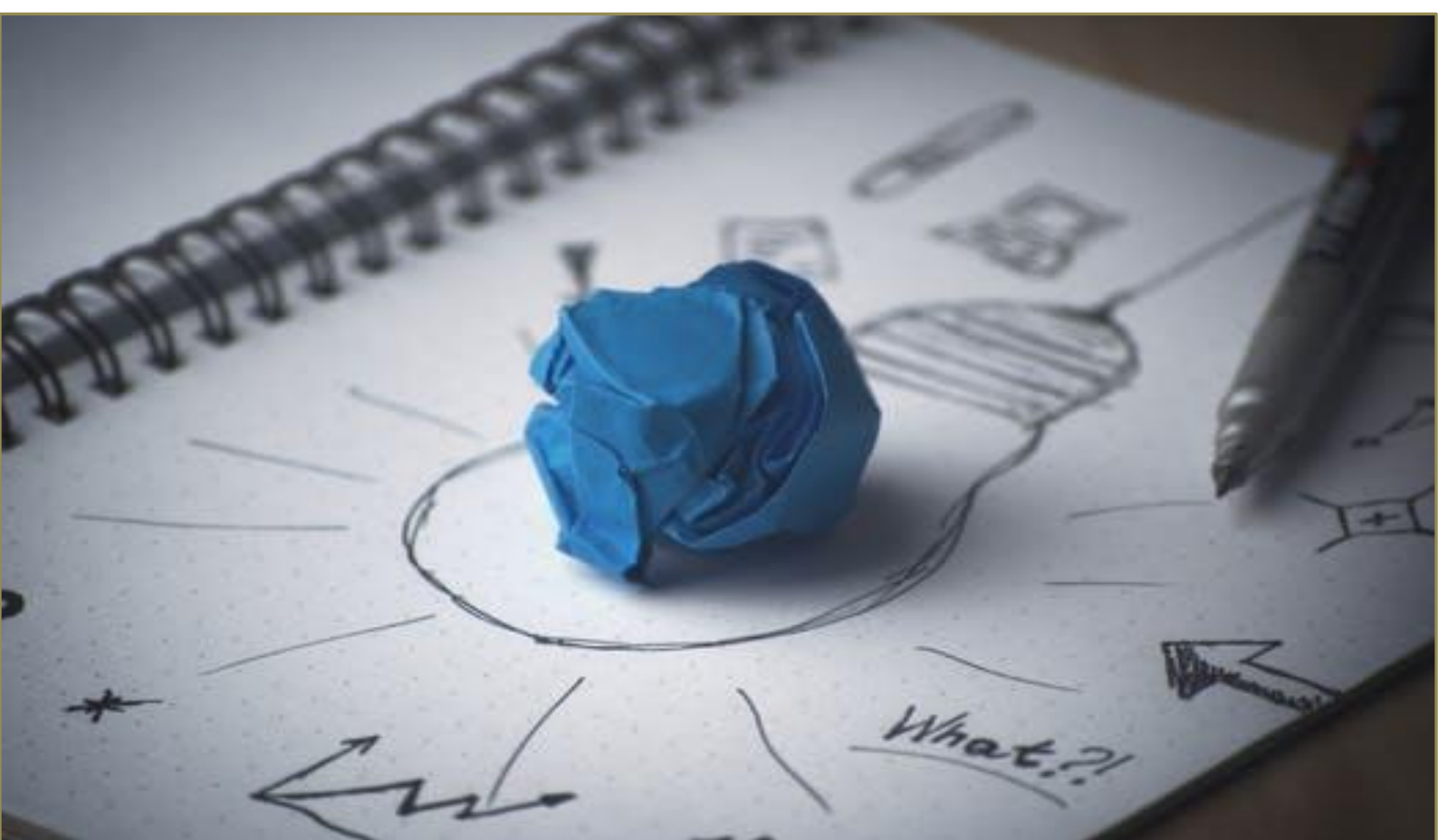

Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Σχολή Επιστημών Οικονομίας και Δημόσιας Διοίκησης
Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Κατεύθυνση Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης
Ειδίκευση Περιφερειακού και Τοπικού Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

«Επενδύσεις στην Καινοτομία, Τοπική Αυτοδιοίκηση και Ανάπτυξη»

Σαββούλα Μαρία Οικονόμου

Επιβλέπουσα: Επίκουρη Καθηγήτρια Βασιλική Δεληθέου

**Επιτροπή: Καθηγητής Αθανάσιος Παπαδασκαλόπουλος, Καθηγητής Ιωάννης
Ψυχάρης**

Αθήνα, 2018

Copyright © Σαββούλα Μαρία Οικονόμου, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η χρήση του παρόντος κειμένου για εμπορικούς σκοπούς χωρίς τη ρητή δήλωση της συγγραφέως. Χρήση μη κερδοσκοπικού, εκπαιδευτικού και ερευνητικού σκοπού επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης.

Οι απόψεις που εκφράζονται στο παρόν κείμενο δεν αντιπροσωπεύουν επίσημες θέσεις του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Περίληψη

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι αφενός να εξετάσει σε θεωρητικό, εμπειρικό και πολιτικό επίπεδο τη σχέση μεταξύ των επενδύσεων στην καινοτομία και της ανάπτυξης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα, αφετέρου να σκιαγραφήσει την υπάρχουσα στάση των Ο.Τ.Α. ως προς τις δυνατότητες χρηματοδότησης επενδύσεων στην καινοτομία, να καταγράψει και να ιεραρχήσει τους ανασταλτικούς παράγοντες στην εκμετάλλευση τους στην Ελλάδα, να εξετάσει καλές πρακτικές από τρίτες χώρες και εν τέλει να δημιουργήσει ένα σύνολο προτάσεων, εφαρμόσιμων πέρα από το 2020, προετοιμάζοντας την ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση για την προγραμματική περίοδο 2021- 2027.

Στο Μέρος Α γίνεται η θεωρητική ανασκόπηση των κύριων ζητημάτων που αφορούν την εργασία όπως το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς και την εθνική και ευρωπαϊκή πραγματικότητα ως προς τις διαθέσιμες πηγές και μέσα χρηματοδότησης.

Στο Μέρος Β αναπτύσσεται το πρώτο μέρος της έρευνας με παρουσίαση των στοιχείων απορροφητικότητας για το ΕΣΠΑ 2007- 2013 και ΕΣΠΑ 2014-2020, ενώ παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της πρωτοβάθμιας έρευνας, μέσω ερωτηματολογίων σε αιρετούς και στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Στόχος του παρόντος μέρους είναι η παρουσίαση των τάσεων και των αντιλήψεων τις Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως προς τις διαθέσιμες πηγές.

Τέλος, το Μέρος Γ παρουσιάζονται οι περιπτώσεις μελέτης των Δήμων Λισαβόνας, Βαρκελώνης και Πειραιά, όπου η ανάλυση στοχεύει να επιδείξει τα κοινά στοιχεία και τις καλές πρακτικές που έχουν υιοθετήσει οι τρεις αυτοί Ο.Τ.Α. με σκοπό την κατανόηση των σύγχρονων τάσεων στην πολιτική και την εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων που δύνανται να υλοποιηθούν στο ελληνικό πλαίσιο.

Η εργασία καταλήγει σε προτάσεις για τη στήριξη των Ο.Τ.Α. στην υλοποίηση έργων που αφορούν την ανάπτυξή τους και για την επανάκτηση της εμπιστοσύνης στην πληθώρα εργαλείων που έχουν για να το επιτύχουν.

Abstract

The objective of the thesis is, on the one hand, to analyze on a theoretical, practical and political level the role of investments in innovation in the development of Local Authorities in Greece, and, on the other hand, to demonstrate the current attitude of Local Authorities towards the funding opportunities and the funding instruments and programs available to them, to recognize the main obstacles they face and to examine best practices in the EU, in order to create a set of proposals towards the next programming period 2021-2027.

In Part A, there is a theoretical review of the main subjects of the thesis, regarding the legal framework for Local Authorities in Greece, as well as the national and European reality as far as funding policies and opportunities are concerned.

Part B is the first part of the research, presenting the exploitation of the National Strategic Reference Framework for the programming periods 2007-2013 and 2014-2020 and the outcome of the primary research, conducted through questionnaires in Local Authorities regarding their attitude towards the available funding opportunities.

Lastly, in Part C we present the case study conducted in three Municipalities, the Municipality of Lisbon, the Municipality of Barcelona and the Municipality of Piraeus, in an effort to identify common aspects of their development and strategy and the good practices they have implemented, in order to produce viable solutions for Greek Local Authorities.

The thesis concludes in suggestions for the support of Greek Local Authorities in implementing innovative projects and in exploiting the available tools they have for their development.

Στη μαμά και στην αδερφή μου

Ευχαριστίες

Ολοκληρώνοντας την παρούσα διπλωματική εργασία, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με στήριξαν καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την Επίκουρη Καθηγήτρια, Βασιλική Δεληθέου, επιβλέπουσα της εργασίας, για την αμέριστη κατανόηση και καθοδήγηση που μου προσέφερε όλο αυτό το διάστημα.

Θα ήθελα επίσης να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στην Δρ. Χριστίνα Κοντογουλίδου, ΕΔΙΠ της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών και Υπεύθυνη του Γραφείου Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πειραιά για την υποστήριξη και πίστη στις δυνάμεις μου.

Ιδιαίτερη σημασία για εμένα είχαν και θα έχουν τα διδάγματα του Καθηγητή Άγγελου Κότιου, Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πειραιά, καθώς μέσα από τη διδασκαλία του σε προπτυχιακό επίπεδο και τις συμβουλές του στη μετέπειτα πορεία μου, μου έδωσε την ακαδημαϊκή κατεύθυνση που με οδήγησε στην εκπόνηση της παρούσας εργασίας.

Η παρούσα εργασία οφείλεται, επίσης, σε σημαντικό βαθμό, σε όσους μου χάρισαν λίγο από το χρόνο τους, επώνυμα, τη Δρ. Νατάσα Κανναβού, τον κ. Άγγελο Δημητρόπουλο, την κα. Ελπίδα Καγιαλή, τον κ. Tio Saludo και την κα. Alina Margolina, παραχωρώντας μου συνεντεύξεις, αλλά και σε όσους συνεισέφεραν ανώνυμα μέσα από τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων και τις συζητήσεις, που μου έδωσαν μια νέα οπτική για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. Α' βαθμού.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους και την οικογένειά μου για όλες τις στιγμές που η παρούσα εργασία ήταν το μόνο θέμα συζήτησης που με ενδιέφερε και παρόλα αυτά μου χάρισαν αστείρευτη υπομονή και κατανόηση. Χωρίς τη δική τους υποστήριξη και καθαρή ματιά, όταν η δική μου ήταν μυωπική, αυτή η προσπάθεια θα ήταν πολύ πιο μοναχική και κουραστική.

Περιεχόμενα

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη.....	2
Abstract.....	3
Ευχαριστίες.....	5
Περιεχόμενα.....	6
Ευρετήριο Πινάκων	10
Ευρετήριο Χαρτών	10
Ευρετήριο Διαγραμμάτων.....	10
Ευρετήριο Παραρτημάτων	10
Εισαγωγή	13
Μέρος Α: Θεωρητική επισκόπηση και παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης.....	14
Κεφάλαιο 1: Αποσαφήνιση εννοιών και ανάλυση του θεσμικού πλαισίου για τους Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα.....	14
1.1. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.....	14
1.1.1.0 Ν. 3852/2010- Πρόγραμμα Καλλικράτης	14
1.1.2. Οικονομικά των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	15
1.1.3. Προκλήσεις για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α.....	16
1.2. Η έννοια της Ανάπτυξης	18
1.2.1. Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης	18
1.2.2. Η έννοια της ενδογενούς ανάπτυξης.....	19
1.2.3. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης.....	19
1.3. Ανάπτυξη & Καινοτομία	20
1.3.1. Η θέση της καινοτομίας σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο	20
1.3.2. Προκλήσεις: παγκοσμιοποίηση, αποκλεισμός & ο ρόλος της καινοτομίας.....	21
1.3.3. Ευφυείς πόλεις.....	22
Κεφάλαιο 2: Πολιτικές, πηγές και μορφές Χρηματοδότησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα.....	24
2.1. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην στήριξη των καινοτόμων επενδύσεων ...	24
2.1.1. Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική.....	24
2.1.2. Τα Ευρωπαϊκά Περιφερειακά Ταμεία.....	25
2.1.3. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020».....	27
2.1.4. Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη.....	28
2.1.5. Ένωση Καινοτομίας.....	28
2.2. Πηγές Χρηματοδότησης.....	29

2.2.1. Ίδιοι πόροι των Ο.Τ.Α.....	29
2.2.2. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο της Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020.....	30
2.2.3. Ευρωπαϊκά Προγράμματα.....	31
2.2.3.1. Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία	31
2.2.3.2. Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας.....	35
2.2.3.3. Άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα.....	36
2.2.4. Τραπεζικός τομέας.....	40
2.2.4.1. Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	41
2.2.4.2. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων	43
2.2.5. Μορφές συμμετοχής και χρηματοδότησης ενός Ο.Τ.Α.	44
2.2.5.1. Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα	44
2.2.5.2. Χρηματοδοτική Μίσθωση.....	44
2.2.5.3. Αξιοποίηση των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α.....	45
Μέρος Β: Έρευνα για την σχέση των Ελληνικών Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού με τις δυνατότητες χρηματοδότησης καινοτόμων επενδύσεων	47
Κεφάλαιο 3: Έρευνα.....	47
3.1. Σκοπός.....	47
3.2. Σχεδιασμός έρευνας και μεθοδολογίας.....	47
3.2.1. Σχεδιασμός και συλλογή ερωτηματολογίων.....	48
3.2.2. Σχεδιασμός και ολοκλήρωση συνεντεύξεων.....	49
3.3. Αποτελέσματα	50
3.3.1. Στοιχεία απορροφητικότητας.....	50
3.3.2. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων.....	57
3.3.3. Αποτελέσματα Συνεντεύξεων	62
3.4. Συμπεράσματα Έρευνας	63
Μέρος Γ: Περιπτώσεις μελέτης: Δήμος Λισαβόνας, Δήμος Βαρκελώνης, Δήμος Πειραιά	64
Κεφάλαιο 4: Δήμος Λισαβόνας.....	64
4.1. Δημογραφικά, Γεωγραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Λισαβόνας	64
4.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την Καινοτομία στο Δήμο Λισαβόνας.....	65
4.2.1. Lisbon Regional Smart Specialisation Strategy 2014- 2020 στο Δήμο Λισαβόνας	65
4.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Λισαβόνας.....	66
4.3.1. Start-up Lisboa.....	66
4.3.2. Χώρος Fab Lab Lisboa.....	66

4.3.3. Πάρκο Tagus	66
4.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Λισαβόνας	67
4.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Λισαβόνας	67
4.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας στο Δήμο Λισαβόνας	67
4.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Λισαβόνας	68
Κεφάλαιο 5: Δήμος Βαρκελώνης	69
5.1. Δημογραφικά, Γεωγραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Βαρκελώνης	69
5.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την Καινοτομία στο Δήμο Βαρκελώνης	70
5.2.1. Στρατηγική «Βαρκελώνη Έξυπνη Πόλη»	71
5.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Βαρκελώνης	71
5.3.1. Barcelona Urban Lab	71
5.3.2. iCity Project	71
5.3.3. 22@Barcelona: Περιοχή Καινοτομίας	72
5.3.4. Πρωτοβουλία «Η Βαρκελώνη στην τσέπη σου»	73
5.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Βαρκελώνης	73
5.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Βαρκελώνης	73
5.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής στο Δήμο Βαρκελώνης	74
5.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Βαρκελώνης	76
Κεφάλαιο 6: Δήμος Πειραιά	77
6.1. Γεωγραφικά, Δημογραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Πειραιά	77
6.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την καινοτομία στο Δήμο Πειραιά	78
6.2.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015-2019	78
6.2.2. Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2018-2024	79
6.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Πειραιά	80
6.3.1. Πρωτοβουλία Blue Growth	81
6.3.2. Πρωτοβουλία Destination Piraeus	82
6.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Πειραιά	83
6.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Πειραιά	83
6.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας στο Δήμο Πειραιά	83
6.4.3. Άλλα Έργα στο Δήμο Πειραιά	83
6.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Πειραιά	84
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα περιπτώσεων μελέτης	86

Μέρος Δ: Αντί επιλόγου.....	87
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	90
Παράρτημα Ι	97
Παράρτημα ΙΙ.....	110
Παράρτημα ΙΙΙ.....	114
Παράρτημα ΙV	116

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: Αριθμός σχεδίων στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 με τη συμμετοχή ελληνικών Ο.Τ.Α. α' βαθμού, σελ. 53

Ευρετήριο Χαρτών

Χάρτης 1: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, σελ. 48

Χάρτης 2: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, Περιφέρεια Αττικής, σελ. 49

Χάρτης 3: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, σελ. 49

Χάρτης 4: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2014- 2020, σελ.

Χάρτης 5: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2014- 2020, Περιφέρεια Αττικής, σελ. 52

Χάρτης 6: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2014- 2020, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, σελ.52

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Ιδιότητα συμμετεχόντων στην έρευνα, σελ. 54

Διάγραμμα 2: Παρακαλούμε προσδιορίστε τη γνώση/ εξοικείωση σας με τα κατωτέρω, σελ. 54

Διάγραμμα 3: Λήψη χρηματοδότησης από τα ανωτέρω, σελ. 55

Διάγραμμα 4: Παρακαλούμε προσδιορίστε τη γνώση/ εξοικείωση σας με τα κατωτέρω σελ., 56

Διάγραμμα 5: Λήψη χρηματοδότησης από τα ανωτέρω, σελ. 57

Διάγραμμα 6: Τομείς υλοποίησης επενδύσεων, σελ.57

Ευρετήριο Παραρτημάτων

Παράρτημα Ι: Συνεντεύξεις, σελ. 95

Παράρτημα ΙΙ: Ερωτηματολόγιο, σελ. 108

Παράρτημα ΙΙΙ: Αλλαγές με βάση το Ν. 3852/2010, σελ. 112

Παράρτημα ΙV: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015-2019, σελ. 114

Λίστα Συντομογραφιών

GIS= Geographic information system

NEETs= young people (aged 18- 24) not in employment, education and training

NUTS= Nomenclature of territorial units for statistics

Α.Δ.ΕΔ.Υ.= Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων

ΑΕΙ= Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΑΕΠ= Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Αρ. = Άρθρο

Δις.= Δισεκατομμύριο

Ε.Ε.= Ευρωπαϊκή Ένωση

Ε.Π.Γ= Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας

Ε.Τ.Επ.= Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

ΕΓΤΑΑ= Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Εκ. = Εκατομμύριο

ΕΚΤ= Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΑνΕΚ= Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία»

ΕΣΠΑ= Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο της Ανάπτυξης

ΕΤΘΑ= Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

ΕΤΠ= Ευρωπαϊκό Ταμείο Παγκοσμιοποίησης

ΕΤΠΑ= Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Η.Π.Α.= Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Κ.Α.Π= Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι

κ.κ. ΑΕΠ= κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΚΕΔΕ= Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας

ΚΕΔΚΕ= Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ελλάδας

Μ.Ο. = Μέσος Όρος

ΜμΕ= Μικρομεσαία επιχείρηση

Ν.= Νόμος

Ν.Π.Δ.Δ.= Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου

Ο.Τ.Α. = Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΟΟΣΑ= Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Π.Δ.= Προεδρικό Διάταγμα

Π.Ε.Τ.Α. Α.Ε.= Πληροφόρηση- Επιμόρφωση- Τοπική Ανάπτυξη Ανώνυμη Εταιρεία

Παρ.= Παράγραφος

πΓΔΜ= πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

Σ.Δ.Ι.Τ.= Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα

Τ.Π.Δ.= Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

ΤΠΕ= Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας

Τρις.= Τρισεκατομμύριο

ΥΜΕΠΕΡΑΑ= Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»

Φ.Ε.Φ.Ν.Π.= Φόρος Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων

Φ.Π.Α.= Φόρος Προστιθέμενης Αξίας

Χλμ.= Χιλιόμετρα

Εισαγωγή

«Αν οι επόμενες γενιές είναι να μας θυμούνται περισσότερο με ευγνωμοσύνη παρά με πικρία, πρέπει να πετύχουμε περισσότερα από τα θαύματα της τεχνολογίας μονάχα.»

Lyndon B. Jonhson

Μέσα από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, την επακόλουθη κρίση της ευρωζώνης, η οποία έπληξε βαρύτατα την Ελλάδα, και διανύοντας, ήδη, τον όγδοο χρόνο κρίσης, οι ελληνικοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης επλήγησαν σημαντικά, ενώ χρόνιες δυσλειτουργίες της διοίκησης ανεδείχθησαν, ένεκα της οικονομικής τους δυσπραγίας.

Σε αυτό το πλαίσιο, ο Ν. 3852/2010, γνωστός και ως Νόμος Καλλικράτης, επιχείρησε την εξυγίανση και τόνωση της ανταγωνιστικότητας στην απορρόφηση πόρων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσα από την ενίσχυση της αποκεντρωμένης διοίκησης και την εναρμόνιση της με την κατηγοριοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Nomenclature of territorial units for statistics).

Την ίδια περίοδο, πολιτικές και στρατηγικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως η Πολιτική Συνοχής και η στρατηγική «Ευρώπη 2020», χάρασσαν την ευρωπαϊκή πορεία προς το 2020, επιθυμώντας να δημιουργήσουν μια νέα ευρωπαϊκή οικονομία, στηριγμένη στη βιωσιμότητα, στην άρση του αποκλεισμού και στην ανταγωνιστικότητα έναντι της συνοχής.

Δημιουργήθηκε, κατά αυτόν τον τρόπο, μια προγραμματική περίοδος (2014- 2020) από χρηματοδοτικά εργαλεία και προγράμματα, τα οποία διακατέχονται από αυτήν την νοοτροπία και τα οποία δύνανται να υποστηρίξουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Στόχος της παρούσας εργασίας δεν είναι μόνο να παρουσιάσει αυτές τις ευκαιρίες, αλλά και να σκιαγραφήσει την υπάρχουσα στάση των Ο.Τ.Α. ως προς αυτές, να καταγράψει και να ιεραρχήσει τους ανασταλτικούς παράγοντες στην εκμετάλλευση τους στην Ελλάδα, να εξετάσει καλές πρακτικές από τρίτες χώρες και εν τέλει να δημιουργήσει ένα σύνολο προτάσεων, εφαρμόσιμων πέρα από το 2020, προετοιμάζοντας την ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση για την προγραμματική περίοδο 2021- 2027.

Μέρος Α: Θεωρητική επισκόπηση και παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης

Κεφάλαιο 1: Αποσαφήνιση εννοιών και ανάλυση του θεσμικού πλαισίου για τους Ο.Τ.Α. στην Ελλάδα

1.1. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

Με την έννοια του Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης αναφερόμαστε σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου¹ (Ν.Π.Δ.Δ.) που το καθένα έχει συγκεκριμένα γεωγραφικά και δημογραφικά όρια και σκοπό τη διοίκηση των τοπικών υποθέσεων. Οι ΟΤΑ έχουν δημοκρατική ταυτότητα, καθώς τα όργανά τους εκλέγονται από μυστική και καθολική ψηφοφορία.

Ήδη από το 1975 το Σύνταγμα της Ελληνικής Δημοκρατίας² αποτελεί τη θεσμική βάση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με κυριότερα τα Άρθρα 101 και 102, όπου καθορίζεται πως η διοίκηση του κράτους οργανώνεται με βάση το αποκεντρωτικό σύστημα, ενώ καθορίζεται η ύπαρξη δύο βαθμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μεταξύ των οποίων δεν υφίσταται σχέση ιεραρχίας, και η οικονομική και διοικητική της αυτοτέλεια υπό την εποπτεία του Κράτους, το οποίο δεσμεύεται να παρέχει στους Ο.Τ.Α. τους απαραίτητους πόρους για την επίτευξη του σκοπού τους.

Τα σημαντικότερα νομοθετικά κείμενα είναι οι Νόμοι 1850/1989, 2218/1994, 2539/1997, 3463/2006 και το Προεδρικό Διάταγμα 30/1996. Το πλέον πρόσφατο και θεμελιώδες, ωστόσο, νομοθετικό κείμενο σχετικά με την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα είναι ο Νόμος 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης- Πρόγραμμα Καλλικράτης» με τον οποίο ανασυγκροτήθηκε η διοικητική δομή της χώρας και βρίσκεται εν ισχύ.

1.1.1.Ο Ν. 3852/2010- Πρόγραμμα Καλλικράτης

Η τρέχουσα διοικητική διαίρεση της χώρας διαμορφώθηκε με το νόμο 3852/2010 (Πρόγραμμα Καλλικράτης), ο οποίος ετέθη σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 2011. Με βάση τον «Καλλικράτη» οι ΟΤΑ α' και β' βαθμού της χώρας ανασυγκροτήθηκαν γεωγραφικά και δημογραφικά σε μεγαλύτερες μονάδες, ενώ παράλληλα συστήνονται οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις ως ενιαίες αποκεντρωμένες μονάδες διοίκησης του κράτους, οι οποίες ανέλαβαν τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των καταργούμενων κρατικών περιφερειών.

---

¹ Ως Ν.Π.Δ.Δ. ορίζονται τα νομικά πρόσωπα που διέπονται από τους κανόνες του δημοσίου δικαίου και επιδιώκουν στην εκπλήρωση ενός δημοσίου σκοπού (Σπηλιωτόπουλος, 2001)

² Για την αναθεώρηση του Συντάγματος της Ελληνικής Δημοκρατίας βλ.: Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (2008), Αριθμός Φύλλου 120, Διαθέσιμο διαδικτυακά: http://www.et.gr/images/stories/eidika_themata/a_120_2008.pdf, τελευταία προβολή: 23.01.2018

Στο Παράρτημα ΙΙΙ περιγράφονται επιγραμματικά οι αλλαγές που επέφερε ο Καλλικράτης.

Στόχος του Ν. 3852/2010 ήταν να αποτελέσει το θεσμικό κλειδί για την αλλαγή του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας, αφήνοντας πίσω τον παραδοσιακό συγκεντρωτισμό του ελληνικού κράτους και οργανώνοντας την άσκηση εξουσίας με όρους διεύρυνσης της συμμετοχής του πολίτη και εμβάθυνσης της Δημοκρατίας.

Καθιερώνοντας τους θεσμούς της διαφάνειας και της διαβούλευσης και εξορθολογίζοντας το πρότυπο οργάνωσης των εσωτερικών υπηρεσιών των Ν.Π.Δ.Δ. της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, ο «Καλλικράτης» επιτυγχάνει την διοικητική, οικονομική και πολιτική αναδιάρθρωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και την ενίσχυση της συλλογικής της λειτουργίας (Χρυσανθάκης, 2010).

1.1.2. Οικονομικά των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πέραν των πολιτικών, διοικητικών και γεωγραφικών αλλαγών που επέφερε ο Καλλικράτης, εισήχθησαν νέες ρυθμίσεις για τη διαχείριση των οικονομικών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Ως κύριες προτεραιότητες του Ν. 3852/2010 μπορούμε να αναγνωρίσουμε την εξυγίανση και τον εξορθολογισμό των οικονομικών των δυο βαθμίδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των διαδικασιών δανεισμού τους, καθώς και την στήριξή τους μέσω της παροχής των αναγκαίων πόρων για την εκπλήρωση του σκοπού τους, κατά τις επιταγές του Άρθρου 101 του Συντάγματος.

Συγκεκριμένα οι πόροι Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης προέρχονται από (παρ. 1, άρθρα 259³ & 260⁴, Ν. 3852/2010):

- Το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων σε ποσοστό 20% στους α' βαθμίους Ο.Τ.Α. και 2,40% για τους β' βαθμίους
- Το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας σε ποσοστό 12% για τους α' βαθμίους Ο.Τ.Α. και 4% για τους β' βαθμίους
- Τον Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων, ο οποίος αφορά μόνο τους α' βαθμίους Ο.Τ.Α., σε ποσοστό 50%.

³ Παρ. 1, Αρ. 259, Ν. 3852/2010 «Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των δήμων προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού: α) το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 20% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, β) το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, γ) το Φόρο Ακίνητης Περιουσίας σε ποσοστό 50% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.»

⁴ Παρ. 1, Αρ. 260, Ν. 3852/2010 «Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.) των Περιφερειών προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού: α) το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 2,40% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, β) το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 4% επί των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.»

Οι ανωτέρω φόροι είναι οι περισσότεροι δυναμικοί του φορολογικού συστήματος, εξασφαλίζουν επάρκεια πόρων στο μέλλον, ενώ ο συνδυασμός τους προσφέρει σταθερότητα στις διακυμάνσεις του οικονομικού κύκλου.

Ως προς τα δάνεια, οι Ο.Τ.Α. δύνανται να συνομολογούν δάνεια για τη χρηματοδότηση επενδύσεων και τη χρηματοδότηση του χρέους τους. Για την διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους ενός Ο.Τ.Α., το συνολικό κόστος εξυπηρέτησης της πίστης δε θα πρέπει να υπερβαίνει το 20% των ετήσιων τακτικών εσόδων του, ενώ το συνολικό του χρέος, όπου ως συνολικό χρέος νοούνται οι συνολικές μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις του, δε δύναται να υπερβαίνει το 60% των συνολικών εσόδων του (Παρ. 1, Αρ. 264, Ν. 3852/2010).

Οι Ο.Τ.Α., ωστόσο, που είναι υπερχρεωμένοι έχουν τη δυνατότητα να εισαχθούν στη διαδικασία εξυγίανσης και να αποκτήσουν πρόσβαση στο Λογαριασμό Εξυγίανσης και Αλληλεγγύης της Αυτοδιοίκησης, με πλειοψηφική κατά τα 3/5 απόφαση του Δημοτικού/Περιφερειακού Συμβουλίου τους. Την εποπτεία της διαδικασίας έχει η Ελεγκτική Επιτροπή, η οποία αποτελείται από έναν Σύμβουλο του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ο οποίος προεδρεύει, το Γενικό Διευθυντή Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και έναν εκπρόσωπο της ΚΕΔΚΕ ή των Περιφερειών. Τα κύρια χαρακτηριστικά της υπαγωγής σε διαδικασία εξυγίανσης είναι α) τα αυστηρά κριτήρια δανεισμού και η πρόκριση της χρήσης της χρηματοδότησης για την εξυπηρέτηση του χρέους αντί επενδύσεων, β) η απαγόρευση προσλήψεων και γ) η διενέργεια εντατικών ελέγχων (Υπουργείο Εσωτερικών, 2010).

Έχοντας ως προτεραιότητα την ενίσχυση του δημοκρατικού ελέγχου των πολιτών, ο νέος νόμος εισάγει πληθώρα εργαλείων οικονομικής διαχείρισης και ελέγχου.⁵ Ως σημαντικότερα θα μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε την υποχρέωση των Ο.Τ.Α. να εκπονούν πενταετές επιχειρησιακό πρόγραμμα εξειδικευμένο κατ' έτος, τη θέσπιση διαδικασίας ελέγχου νομιμότητας του προϋπολογισμού των Ο.Τ.Α. σε συνάρτηση με το ετήσιο πρόγραμμα δράσης τους, την έκθεση της οικονομικής επιτροπής και τις αποφάσεις του Συμβουλίου τους σχετικά με την επιβολή τελών και, τέλος, την εισαγωγή αναλυτικής λογιστικής στο σύνολο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ειδική μνεία θα πρέπει να δοθεί στην καθιέρωση του προληπτικού ελέγχου από το Ελεγκτικό Συνέδριο σε όλους τους Ο.Τ.Α. και η οποία αφορά τόσο τις δαπάνες των Δήμων και των Περιφερειών όσο και των επιχειρήσεών τους.

1.1.3. Προκλήσεις για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α.

Οι προκλήσεις για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. θα μπορούσαν να γενικευτούν σε δυο κατηγορίες, τις οικονομικές και τις γεωγραφικές. Μολονότι ο Ν. 3852/2010 εισάγει

⁵ Υπουργείο Εσωτερικών, 2010, «Εισήγηση: Καλλικράτης και Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης», διαθέσιμο διαδικτυακά: http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ekthesi_synepeivn_kallikraths_9_6_2010.pdf, τελευταία προβολή: 27/01/2017

διατάξεις για την αντιμετώπιση των προαναφερθέντων προκλήσεων⁶, η αναγνώριση και κατανόηση των ιδιαίτερων συνθηκών που αντιμετωπίζει η πλειονότητα των ελληνικών Ο.Τ.Α. είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης τους.

Σύμφωνα με μελέτη της Α.Δ.Ε.Δ.Υ.⁷ (2014), η περικοπή των κρατικών επιχορηγήσεων και η μειωμένη πιστοληπτική ικανότητα των Ο.Τ.Α. σε συνδυασμό με τις αυξημένες ανάγκες των κοινωνικών δομών λόγω της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης, αποτελούν τα πλέον κρίσιμα ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος και το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε μελέτη⁸ τους αναφέρουν πως η μείωση των κρατικών επιχορηγήσεων (ΚΑΠ και ΣΕΤΕ) στο διάστημα 2009- 2014 αγγίζει σχεδόν το ήμισυ.

Παράλληλα, η ελληνική γεωμορφολογία, με το 70% της έκτασης της Ελλάδας να καλύπτεται από βουνά, 15.000 χλμ ακτογραμμής και 9.837 θαλάσσια νησιωτικά εδάφη (Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, 2010), εντείνει τα ζητήματα προσπελασιμότητας και απομόνωσης, τα οποία με τη σειρά τους μπορούν να οδηγήσουν σε αναπτυξιακή υστέρηση (Σπιλάνης, 2013).

Οι εν λόγω συνθήκες οδηγούν σε έλλειψη χώρων για την ανάπτυξη παραγωγικών δραστηριοτήτων, αυξάνουν το κόστος παραγωγής και μεταφοράς προϊόντων, καθιστούν το ανθρωπογενές περιβάλλον ευαίσθητο λόγω του περιορισμένου μεγέθους του, προκαλούν άνιση ανάπτυξη του παραγωγικού δυναμικού, δυσχεραίνουν την λειτουργία οικονομιών κλίμακας, προκαλούν χωρική διαφοροποίηση των εισοδημάτων και ασκούν δημογραφικές πιέσεις.⁹

---

⁶ Άρθρα 259-283 και 204-209 του Νόμου 3852/2010 αντίστοιχα

⁷ Α.Δ.Ε.Δ.Υ., 2014, «Επιπτώσεις των περιοριστικών πολιτικών στις δημόσιες υπηρεσίες, δημόσια αγαθά και ανθρώπινο δυναμικό της δημόσιας διοίκησης», Κοινωνικό Πολύκεντρο Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Αθήνα

⁸ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2016, «Τριετής Στρατηγική Μεταρρυθμίσεων στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση», ΚΕΔΕ, Αθήνα

⁹ Σπιλάνης Γ. 2010, «Η νησιωτικότητα και ο στρατηγικός σχεδιασμός στο νησιωτικό επίπεδο», στο «Ο Καλλικράτης στα Νησιά», έκδοση ΕΕΤΑΑ, σ. 8-27

1.2. Η έννοια της Ανάπτυξης

Η διακλαδική και σύνθετη φύση της έννοιας της ανάπτυξης, έχει οδηγήσει στη διατύπωση πληθώρας ορισμών, οι οποίοι αναδεικνύουν την πολυπλοκότητά της. Απλουστευτικά, ωστόσο, θα μπορούσαμε να προσδιορίσουμε την ανάπτυξη ως τη διαδικασία προώθησης κοινωνικών αλλαγών με σκοπό την πλήρη επίτευξη και ανάδειξη των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πως η έννοια της ανάπτυξης είναι μια αμιγώς πολιτική έννοια, η οποία μεταβάλλεται με βάση το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται και το πρίσμα υπό το οποίο την εξετάζουμε (Daley, 2013).

Η έννοια της ανάπτυξης στο πλαίσιο ενός Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης δύναται να οριστεί ως η επίτευξη οικονομικής μεγέθυνσης μέσω της αύξησης της παραγωγικότητας¹⁰, η επέκταση των δικαιωμάτων σε όλες τις κοινωνικές ομάδες μέσω της παροχής ίσων ευκαιριών και πρόσβασης στις κοινωνικές παροχές¹¹ και τέλος, η ενίσχυση της ορθής λειτουργίας των τοπικών θεσμών και υπηρεσιών¹².

Στην προσπάθεια μετουσίωσης της αναπτυξιακής θεωρίας σε απτούς στρατηγικούς στόχους, έχει αναπτυχθεί πληθώρα εννοιών όπως της τοπικής, της ενδογενούς και της βιώσιμης ανάπτυξης (Χριστοφάκης, 2004).

1.2.1. Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης

Σύμφωνα με τον Greffe (1993) η τοπική ανάπτυξη είναι μια διαδικασία κατά την οποία τοπικοί φορείς, οργανισμοί και πληθυσμός κινητοποιούνται με σκοπό τη δημιουργία και ενίσχυση των δραστηριοτήτων και των υπηρεσιών μιας περιοχής, χρησιμοποιώντας στο έπακρο τους πόρους της.

Αναπόσπαστο μέρος των τοπικών αναπτυξιακών πολιτικών είναι η δυνατότητα τους να προσδώσουν προστιθέμενη αξία στις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές που προωθούνται από τις εκάστοτε εθνικές κυβερνήσεις και να απαντήσουν στην αποτυχία του κεντρικού κράτους να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που αφορούν την απασχόληση και την ποιότητα ζωής, ιδιαίτερα σε απομακρυσμένες και μειονεκτούσες περιοχές (ΟΟΣΑ, 2001).

Η έννοια της τοπικής ανάπτυξης, αν και στενά συνδεδεμένη με αυτήν της ενδογενούς ανάπτυξης, διαφοροποιείται ως προς το εύρος της, καθώς χαρακτηρίζεται τόσο από ενδογενείς όσο και από εξωγενείς παράγοντες (Garofoli, 1992· Χριστοφάκος, 2004).

---

¹⁰ Kuznets S., 1966, «*Modern Economic Growth: Rate, Structure and Spread*», Yale University Press, New Haven, Connecticut

¹¹ Shepsle K. & Bonchek M., 2010, «*Analyzing Politics*», Second Edition, Norton, σελίδες 67 – 86

¹² Bingham Powell G., 2000, «*Elections as Instruments of Democracy: Majoritarian and Proportional Views*», Yale University Press, New Haven, Connecticut.

Σύμφωνα με αυτήν την προσέγγιση, οι διασυνδέσεις με εξωτερικούς δρώντες και φορείς για την προσέλκυση κεφαλαίου και πόρων, συνεισφέρουν σημαντικά στην επίτευξη των στόχων της τοπικής ανάπτυξης.¹³

1.2.2. Η έννοια της ενδογενούς ανάπτυξης

Η εφαρμογή ισορροπημένων μορφών χωρικής ανάπτυξης και η πρόκριση του προτύπου της «εκ των κάτω» ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια (Bennett & McCoshon, 1993), έχουν αναδείξει το σημασία της έννοιας της ενδογενούς ανάπτυξης ¹⁴ στη χάραξη πολιτικής.

Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (1999) χαρακτηριστικά τις ενδογενούς προσέγγισης αποτελούν η «δημιουργία» τοπικής καινοτομίας, η προσέλκυση ανθρώπινου κεφαλαίου, η ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας, η δημιουργία θέσεων εργασίας και κατ' επέκταση η βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Οι πιέσεις που ασκούνται από την παγκοσμιοποίηση και την κρίση των τελευταίων ετών επέκτειναν την έννοια της ενδογενούς ανάπτυξης, αυξάνοντας τη σημασία των διεθνών τοπικών θεσμών (Rallet, 1999), ενώ οδήγησαν στη μεταστροφή των κυρίαρχων αντιλήψεων για την ανάπτυξη του χώρου και στη μετεξέλιξη του πολιτικού προτύπου, το οποίο συνυπάρχει πλέον με το πρότυπο της τοπικής- ενδογενούς ανάπτυξης (Παπαδασκαλόπουλος, 1995 · Χριστοφάκης, 2008).

1.2.3. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης

Πρώτη φορά συναντάμε τον όρο Βιώσιμη Ανάπτυξη ¹⁵στην Έκθεση Bruntland, “Our Common Future” (1987), η οποία ορίζει τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ως την « ανάπτυξη, η οποία ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να μειώνει την δυνατότητα των επόμενων Γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες... Στην ουσία η Βιώσιμη Ανάπτυξη είναι μια διαδικασία αλλαγής, στην οποία η εκμετάλλευση των πηγών, η κατεύθυνση των επενδύσεων, ο προσανατολισμός της τεχνολογικής ανάπτυξης και το θεσμικό πλαίσιο βρίσκονται σε αρμονική σχέση και παρέχουν την δυνατότητα να εκπληρωθούν οι ανθρώπινες ανάγκες και φιλοδοξίες, τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον... Η διατήρηση και η ορθή συντήρηση του διαθέσιμου φυσικού κεφαλαίου κάθε χώρας κρίνεται αναγκαία και για τον πρόσθετο λόγο της μεταβίβασής του στις επόμενες γενιές ούτως, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα ικανοποίησης και των δικών τους αναγκών ισотίμως...» (World Commission on Environment and Development, 1987).

¹³ Pike A., 2007, “What Kind of Local and Regional Development and for Whom?”, Regional Studies, Vol. 41.9, pp. 1253–1269.

¹⁴ Ο Garofoli (1992) ορίζει την ενδογενή ανάπτυξη ως την ικανότητα να καινοτομεί κανείς σε τοπικό επίπεδο.

¹⁵ Δεληθέου Β. (2007), «Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους», Αυτοέκδοση, Α' έκδοση, Αθήνα, σ.σ. 12, 23-24.

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι αλληλένδετη με την έννοια της τοπικής ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010), καθώς για την εκπλήρωση του σκοπού της είναι απαραίτητη η αρμονική σχέση μεταξύ της εκμετάλλευσης πηγών, των επενδύσεων, της τεχνολογικής προόδου και του θεσμικού πλαισίου.¹⁶

1.3. Ανάπτυξη & Καινοτομία

Στο νέο οικονομικό περιβάλλον των τελευταίων δεκαετιών ο ρόλος της καινοτομίας έχει αναδειχθεί πλήρως, ως ένας από τους πυλώνες της οικονομικής ανάπτυξης. Τα κράτη, μέσω της προώθησης της καινοτομίας, προσπαθούν να καταστούν ελκυστικοί προορισμοί επενδύσεων και να προετοιμαστούν για την αντιμετώπιση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης (Gurria, 2008).

Η έννοια της καινοτομίας, ωστόσο, δεν είναι νέα στην οικονομική επιστήμη. Ο Kondratjev (1925· 1986), στην έρευνα του για τους οικονομικούς κύκλους, τόνισε τη θετική επίδραση της τεχνολογικής προόδου στην οικονομική ανάπτυξη και τη σχέση της καινοτομίας με τη φάση της ανάκαμψης του οικονομικού κύκλου σε Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Γερμανία και Ηνωμένες Πολιτείες.

Σε αυτή τη διαδικασία της προώθησης της καινοτομίας, η περιφερειακή και αστική διάσταση παίζουν σημαντικό ρόλο¹⁷, καθώς λειτουργούν ως το κατάλληλο περιβάλλον για τη διασύνδεση των κύριων δρώντων για την καινοτομία, όπως οι ιδιώτες¹⁸, τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα και οι διοικητικοί φορείς.

1.3.1. Η θέση της καινοτομίας σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο

Η σχέση μεταξύ καινοτομίας και οικονομικής ευημερίας έχει ερευνηθεί¹⁹ σε παγκόσμιο επίπεδο και πλέον η πεποίθηση πως η προώθηση καινοτόμων δραστηριοτήτων αποτελεί κινητήριο δύναμη της οικονομίας των δυτικών κρατών, γίνεται δεκτή ως αξίωμα (Rosenberg, 2004).

Ως αποτέλεσμα, τα τελευταία χρόνια, τα κράτη σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνουν τις επενδύσεις τους στην καινοτομία και τις Τεχνολογίες Πληροφορικής και

¹⁶ Δεληθέου Β., 2012, «Περιφερειακή Ανάπτυξη μέσω Ειδικών Οικονομικών Ζωνών- Αμφιλεγόμενες προσεγγίσεις- Η ελληνική και η διεθνής εμπειρία», Αθήνα

¹⁷ Iammarino S., 2005, «An evolutionary integrated view of Regional Systems of Innovation: Concepts, measures and historical perspectives», European Planning Studies Journal, Volume 13, Issue 4, p. 497-519

¹⁸ Jacobs J., 1969, «The economy of cities», Random House Inc., New York

¹⁹ Qiang C., “Telecommunications and Economic Growth,” Washington, D.C.: World Bank, unpublished paper, Διαθέσιμο διαδικτυακά: documents.worldbank.org/curated/en/154041468339016052/pdf/490970WP0Broad10Box338941B01PUBLIC1.pdf, Τελευταία προβολή: 02/02/2018

Επικοινωνίας σε μια προσπάθεια απάντησης στις επιπτώσεις της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008 και της επιβράδυνσης που προκλήθηκε στην ανάπτυξη.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η βαρύνουσα σημασία της καινοτομίας και της ανάγκης δημιουργίας μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση είναι εμφανής ήδη από την Στρατηγική της Λισαβόνας (2000), αν και παραμένει πίσω σε σχέση με άλλες χώρες.

Συγκεκριμένα η Ε.Ε. καινοτομεί λιγότερο σε σχέση με τις Η.Π.Α. και τον Καναδά, αν και η διαφορά τους έχει συρρικνωθεί την περίοδο 2010-2017. Παράλληλα προηγείται της Κίνας, αν και η τελευταία βελτίωσε τις επιδόσεις της στην καινοτομία περισσότερο από επτά φορές ταχύτερα σε σχέση με την Ε.Ε. και η διαφορά μεταξύ τους βαίνει σταθερά μειούμενη (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, σε σύγκριση με το 2010 η Δανία, η Φινλανδία, η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο είναι πρωτοπόροι της καινοτομίας με επιδόσεις καινοτομίας²⁰ πολύ υψηλότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η Ελλάδα κατατάσσεται στις χώρες με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας.

Για την Ελλάδα ως σημαντικά πλεονεκτήματα χαρακτηρίζονται το ελκυστικό ερευνητικό περιβάλλον²¹ και το ανθρώπινο δυναμικό, ενώ ως αδυναμίες το αφιλόξενο προς την καινοτομία περιβάλλον και η έλλειψη υποστήριξης και πόρων.

1.3.2. Προκλήσεις: παγκοσμιοποίηση, αποκλεισμός & ο ρόλος της καινοτομίας

Η παγκοσμιοποίηση σε συνδυασμό με τη στροφή των επενδύσεων στις υπηρεσίες και την τεχνολογία έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια.

Ως απάντηση στην παγκοσμιοποίηση μπορούμε να παρατηρήσουμε τη μεταστροφή σε τοπικό-κεντρικές στρατηγικές, όπου η καινοτομία, η κοινωνία της πληροφορίας και η δημιουργική οικονομία, υποστηρίζονται από περιφερειακές και τοπικές πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση της απασχόλησης (ΟΟΣΑ, 2009).

---

²⁰ Οι επιδόσεις καινοτομίας υπολογίζονται με βάση το νέο πλαίσιο μέτρησης του European Innovation Scoreboard, το οποίο κάνει διάκριση μεταξύ τεσσάρων βασικών τύπων δεικτών και δέκα διαστάσεων της καινοτομίας, λαμβάνοντας υπόψη συνολικά 27 διαφορετικούς δείκτες. Οι τέσσερις βασικοί δείκτες καινοτομίας είναι: οι συνθήκες πλαισίου, οι επενδύσεις, οι δραστηριότητες καινοτομίας και ο αντίκτυπος. Περισσότερες πληροφορίες διαθέσιμες διαδικτυακά:

www.ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards_en

²¹ Με βάση τα στοιχεία της Eurostat (2017) για την Έρευνα και την Ανάπτυξη σημαντικό ρόλο στο ευνοϊκό ερευνητικό περιβάλλον διαδραματίζουν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, όπου απασχολείται η πλειονοπία του ερευνητικού δυναμικού της χώρας, το οποίο τη δεκαετία 2005-2015 διπλασιάστηκε.

Η ανάπτυξη παγκόσμιων δικτύων καινοτομίας έχει οδηγήσει στην ισχυροποίηση του ρόλου της καινοτομίας ακόμα και σε αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς έχει παρατηρηθεί θετική σχέση ανάμεσα στις επιδόσεις καινοτομίας των εν λόγω χωρών και στη διασύνδεσή τους με την παγκόσμια οικονομία (ΟΟΣΑ, 2012).

Μολαταύτα οι δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης και της καινοτομίας, πέραν της αύξησης του παγκόσμιου πλούτου, τείνουν να προσδώσουν νέα ένταση στις κοινωνικές ανισότητες (Gass, 2009). Παράλληλα, η άνιση διασπορά των νέων τεχνολογιών ανάμεσα σε επιχειρήσεις και περιφέρειες, οδηγεί σε σημαντικό χάσμα ως προς την παραγωγικότητα και κατ' επέκταση δημιουργεί εισοδηματικές ανισότητες και κοινωνικό αποκλεισμό (ΟΟΣΑ, 2012).

Σημαντικό ρόλο για τον ΟΟΣΑ (2012) στην αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, παίζει το εκπαιδευτικό σύστημα και οι επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την ενίσχυση της απασχόλησης και των υψηλών ρυθμών καινοτομίας.

1.3.3. Ευφυείς πόλεις

Με τον όρο ευφυείς πόλεις περιγράφουμε το ρόλο των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην ανάπτυξη των ικανοτήτων των πόλεων να προσφέρουν λύσεις στους κατοίκους τους και να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους.

Ιστορικά μπορούμε να συνδέσουμε τον όρο της ευφυούς πόλης με την έννοια της διασυνδεδεμένης πόλης, όπως εκφράστηκε από τον Martin²² (1978) και με το Πρόγραμμα για τη «Μεγάλη Κοινωνία»²³ του Προέδρου των Η.Π.Α. Lyndon B. Johnson (1965).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η ιδέα της ευφυούς πόλης, εκφράστηκε κυρίως μέσα από τις συζητήσεις για την Κοινωνία της Πληροφορίας, ενώ ως σημείο καμπής μπορούμε να προσδιορίσουμε την Έκθεση Bangemann²⁴ (1994) όπου αναγνωρίζεται η δύναμη της κοινωνίας της πληροφορίας στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση και στη συνοχή. Την Έκθεση Bangemann ακολούθησαν αποφάσεις και ψηφίσματα²⁵ του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οδηγώντας στη θέσπιση πρωτοβουλιών για τη χρηματοδότηση έργων που σχετίζονται με την Κοινωνία της Πληροφορίας.

²² Martin J., (1978), «The Wired Society: A challenge for tomorrow», Prentice Hall

²³ Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.history.com/topics/great-society> , Τελευταία προβολή: 27/01/2018

²⁴ European Commission, (1994), «Growth, competitiveness and employment- White Paper follow-up- Report on Europe and the global information society- Interim report on trans- European networks- Progress report on employment- Extracts of the conclusions of the Presidency of the Corfu European Council Supplement 2/94», Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 1994 -134 pp, Διαθέσιμο διαδικτυακά:

www.aei.pitt.edu/1199/1/info_society_bangeman_report.pdf, Τελευταία προβολή: 27/01/2018

²⁵ Ενδεικτικά: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31999D0126>

Μία από τις πρώτες πρωτοβουλίες αποτελεί το πρόγραμμα «Telecities» (1993) το οποίο επιχείρησε να δημιουργήσει ένα δίκτυο 120 ευρωπαϊκών πόλεων με σκοπό την προώθηση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας στο δημόσιο τομέα.

Ως χρονολογία ορόσημο μπορούμε να χαρακτηρίσουμε το 2009, όπου στο πλαίσιο του 7^{ου} Προγράμματος Πλαισίου και του Προγράμματος Πλαισίου για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία οι «έξυπνες πόλεις» έγιναν τμήμα της έρευνας για το Διαδίκτυο του Μέλλοντος, ενώ χρηματοδοτήθηκε μεγάλος αριθμός έργων πανευρωπαϊκών δικτύων πόλεων.

Το έργο «Ευρωπαϊκές Έξυπνες Πόλεις» (2007) προσδιόρισε έξι παράγοντες για τη δημιουργία έξυπνων πόλεων: έξυπνη οικονομία, έξυπνοι άνθρωποι, έξυπνη διακυβέρνηση, έξυπνη κινητικότητα, έξυπνο περιβάλλον και έξυπνη διαβίωση.

Πολύ συχνά οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας και οι εφαρμογές τους στις πόλεις θεωρούνται ως ένας ξεχωριστός εικονικός κόσμος ο οποίος προστέθηκε στον πραγματικό. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, ωστόσο, και η διείσδυση του διαδικτύου στην καθημερινότητα έχει οδηγήσει στην «εικονοποίηση του πραγματικού δημόσιου χώρου» και στην ανάδειξη της έννοιας του υβριδικού χώρου (Μαυροφίδης, 2009).

Κεφάλαιο 2: Πολιτικές, πηγές και μορφές Χρηματοδότησης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα

2.1. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην στήριξη των καινοτόμων επενδύσεων

2.1.1. Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική

Στόχος της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής είναι η μείωση των υπαρχουσών ανισοτήτων και η πρόληψη της δημιουργίας νέων, μέσω της μεταβίβασης πόρων με τη χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων. Ο στόχος της συνοχής αποτελεί θεμέλιο της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, ήδη από την Ενιαία Πράξη (Μούσης, 2011).

Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική δεν αντικαθιστά τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές των κρατών μελών. Αντιθέτως, βασισμένη στην αρχή της επικουρικότητας²⁶, συντονίζει, θέτει τις γενικές κατευθύνσεις και προλαμβάνει τον ανταγωνισμό μεταξύ των εθνικών πολιτικών.

Έχοντας ως γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη στρατηγική για την «Ευρώπη 2020», η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική έχει θεσπίσει τέσσερις βασικούς τομείς προτεραιότητας: έρευνα και καινοτομία, τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, αύξηση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και δημιουργία οικονομίας χαμηλών ρύπων.

Η Πολιτική Συνοχής²⁷, ωστόσο, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 έχει δεχθεί κριτική για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας έναντι της συνοχής²⁸ μεταξύ των περιφερειών, καθώς και για την ενίσχυση, σε απόλυτα ποσά, των περισσότερο ανεπτυγμένων περιφερειών και των περιφερειών μετάβασης έναντι των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών²⁹ (Αυδίκος & Χαρδάς, 2015).

Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο μέρος του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού με 351,8 δις €, ενώ σύμφωνα με εκτιμήσεις της Ε.Ε., συνυπολογίζοντας την εθνική συγχρηματοδότηση κάθε κράτους μέλους και τη

²⁶ «Η αρχή της επικουρικότητας έχει ως στόχο να προασπίσει τη δυνατότητα λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσης των κρατών μελών και νομιμοποιεί την παρέμβαση της Ένωσης, εάν οι στόχοι μιας δράσης δεν μπορούν να επιτευχθούν επαρκώς από τα κράτη μέλη αλλά μπορούν μάλλον να επιτευχθούν καλύτερα στο επίπεδο της Ένωσης «λόγω της κλίμακας ή των αποτελεσμάτων της προβλεπόμενης δράσης», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2018

²⁷ Η Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική είναι γνωστή και με τον όρο «Πολιτική Συνοχής» καθώς ο ευρύτερος στόχος της είναι η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ε.Ε.

²⁸ Σύμφωνα με του Barca, McCann και Rodriguez-Pose (2012) «...η σύγκλιση δε θα πρέπει να είναι ο πρωταρχικός στόχος της αναπτυξιακής πολιτικής.... Εάν η σύγκλιση είναι να προωθηθεί, αυτό θα πρέπει να γίνει με ανάπτυξη και όχι με ανακατανομή.»

²⁹ Ως περιφέρειες Λιγότερο Ανεπτυγμένες ορίζονται οι περιφέρειες με κκ ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μ.ο της ΕΕ-28, ως περιφέρειες Μετάβασης ορίζονται οι περιφέρειες με κκ ΑΕΠ μεταξύ 75% και 90% του μ.ο της ΕΕ-28 και ως περιφέρειες Περισσότερο Ανεπτυγμένες ορίζονται οι περιφέρειες με κκ ΑΕΠ μεγαλύτερο του 90% του μ.ο της ΕΕ-28

μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων, οι επενδύσεις για την περίοδο 2014-2020 αναμένεται να ξεπεράσουν τα 500 δις €.

Η Πολιτική Συνοχής ασκείται μέσα από τα Ευρωπαϊκά Περιφερειακά Ταμεία και υλοποιείται από εθνικούς και περιφερειακούς φορείς σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Συγκεκριμένα, με την κατάρτιση του προϋπολογισμού για την Πολιτική Συνοχής και των κεντρικών κανόνων, τα κράτη μέλη καλούνται να συντάξουν «συμφωνίες εταιρικής σχέσης», όπου θέτονται οι γενικές προτεραιότητες των επενδύσεων και επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία εξειδικεύουν τους γενικούς στόχους σε συγκεκριμένες δράσεις. Τα επιχειρησιακά προγράμματα οφείλουν να συντάσσονται μέσω διαβούλευσης ανάμεσα σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δε διαχειρίζεται συγκεκριμένα έργα, αλλά διαπραγματεύεται και εγκρίνει τα συνολικά προγράμματα των κρατών μελών.

Κάθε έτος διαθέτει κονδύλια στα κράτη μέλη προκειμένου να χρηματοδοτηθούν επενδύσεις και οι πληρωμές, αφού πιστωθούν από τις εθνικές αρχές, καταβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Υπάρχει πρόβλεψη για επιτόπιους ελέγχους, ενώ τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και οι εθνικές αρχές των κρατών μελών συντάσσουν περιοδικές εκθέσεις καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου.

Το ύψος της χρηματοδοτικής βοήθειας και της εθνικής συνεισφοράς είναι συνάρτηση του επιπέδου οικονομικής ανάπτυξης της κάθε περιφέρειας, ενώ για να διατεθεί χρηματοδότηση στις περιφέρειες, θα πρέπει να πληρούν πέντε προϋποθέσεις/στόχους: α) έξυπνη εξειδίκευση³⁰. β) μείωση της ανεργίας και των διακρίσεων. γ) συμμόρφωση στους περιβαλλοντικούς κανόνες. δ) δημιουργία ευνοϊκού επιχειρηματικού περιβάλλοντος. ε) βελτίωση συστημάτων δημόσιων προμηθειών.

Τέλος, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, δύναται να ζητήσει τροποποιήσεις στο επενδυτικό πρόγραμμα ενός κράτους μέλους και να αναστείλει τη χρηματοδότηση, εφόσον παρατηρούνται επαναλαμβανόμενες σοβαρές παραβιάσεις των οικονομικών συστάσεων.

2.1.2. Τα Ευρωπαϊκά Περιφερειακά Ταμεία

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) είναι γνωστά ως «διαρθρωτικά ταμεία» καθώς στόχος τους είναι οι επενδύσεις για την οικονομική και κοινωνική αναδιάρθρωση των περιφερειών. Μαζί με το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

³⁰ Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση (2014) για την «έξυπνη εξειδίκευση»: «οι περιφέρειες πρέπει να ειδικεύονται σε τομείς στους οποίους έχουν τις μεγαλύτερες δυνατότητες ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας και να προωθούν εταιρικές σχέσεις με πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα, επιχειρήσεις και τη δημόσια διοίκηση για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών».

(ΕΤΘΑ) απαρτίζουν τα «Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία». Παράλληλα από το 2002 λειτουργεί το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ετήσιο προϋπολογισμό 500 εκ. € και σκοπό την υποστήριξη περιοχών που πλήττονται από φυσικές καταστροφές στα κράτη μέλη της Ε.Ε. και στις υποψήφιες προς ένταξη χώρες ³¹(Ευρωπαϊκή Ένωση, 2014).

Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης** επενδύει σε έργα που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση σε όλες τις περιφέρειες της Ε.Ε. Το ΕΤΠΑ λαμβάνει υπόψη εδαφικές ιδιαιτερότητες των περιφερειών, ενώ οι εξόχως απομακρυσμένες περιφέρειες της Ε.Ε. λαμβάνουν ειδική στήριξη από το Ταμείο. Παράλληλα, το ΕΤΠΑ χρηματοδοτεί την Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία για την υποστήριξη ευρέος φάσματος διακρατικών και διαπεριφερειακών έργων όπως έργων υποδομών, ευρυζωνικής κάλυψης, διαχείρισης πόρων τόσο ανάμεσα στα κράτη μέλη της Ε.Ε. όσο και στις γειτονικές περιοχές.

Οι επενδύσεις του ΕΤΠΑ λειτουργούν συμπληρωματικά σε πολιτικές που εφαρμόζει η Ε.Ε. για την ανάπτυξη και επικεντρώνονται σε τέσσερις τομείς: α) καινοτομία και έρευνα· β) τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας· γ) ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων· δ) μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Για τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες το 80% των επενδύσεων του ΕΤΠΑ θα πρέπει να καλύπτει τουλάχιστον δύο από τους τέσσερις ανωτέρω στόχους, ενώ αντίστοιχα για τις περιφέρειες μετάβασης το ποσοστό ανέρχεται σε 60% και για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες στο 50%.

Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο** χρηματοδοτεί την καταπολέμηση της ανεργίας, την επανεκπαίδευση και επανένταξη στην αγορά εργασίας και την δια βίου μάθηση του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε., ενώ στηρίζει δράσεις για την καταπολέμηση κάθε είδους διακρίσεων, την ένταξη περιθωριοποιημένων ομάδων, τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των δημόσιων υπηρεσιών στην εφαρμογή πολιτικών για την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή.

Τέλος, το **Ταμείο Συνοχής** επενδύει σε έργα μεταφορών και περιβάλλοντος στις περιφέρειες μετάβασης και τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ε.Ε. Το Ταμείο Συνοχής στόχο έχει τη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων στην Ε.Ε. μέσα από την καλύτερη διασύνδεση και προσβασιμότητα μεταξύ των περιοχών, καθώς και την υποστήριξη της ομαλής λειτουργίας της κοινής αγοράς, μέσα από τη χρηματοδότηση έργων μεταφορών για την ελεύθερη μετακίνηση ανθρώπων και αγαθών. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών και στο μηχανισμό Συνδέοντας την Ευρώπη, με επενδύοντας σε έργα όπως μεταφορών και υποδομών, ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ευρυζωνικών υποδομών, δικτύων μεταφορά ενέργειας.

Επομένως, το κάθε ταμείο συμβάλλει με τον δικό του ιδιαίτερο τρόπο στην επίτευξη των πανευρωπαϊκών, αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η

---

³¹ Οι υποψήφιες χώρες της Ε.Ε. είναι η Αλβανία, Μαυροβούνιο, πΓΔΜ, Σερβία, Τουρκία

οποία είναι η συνολική στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση με ορίζοντα το 2020.

2.1.3. Η στρατηγική «Ευρώπη 2020»

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» διαδέχθηκε την «Στρατηγική της Λισαβόνας» και αποτελεί την κατευθυντήριο γραμμή για την ανάπτυξη στην Ευρώπη για τη δεκαετία που διανύουμε. Οι προτεραιότητες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη.

Είναι η πρώτη φορά που σε ευρωπαϊκό επίπεδο μια στρατηγική θεσπίζει ποσοτικούς στόχους, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Συγκεκριμένα οι στόχοι της στρατηγικής³² είναι: α) απασχόληση του 75% της ηλικιακής κατηγορίας 20-64 ετών· β) 3% του ΑΕΠ της ΕΕ πρέπει να επενδύεται στην Έρευνα και την Ανάπτυξη· γ) μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% σε σχέση με το 1990· δ) εξασφάλιση του 20% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές· ε) αύξηση κατά 20% της ενεργειακής απόδοσης· στ) μείωση των ποσοστών πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου κάτω από 10%· ζ) ολοκλήρωση τριτοβάθμιων σπουδών τουλάχιστον για το 40% της ηλικιακής κατηγορίας 30-34 ετών· η) Μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια των ατόμων που βρίσκονται ή κινδυνεύουν να βρεθούν σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Οι συγκεκριμένοι στόχοι λειτουργούν ως βάση για επιμέρους εθνικούς στόχους, ενώ η στρατηγική λειτουργεί ως πλαίσιο αναφοράς για ευρωπαϊκές πολιτικές με ορίζοντα το 2020.

Έχει υπάρξει κριτική στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και ιδιαίτερα στην έλλειψη συγκεκριμένων μέτρων για την ποιότητα της εργασίας και την εργασιακή φτώχεια, μειώνοντας τη βαρύτητα της προτεραιότητας για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στους οικονομικούς δείκτες της στρατηγικής (Ρομποτή, 2016). Παράλληλα, η περίοδος ύφεσης, ιδιαίτερα στα κράτη μέλη υπό το καθεστώς Δημοσιονομικής Προσαρμογής, έχει καθυστερήσει σημαντικά την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής.

Είναι σημαντικό, ωστόσο, να τονίσουμε τη σημασία της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» στην κατάρτιση και υλοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και χρηματοδοτικών εργαλείων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η κατανόηση, επομένως, των στοιχείων της στρατηγικής είναι καίριας σημασίας για τη χάραξη τοπικών στρατηγικών με γνώμονα την επιτυχημένη αξιοποίηση ευρωπαϊκών πόρων.

---

³² Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.espa.gr/el/pages/staticEurope2020.aspx> , Τελευταία προβολή: 25/04/2018

2.1.4. Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη

Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη³³ αποτελεί την προσπάθεια απάντησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην παγκόσμια οικονομική κρίση και κατ'επέκταση στη μείωση των επενδύσεων στην Ευρώπη. Οι στόχοι του σχεδίου είναι η άρση των εμποδίων που αφορούν τις επενδύσεις, η παροχή στήριξης σε επενδυτικά έργα και η βελτίωση της χρήσης των χρηματοοικονομικών πόρων.³⁴

Το σχέδιο στηρίζεται σε τρεις πυλώνες: α) στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων το οποίο παρέχει χρηματοοικονομικές εγγυήσεις για τις επενδύσεις, β) στο Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Κέντρο Επενδύσεων για την παροχή τεχνικής υποστήριξης σε επενδυτικά σχέδια και γ) στη συνεργασία μεταξύ της Ε.Ε. και των κρατών μελών για ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις επενδύσεις και την άρση των εμποδίων στις επενδύσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Ιδιαίτερα, ως προς το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, αναμένεται η μόχλευση 284 δις €, η οποία είναι ελαφρώς μειωμένη σε σχέση με τον αρχικό στόχο των 315 δις €, ενώ μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2018 έχουν εγκριθεί 384 έργα υποδομής και καινοτομίας και 398 συμφωνίες υποστήριξης ΜμΕ.

Στην Ελλάδα³⁵, η οποία είναι από τις πλέον επωφελούμενες χώρες του σχεδίου, έχουν εγκριθεί 2.5 δις € επενδύσεων, τα οποία αναμένεται να δημιουργήσουν 9.2 δις € επενδύσεων, εκ των οποίων 2.1 δις € αφορούν έργα υποδομών και καινοτομίας και 350 εκ. € αφορούν τη στήριξη ΜμΕ³⁶.

2.1.5. Ένωση Καινοτομίας³⁷

Η Ένωση Καινοτομίας αποτελεί μια από τις 7 πρωτοβουλίες ορόσημο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Σήμερα η Ε.Ε. δαπανά 0,8% του ΑΕΠ λιγότερο σε σχέση με τις Η.Π.Α. και 1,5% λιγότερο σε σχέση με την Ιαπωνία στην Έρευνα και την Ανάπτυξη. Την ίδια στιγμή, μέχρι και το 2050, η Ε.Ε. αναμένεται να έχει απολέσει το 50% του μεριδίου της στο παγκόσμιο ΑΕΠ.

³³ Το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη είναι γνωστό και ως «Πακέτο Γιούνκερ» από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζαν-Κλωντ Γιούνκερ

³⁴ Περισσότερες πληροφορίες: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/investment-plan-results_en, Τελευταία προβολή: 08/05/2018

³⁵ Δεν έχει υπάρξει εκταμίευση ποσού έως τώρα

³⁶ Περισσότερες πληροφορίες: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growth-and-investment/investment-plan-europe-juncker-plan/investment-plan-results/investment-plan-greece_en, Τελευταία προβολή: 08/05/2018

³⁷ Περισσότερες πληροφορίες: <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6f270d5f-8086-4b70-82b2-c4353d253720>, Τελευταία προβολή: 03/05/2018

Παραμένοντας συνεπείς στο στόχο της διάθεσης του 3% του ευρωπαϊκού ΑΕΠ για την Έρευνα και την Καινοτομία, αναμένεται η δημιουργία 3,7 εκ. θέσεων εργασίας και η αύξηση κατά 795 δις € στο ευρωπαϊκό ΑΕΠ μέχρι και το 2025.

Σε αυτό το πλαίσιο η Ένωση Καινοτομίας αποσκοπεί στη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς καινοτομίας, προωθώντας τη χρήση συμπράξεων καινοτομίας μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και στη δημιουργία κοινού πλαισίου για τις δεξιότητες, τις ευρεσιτεχνίες και τις διαδικασίες θέσπισης προτύπων. Παράλληλα, προβλέπει μεθόδους μέτρησης των επιδόσεων καινοτομίας για τα κράτη μέλη μέσω της δημοσιοποίησης *Πίνακα Αποτελεσμάτων της Ένωσης Καινοτομίας* και της *Έκθεσης για την Ανταγωνιστικότητα της Ένωσης Καινοτομίας*, με σκοπό την ανάλυση και την πρόβλεψη των τάσεων στην καινοτομία για τα κράτη μέλη.

Η Ένωση Καινοτομίας λειτουργεί επικουρικά και συμπληρωματικά με την στρατηγική «Ευρώπη 2020», δημιουργώντας συγκεκριμένες δράσεις για την καινοτομία στην Ε.Ε

Όπως και η στρατηγική «Ευρώπη 2020», η «Ένωση Καινοτομίας» προμηνύει την πορεία των μεταρρυθμίσεων, των ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων και των προτεραιοτήτων τους για το επόμενο διάστημα, καθιστώντας την κατανόηση της σημαντική για τους Ο.Τ.Α. και το στρατηγικό σχεδιασμό τους για τα επόμενα χρόνια.

2.2. Πηγές Χρηματοδότησης

2.2.1. Ίδιοι πόροι των Ο.Τ.Α.

Με βάση την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης για το 2016 η διάρθρωση των εσόδων των Ο.Τ.Α. ήταν η εξής:

- 45,7% από επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες και προνοιακά επιδόματα
- 29 % από τέλη, δικαιώματα, παροχή υπηρεσιών, φόρους και εισφορές
- 9% από εισπράξεις παρελθόντων οικονομικών ετών
- 8,5% από επιχορηγήσεις για επενδύσεις
- 6,1% λοιπά έσοδα
- 1,6% από κινητή και ακίνητη περιουσία

Λαμβάνοντας υπόψη τη μείωση κατά 60% των επιχορηγήσεων προς τους Δήμους, μολονότι οι επιχορηγήσεις παραμένουν η κύρια πηγή εσόδων των Ο.Τ.Α., τις αυξημένες δαπάνες των Ο.Τ.Α., κυρίως στην κοινωνική πολιτική, εξαιτίας της κρίσης, αλλά και τον αυστηρό έλεγχο των οικονομικών των Ο.Τ.Α. που έχουν

εισαχθεί στη διαδικασία εξυγίανσης, είναι εμφανής η περιορισμένη δυνατότητα τους να στηρίζουν επενδύσεις εξ ιδίων πόρων.

Προς αυτήν την κατεύθυνση, η μεγαλύτερη οικονομική αυτοτέλεια των Ο.Τ.Α., μέσω της ενίσχυσης της φορολογικής αποκέντρωσης και την παράλληλη ανάπτυξη συστημάτων αναδιανομής και είσπραξης σε τοπικό επίπεδο (Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 2017), της αναζήτησης νέων πηγών εσόδων, της αναδιοργάνωσης των τελών και της κατανομής των ΚΑΠ (Centre of Expertise for Local Government Reform, 2017).

Ως πηγή εσόδων για επενδύσεις θα μπορούσαμε να αναγνωρίσουμε την εκμετάλλευση της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους, η οποία παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτη.

2.2.2. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο της Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020³⁸

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο περιφερειακής ανάπτυξης, το οποίο καλείται να συνδυάσει τις εθνικές ανάγκες και προτεραιότητες με την στρατηγική «Ευρώπη 2020» και στην επίτευξη των στόχων της (Δεληθέου κ.α., 2017).

Όραμα του είναι η «Συμβολή στην αναγέννηση της ελληνικής οικονομίας με ανάταξη και αναβάθμιση του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της χώρας και τη δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, έχοντας ως αιχμή την εξωστρέφει, καινοτόμο και ανταγωνιστική επιχειρηματικότητα και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης.»

Οι χρηματοδοτικές προτεραιότητες του είναι: α) Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας· β) Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ανθρώπινου δυναμικού – ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση· γ) Προστασία του περιβάλλοντος – Μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον· δ) Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – ολοκλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη· ε) Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Μέσα από αυτές τις προτεραιότητες στόχος είναι, μεταξύ άλλων, η μετάβαση σε δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και η ανάπτυξη μεταφορικών και ενεργειακών δικτύων.

³⁸ Επίσημη ιστοσελίδα ΕΣΠΑ 2014-2020: <https://www.espa.gr/el/pages/staticESPA2014-2020.aspx> , Τελευταία προβολή 21/04/2018

Έχουν επίσης προσδιοριστεί οκτώ κλάδοι προτεραιότητας σε εθνικό επίπεδο, στους οποίους αναμένεται οι επενδύσεις να έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία: α) Αγροδιατροφή, β) Υγεία – φάρμακα, γ) Τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, δ) Ενέργεια, ε) Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη στ) Μεταφορές, ζ) Υλικά – κατασκευές, η) Τουρισμός, πολιτισμός, δημιουργικές βιομηχανίες.

Δυο καινοτόμα χαρακτηριστικά του ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι η εκπόνηση περιφερειακών Στρατηγικών Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση, οι οποίες συνέδραμαν στην ανάπτυξη δράσεων προσαρμοσμένων στις ανάγκες και τη δυναμική των ελληνικών περιφερειών, και οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις, στο πλαίσιο των οποίων δύναται η χρήση περισσοτέρων του ενός Ταμείων για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση προβλημάτων και την ανάπτυξη μιας περιοχής.

Το ΕΣΠΑ συγκροτείται από επτά τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα, τα οποία απευθύνονται στο σύνολο της χώρας, και 13 περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα, στα οποία κάθε περιφέρεια καθορίζει του στόχους που πρέπει να επιτύχει.

Τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα είναι α) «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ), β) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ), γ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», δ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα», ε) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια», στ) Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη», ζ) Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιείας και Θάλασσας».

Τα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα αφορούν κάθε μια από τις ελληνικές περιφέρειες. Συγκεκριμένα: Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης, Κεντρικής Μακεδονίας, Δυτικής Μακεδονίας, Ιονίων Νήσων, Ηπείρου, Θεσσαλίας, Στερεάς Ελλάδας, Αττικής, Δυτικής Ελλάδας, Πελοποννήσου, Βορείου Αιγαίου, Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου.

2.2.3. Ευρωπαϊκά Προγράμματα

2.2.3.1. Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία

Τα προγράμματα ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας είναι εργαλεία στο πλαίσιο της Πολιτικής Συνοχής και στοχεύουν στην ενδυνάμωση των ευρωπαϊκών συνεργασιών τόσο μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. όσο και με τρίτες χώρες.

Η ελληνικές περιφέρειες συμμετέχουν σε πέντε διμερή προγράμματα με την Κύπρο, την Ιταλία, τη Βουλγαρία, την Αλβανία και την πΓΔΜ και σε έξι πολυμερή προγράμματα: α) Αδριατικής-Ιονίου, β) MED, γ) MED ENI CBC, δ) Black Sea basin ENI CBC, ε) INTERREG EUROPE και στ) Balkan Mediterranean.

Στο πρόγραμμα *Αδριατικής Ιονίου*³⁹ συμμετέχουν οι Ελλάδα, Αλβανία, Ιταλία⁴⁰, Σλοβενία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Κροατία και Βοσνία Ερζεγοβίνη.

Ο συνολικός προϋπολογισμός της δράσης είναι 117,9 εκ. € και το ποσοστό συγχρηματοδότησης της Ε.Ε. ανέρχεται στο 85%.

Στόχος του προγράμματος είναι η προώθηση της βιώσιμης οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας της Αδριατικής και του Ιονίου, ενώ προτεραιότητα δίνεται στην διασύνδεση των περιφερειών, στην καινοτομία και στην ανάπτυξη «έξυπνων» συστημάτων διαχείρισης και στην χρηστή διακυβέρνηση.

Το πρόγραμμα **MED ENI CBC**⁴¹ με συνολικό προϋπολογισμό 209 εκ. €, αποτελείται από τέσσερις θεματικούς στόχους: α) *Ανάπτυξη επιχειρήσεων και ΜμΕ* με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας και την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, β) *Υποστήριξη εκπαίδευσης, έρευνας, τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας* με στόχο την ανταλλαγή τεχνογνωσίας, την εισαγωγή στην αγορά προϊόντων έρευνας και τη διασύνδεση επιχειρήσεων και έρευνας, γ) *Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας* με έμφαση στην ένταξη των νέων εκτός εκπαίδευσης, αγοράς εργασίας και κατάρτισης, δ) *Περιβαλλοντική προστασία και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή* με στόχο την ορθή διαχείριση υδάτινων και ενεργειακών πόρων.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν 13 χώρες της περιοχής της Μεσογείου, τόσο ευρωπαϊκές όσο και της Βορείου Αφρικής.

Το πρόγραμμα **MED** με συνολικό προϋπολογισμό, για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, 263 εκ. € στοχεύει στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα διαιρείται σε τέσσερις θεματικούς άξονες: α) Ενίσχυση των δυνατοτήτων καινοτομίας, β) Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αειφόρου εδαφικής ανάπτυξης, γ) Βελτίωση της κινητικότητας και της εδαφικής προσβασιμότητας, δ) Προώθηση μιας πολυκεντρικής και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Μεσογειακού χώρου.

---

³⁹ Περισσότερες πληροφορίες:

http://www.programmemed.eu/fileadmin/PROG_MED/evenement_annuel_Med/Adrion_Programme.pdf, Τελευταία προβολή: 24/04/2018

⁴⁰ Η Ιταλία συμμετέχει μόνο με ορισμένες περιφέρειες σε αντίθεση με τις υπόλοιπες χώρες που συμμετέχουν στο σύνολό τους

⁴¹ Περισσότερες πληροφορίες:

http://www.enpicbcmmed.eu/sites/default/files/eni_cbc_med_programme_11.07.2016.pdf, Τελευταία προβολή: 24/04/2018

Έως τώρα έχουν στο πρόγραμμα έχουν ενταχθεί 110 έργα⁴², ενώ σε αυτά συμμετέχουν 136 ελληνικοί φορείς ως συντονιστές και εταίροι με συνολικό προϋπολογισμό 34,5 εκ. €.

Το πρόγραμμα **Black Sea basin ENI CBC** με συνολικό προϋπολογισμό 54 εκ. € και ποσοστό ευρωπαϊκής συγχρηματοδότησης 90%, στοχεύει στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και στην προστασία του περιβάλλοντος, με έμφαση στη μόλυνση των υδάτων.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν δύο ελληνικές περιφέρειες, η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας- Θράκης. Τα διακρατικά έργα στο πλαίσιο του προγράμματος αφορούν επίσης περιφέρειες της Ρουμανίας, της Βουλγαρίας, της Τουρκίας και της Ρωσίας, καθώς και το σύνολο της επικράτειας της Μολδαβίας, της Γεωργίας, της Αρμενίας και του Αζερμπαϊτζάν⁴³.

Το **INTERREG Europe** χρηματοδοτείται με 359 εκ. € από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης με σκοπό την ανάπτυξη και υλοποίηση βελτιωμένων πολιτικών σε τέσσερις άξονες: α) έρευνα και καινοτομία, β) ανταγωνιστικότητα ΜμΕ, γ) οικονομία χαμηλών ρύπων, δ) περιβάλλον και αποτελεσματική διαχείριση πόρων.

Έως τώρα έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα 186 έργα, με το 83% των εταίρων να είναι περιφέρειες τύπου NUTS 2, ενώ τα περισσότερα έργα αφορούν την έρευνα και την καινοτομία. Για την Ελλάδα συμμετέχουν έως τώρα 84 δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί ως συντονιστές και εταίροι⁴⁴.

Είναι η πρώτη φορά που τα προγράμματα εδαφικής συνεργασίας επικεντρώνονται εξ' ολοκλήρου στη Βαλκανική χερσόνησο και στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου, το οποίο επιτυγχάνεται μέσω του προγράμματος **Balkan Mediterranean**.

Το πρόγραμμα αφορά πέντε χώρες (Ελλάδα, Κύπρο, Βουλγαρία, Αλβανία, πΓΔΜ) και διαιρείται σε δύο άξονες: α) Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία και β) Περιβάλλον.

Το πρόγραμμα έχει συνολικό προϋπολογισμό 39,7 εκ. € και σε ευρωπαϊκό επίπεδο συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το

---

⁴² Αναλυτικά:

<http://www.interreg.gr/el/%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%AE-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/med.html>, Τελευταία προβολή: 03/05/2018

⁴³ Περισσότερες πληροφορίες: <http://blacksea-cbc.net/black-sea-basin-2014-2020/jop/>, Τελευταία προβολή: 03/05/2018

⁴⁴ Αναλυτικά: <https://www.interregueurope.eu/about-us/facts-and-figures/>, Τελευταία προβολή: 03/05/2018

Μηχανισμό Προενταξιακής Βοήθειας. Ελληνικοί οργανισμοί, φορείς και Ο.Τ.Α. συμμετέχουν σε 29 εγκεκριμένα έργα⁴⁵.

Τέλος, στα προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας περιλαμβάνονται τα δίκτυα συνεργασιών URBACT και ESPON.

Το πρόγραμμα **URBACT** στοχεύει στην ενδυνάμωση της βιώσιμης, ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης στις ευρωπαϊκές πόλεις και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, τα 28 κράτη- μέλη, τη Νορβηγία και την Ελβετία.

Για την περίοδο 2014-2020 το πρόγραμμα που βρίσκεται εν ισχύ είναι το URBACT III, το οποίο οργανώνεται σε τέσσερις στόχους: α) ανάπτυξη ικανοτήτων για την βέλτιστη διαχείριση πολιτικών και ολοκληρωμένων προγραμμάτων στα αστικά κέντρα, β) σχεδιασμός πολιτικής για την εφαρμογή βιώσιμων και ολοκληρωμένων λύσεων στα αστικά κέντρα, γ) εφαρμογή πολιτικών, στοχεύοντας στην υλοποίηση στρατηγικών μέσω της μόχλευσης πόρων και δ) κεφαλαιοποίηση και διάδοση γνώσεων για την ανταλλαγή καλών πρακτικών και την κοινή χρήση της τεχνογνωσίας.

Ομάδες στόχου του προγράμματος είναι οι επιχειρήσεις και οι οικονομικοί φορείς, οι δημοτικές αρχές, αιρετοί και στελέχη δημόσιων οργανισμών και η κοινωνία των πολιτών. Οι ελληνικοί Ο.Τ.Α. μπορούν να εμπλακούν στο πρόγραμμα είτε ως συντονιστές είτε ως εταίροι.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 96,3 εκ. ευρώ, με τα ποσοστά συγχρηματοδότησης να κυμαίνονται:

- Σε ποσοστό έως 85% από το ΕΤΠΑ για τους εταίρους που βρίσκονται σε λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες ή σε περιφέρειες μετάβασης
- Σε ποσοστό έως 70% από το ΕΤΠΑ για τους εταίρους που βρίσκονται σε πιο αναπτυγμένες περιφέρειες
- Σε ποσοστό 50% για τους εταίρους που βρίσκονται στη Νορβηγία και την Ελβετία
- Χωρίς ποσοστό συγχρηματοδότησης για τους εταίρους από τις υπό ένταξη χώρες και από τις υπόλοιπες χώρες διεθνώς

Στην Ελλάδα, η εθνική συμμετοχή για τους έλληνες εταίρους καλύπτεται από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης.

Ορισμένες θεματικές που δύνανται να ενταχθούν στο πρόγραμμα είναι οι έξυπνες μεταφορές, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ, η προσαρμογή στην

---

⁴⁵ Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.interreg-balkanmed.eu/approved-projects/>, Τελευταία προβολή: 03/05/2018

κλιματική αλλαγή, η καταπολέμηση της φτώχειας και η προώθηση της κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού.

Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των προγραμμάτων, που σχεδιάστηκαν για την στήριξη της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», το πρόγραμμα **ESPON** δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει την Πολιτική Συνοχής. Το πρόγραμμα ESPON ενδυναμώνει την ευρωπαϊκή χωροταξική διάσταση μέσα από την παραγωγή χαρτών και μελετών που αφορούν την Ε.Ε. ως σύνολο. Μέσα από την ανταλλαγή δεδομένων και καλών πρακτικών και τη δημιουργία προτάσεων πολιτικής, το πρόγραμμα ενδυναμώνει τη συνεργασία μεταξύ των περιοχών και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ε.Ε.

Οι Ο.Τ.Α. αποτελούν κύρια ομάδα στόχου του προγράμματος μαζί με εθνικούς φορείς και φορείς αρμόδιους για την υλοποίηση της Πολιτικής Συνοχής.

Παραδείγματα δράσεων που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα ESPON είναι εκπονήσεις μελετών και έρευνας, χωροταξικές μελέτες επιπτώσεων, οργάνωση εκδηλώσεων και διαθεματικές εφαρμοσμένες έρευνες, οι οποίες ενσωματώνουν την χωροταξική ανάλυση σε θεματικές όπως η πράσινη οικονομία, οι μεταναστευτικές ροές και το εμπόριο.

2.2.3.2. Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας

Σκοπός της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (Ε.Π.Γ.) είναι να στηρίζει τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις στις παρακάτω γειτονικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Αλγερία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν, Λευκορωσία, Αίγυπτο, Γεωργία, Ισραήλ, Ιορδανία, Λίβανο, Λιβύη, Μολδαβία, Μαρόκο, Παλαιστινιακή Αρχή, Συρία, Τυνησία και Ουκρανία.

Στόχος της Ε.Π.Γ. είναι να ενισχύσει την ευημερία, τη σταθερότητα, την ασφάλεια, την οικονομία αγοράς και τη βιώσιμη ανάπτυξη διεξάγοντας συνεχή διάλογο με κάθε χώρα εταίρο. Για την περίοδο 2014-2020 ο συνολικός της προϋπολογισμός ανέρχεται στα 15,4 δις €.

Ως μια εκ των προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας είναι η περιφερειακή ολοκλήρωση, συμπεριλαμβανομένης της διασυνοριακής συνεργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο ελληνικοί Ο.Τ.Α. στην περιοχή του Νοτίου Αιγαίου και της Κρήτης δύνανται να συνεργαστούν με φορείς από τις χώρες της Ε.Π.Γ. για την υλοποίηση δράσεων ανταλλαγής πρακτικών, ανάπτυξης προγραμμάτων εδαφικής συνεργασίας και διαλόγου.

2.2.3.3. Άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα

Το πρόγραμμα **COSME** υποστηρίζει την επιχειρηματικότητα και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ε.Ε. Το πρόγραμμα παρέχει εγγυήσεις και πρόσβαση στη χρηματοδότηση μέσω χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων, δημιουργία clusters και απλοποίηση διαδικασιών, βελτίωση επιχειρηματικών συνθηκών.

Στόχος του προγράμματος **Creative Europe** είναι η υποστήριξη του δημιουργικού και πολιτιστικού τομέα, μέσα από τη μετάβαση στην ψηφιακή εποχή και την πρόσβαση σε αγορές και ευκαιρίες. Με συνολικό προϋπολογισμό 1.462 δις € και με υπόβαθρο τη συνοχή και τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, το Creative Europe, είναι ένα μοναδικό εργαλείο για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. δεδομένου του πολιτιστικού και πολιτισμικού πλούτου της χώρας.

Ένας Ο.Τ.Α. δύναται να συμμετέχει στο πρόγραμμα κυρίως μέσα από τις επιχειρήσεις και τους πολιτιστικούς τους φορείς, ενώ το πρόγραμμα μπορεί να παρέχει υποστήριξη για δράσεις όπως η διασύνδεση των πολιτιστικών χώρων που βρίσκονται στην επικράτεια τους με πολιτιστικούς χώρους στην Ε.Ε. και τις χώρες εταίρους που μετέχουν στο πρόγραμμα, η ψηφιοποίηση βιβλιοθηκών και μουσείων, καθώς και η ολοκλήρωση οπτικοακουστικών παραγωγών.

Το πρόγραμμα *Creative Europe*, αν και δεν χρηματοδοτεί επενδύσεις στην καινοτομία, έχει την απαραίτητη δυναμική να ενεργοποιήσει τις απαραίτητες διεργασίες που οδηγούν στην καινοτομία και την αγορά, με έμφαση στην αγορά της δημιουργικής οικονομίας, συνεισφέροντας έτσι στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή.

Το πρόγραμμα **EaSI** δημιουργήθηκε μέσα από τη συνένωση τριών προγραμμάτων των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, το πρόγραμμα Progress, το Μηχανισμό για Μικροχρηματοδοτήσεις Progress και το πρόγραμμα EURES, και έχει ορίζοντα υλοποίησης το 2020.

Το EaSI μαζί με το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Παγκοσμιοποίησης (ΕΤΠ), συγκροτεί ένα συνεκτικό σύνολο ενωσιακών προγραμμάτων για την περίοδο 2014-2020.

Στόχος του είναι η στήριξη της απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών στην Ε.Ε., καθώς και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Με συνολικό προϋπολογισμό 958,19 εκ. €, το πρόγραμμα επιθυμεί να ενισχύσει την ανταλλαγή καλών πρακτικών στους μηχανισμούς κοινωνικής προστασίας και απασχόλησης, να διευκολύνει την πρόσβαση σε μικροχρηματοδοτήσεις για ατομικές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και να τονώσει την κινητικότητα του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε.

Βαρύνουσα σημασία δίνεται στην εναρμόνιση των κοινωνικών πολιτικών, στην καινοτομία στη χάραξη πολιτικής και στην υιοθέτηση καλών πρακτικών, το οποίο διαφαίνεται από το υψηλό ποσοστό του προϋπολογισμού, ο οποίος θα διατεθεί στο συγκεκριμένο άξονα (Άξονας Progress)⁴⁶.

Οι εναπομείναντες δυο άξονες του προγράμματος μοιράζονται ισόποσα το 40% του προϋπολογισμού.

Οι ελληνικοί Ο.Τ.Α., εκτός της συμμετοχής τους στο έργο με σκοπό τη βελτίωση των κοινωνικών πολιτικών τους και την ανταλλαγή καλών πρακτικών, δύνανται να βρουν στο πρόγραμμα EaSI ένα εργαλείο, που στηρίζει την εξωστρέφεια και τη συνεργασία με ερευνητικά κέντρα και Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, με ομότιμους φορείς αλλά και με την Κοινωνία των Πολιτών, προωθώντας τον πολιτικό πειραματισμό στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας.

Σημαντικός μπορεί να είναι και ο αντίκτυπος στην αντίληψη των στελεχών, αιρετών ή μη, των Ο.Τ.Α., ως προς τις ευρωπαϊκές πολιτικές και στην οικειοποίησή τους σε τοπικό επίπεδο, μέσα από τις προωθούμενες συνέργειες με τοπικούς φορείς σε τρίτα κράτη μέλη.

Το πρόγραμμα **Erasmus+** είναι το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη νεολαία, την εκπαίδευση και τον αθλητισμό. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 14,7 δις € και μοιράζεται σε πέντε κατηγορίες δράσεων.

Η Βασική Δράση 1 προωθεί την κινητικότητα τόσο σε επίπεδο ΑΕΙ όσο και σε οργανισμούς, φορείς και νέους εκτός ακαδημαϊκών ιδρυμάτων. Η Βασική Δράση 2 στηρίζει τη δημιουργία συμπράξεων μεταξύ ιδιωτικών και δημόσιων φορέων με σκοπό τη δημιουργία νέων εργαλείων και μεθόδων στους τομείς της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της νεολαίας, με σκοπό την κάλυψη του χάσματος μεταξύ των δεξιοτήτων του σύγχρονου ανθρώπινου δυναμικού και των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η Βασική Δράση 3 προωθεί το διάλογο για ζητήματα πολιτικής που αφορούν την νεολαία και την εκπαίδευση.

Επίσης στο πλαίσιο του Erasmus+ έχουν ενταχθεί οι δράσεις Jean Monnet, η οποία προωθεί την ακαδημαϊκή αριστεία και τη γνώση για την Ε.Ε. και το ευρωπαϊκό

---

⁴⁶ Η κατανομή του προϋπολογισμού ανά άξονα έχει ως εξής: 60% Άξονας Progress, 20% Άξονας MX/KE, 20% Άξονας EURES

κεκτημένο, και ο Αθλητισμός, με σκοπό τη στήριξη διεθνών, εθελοντικών, αθλητικών διοργανώσεων και την καταπολέμηση φαινομένων ντόπινγκ, ρατσισμού και βίας στον αθλητισμό.

Μέσω του προγράμματος Erasmus+ παρέχεται μια μοναδική ευκαιρία στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ανάπτυξη των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και των πολιτών του και για την υλοποίηση καινοτόμων μεθόδων δημοκρατικής ενεργοποίησης, συμμετοχής και δια βίου μάθησης των κατοίκων του.

Παράλληλα, μέσα από την απαίτηση του προγράμματος για διεθνείς κοινοπραξίες στην πλειοψηφία των δράσεων του προγράμματος, στηρίζεται η εξωστρέφεια και η δημιουργία δικτύου όχι μόνο με αντίστοιχους Ο.Τ.Α., αλλά και με, μεταξύ άλλων, επιμελητήρια, ερευνητικά κέντρα, ΑΕΙ, φορείς και οργανώσεις νεολαίας, ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Στόχος του προγράμματος *Europe for Citizens*, των 185,5 εκ. € για την περίοδο 2014-2020, είναι η προώθηση της κατανόησης για την Ε.Ε., της ιστορία και του τρόπου λειτουργίας της και της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και της συμμετοχής στη χάραξη πολιτικής σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το πρόγραμμα διαιρείται σε δυο σκέλη, Ευρωπαϊκή Μνήμη και Ενίσχυση Δημοκρατικών Δράσεων, και σε τρία Μέτρα, με τα δυο πρώτα, τις Αδελφοποιήσεις Πόλεων και τα Δίκτυα Πόλεων, να είναι ιδιαίτερα σημαντικά για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, καθώς με βάση τους κανόνες του προγράμματος, ένα σχέδιο είναι επιλέξιμο μόνο εφόσον η κοινοπραξία αποτελείται από τουλάχιστον δυο Ο.Τ.Α.

Τα δυο αυτά μέτρα επιθυμούν να ενισχύσουν τη συνεργασία μεταξύ των Ο.Τ.Α. της Ε.Ε. σε κοινά ζητήματα, μέσα από την ανταλλαγή πρακτικών και εμπειριών και τη δημιουργία κοινού πλάνου δραστηριοτήτων. Παράλληλα, στηρίζοντας τις εν λόγω δράσεις, επιθυμούν να καταστήσουν βιώσιμη και πολύπλευρη τη συνεργασία μεταξύ της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ε.Ε.

Για έναν ελληνικό Ο.Τ.Α. το πρόγραμμα θα μπορούσε να είναι ιδιαιτέρως χρήσιμο, είτε για την ανάδειξη της ιστορικής μας κληρονομιάς, μέσω του Σκέλους της Ευρωπαϊκής Μνήμης, είτε για την προώθηση του διαλόγου σε ζητήματα καθημερινότητας και πολιτικής με τους πολίτες του, τη διοργάνωση εκδηλώσεων ενημέρωσης και τη συλλογή προτάσεων για την ανάπτυξη, μέσα από το Σκέλος της Ενίσχυσης Δημοκρατικών Δράσεων.

Το πρόγραμμα *Ορίζοντας 2020* είναι το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την Έρευνα και την Καινοτομία την περίοδο 2014-2020. Με προϋπολογισμό 80 δις €, το πρόγραμμα επιθυμεί να συνδράμει στην εκπλήρωση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», μέσα από την ανάδειξη της έρευνας και της καινοτομίας στην έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς περιορισμούς ανάπτυξη.

Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα διαιρείται σε τρεις άξονες, επιστημονική αριστεία για την έρευνα υψηλού επιπέδου, βιομηχανική υπεροχή για τις επενδύσεις σε καίριας σημασίας τεχνολογίες και την ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρήσεων στην Ε.Ε., κοινωνικές προκλήσεις για την αντιμετώπιση ζητημάτων όπως η γήρανση του πληθυσμού και η κλιματική αλλαγή· και σε δυο ειδικούς στόχους, τη διάδοση της αριστείας και διεύρυνση της συμμετοχής και της επιστήμης μαζί και για την κοινωνία.

Το πρόγραμμα, επίσης, είναι ανοιχτό σε δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, τόσο εντός της Ε.Ε. όσο και εκτός Ε.Ε. που επιθυμούν να εργαστούν στην Ευρώπη, στοχεύοντας στην προσέλκυση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού και δυναμικών επιχειρήσεων στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας.

Η πλειονηφία των σχεδίων που χρηματοδοτούνται είναι διακρατικού χαρακτήρα, ενώ το ποσοστό συγχρηματοδότησης κυμαίνεται από 70% έως 100% και οι προκηρύξεις είναι ανταγωνιστικές, αξιολογούνται, δηλαδή, κεντρικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Οι Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού μπορούν να επωφεληθούν από τη συμμετοχή τους σε δράσεις του προγράμματος, με βαρύτητα να δίνεται στον άξονα των κοινωνικών προκλήσεων, όπου δύνανται να χρηματοδοτηθούν για δράσεις που αφορούν την υγεία, τις έξυπνες μεταφορές, την αειφόρο γεωργία, τη διαχείριση υδάτων και την ασφάλεια.

Ιδιαίτερα σε μικρούς, απομακρυσμένους ή γεωγραφικά διεσπαρμένους Ο.Τ.Α., όπως οι νησιωτικοί Ο.Τ.Α., όπου η συμβολή της τεχνολογίας και της τηλεματικής θα μπορούσε να βελτιώσει σε σημαντικό βαθμό την καθημερινότητα των κατοίκων, οι δράσεις του προγράμματος επιτρέπουν την εφαρμογή καινοτόμων λύσεων, τις οποίες σε διαφορετική περίπτωση δε θα είχαν τη δυνατότητα να εκμεταλλευτούν.

Στόχος του προγράμματος **«Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια»** είναι να συμβάλει στην ουσιαστική υλοποίηση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των πολιτών, με έμφαση στα δικαιώματα του παιδιού, στην ισότητα των φύλων και στην απαγόρευση των διακρίσεων.

Για τους Ο.Τ.Α. το πρόγραμμα επεκτείνει τη δυνατότητα άσκησης κοινωνικής πολιτικής, καθώς μέσα από τη χρηματοδότηση μπορούν να προωθήσουν δράσεις για την εξασφάλιση της ίσης πρόσβασης και της ορθής ενημέρωσης των πολιτών, οι οποίες δύνανται να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα των υπαρχουσών πολιτικών, λειτουργώντας επικουρικά προς αυτές.

Το πρόγραμμα **«Υγεία για την Ανάπτυξη»**, ύψους 449,4 εκ. €, στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων συστημάτων υγείας, στην παροχή ιατρικής και υγειονομικής περίθαλψης και στην προαγωγή της πρόληψης νόσων. Όπως και το πρόγραμμα

Ορίζοντας 2020, δίνει τη δυνατότητα σε Ο.Τ.Α., ιδιαίτερα σε μειονεκτούσες περιοχές, να αναπτύξουν εργαλεία παροχής υπηρεσιών υγείας προς τους πολίτες τους, συνδυάζοντας τις νέες τεχνολογίες και την καινοτομία στον τομέα της υγείας.

Το πρόγραμμα «**Δικαιοσύνη**» το οποίο στηρίζει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, την εφαρμογή του Νόμου και την καταπολέμηση της εγκληματικότητας, έχει συνδράμει σημαντικά στο πλαίσιο της προσφυγικής κρίσης.

Τέλος, το πρόγραμμα **LIFE** είναι το χρηματοδοτικό μέσο της Ε.Ε. για το περιβάλλον, στοχεύοντας στην αιεφόρο ανάπτυξη, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται στα 3,456 δις € και χωρίζεται σε δυο σκέλη- υποπρογράμματα: α) το περιβάλλον, το οποίο σχετίζεται με την εξοικονόμηση πόρων, τη διαχείριση υδάτινων πόρων, την περιβαλλοντική διακυβέρνηση και τη βιοποικιλότητα και καλύπτει το 75% του διαθέσιμου προϋπολογισμού· β) τη δράση για το κλίμα, η οποία σχετίζεται με το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την ανάπτυξη και υλοποίηση ολοκληρωμένων στρατηγικών για το κλίμα και την ανάδειξη, μεταφορά και εφαρμογή καινοτόμων τεχνολογιών για το κλίμα και καλύπτει το 25% του διαθέσιμου προϋπολογισμού.

Δικαιούχοι του προγράμματος μπορούν να είναι δημόσιοι οργανισμοί και ιδιωτικές κερδοσκοπικές και μη εταιρείες με έδρα την Ε.Ε. Φορείς από τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς δύνανται να συμμετέχουν στο πρόγραμμα ως εταίροι.

Το 2018 το πρόγραμμα εισήλθε στο δεύτερο σκέλος υλοποίησης του⁴⁷, με το ποσοστό συγχρηματοδότησης να ανέρχεται στο 55% των επιλέξιμων δαπανών, μειωμένο κατά 5% σε σχέση με το πρώτο σκέλος υλοποίησής του. Σε ορισμένες δράσεις το ποσοστό συγχρηματοδότησης μπορεί να αγγίξει το 75% των επιλέξιμων δαπανών⁴⁸.

2.2.4. Τραπεζικός τομέας

Όπως έχει προαναφερθεί, με βάση την Παράγραφο 1, Άρθρο 264, Ν. 3852/2010, οι Ο.Τ.Α. συνομολογούν δάνεια με τον τραπεζικό τομέα, εφόσον το συνολικό κόστος εξυπηρέτησης της πίστης δε θα πρέπει να υπερβαίνει το 20% των ετήσιων τακτικών εσόδων του και το συνολικό τους χρέος δεν υπερβαίνει το 60% των συνολικών εσόδων του.

⁴⁷ Χρονικά το πρόγραμμα χωρίζεται ως εξής: πρώτο σκέλος υλοποίησης: 2014-2017, δεύτερο σκέλος υλοποίησης: 2018-2020

⁴⁸ Για όλη τη διάρκεια του προγράμματος (2014-2020) για τα ολοκληρωμένα έργα, τα έργα τεχνικής βοήθειας, τα προπαρασκευαστικά έργα και τα έργα που χρηματοδοτούνται στον τομέα προτεραιότητας «Φύση και Βιοποικιλότητα», η χρηματοδότηση ανέρχεται έως το 60% των επιλέξιμων δαπανών και έως το 75% των επιλέξιμων δαπανών για τα έργα που αφορούν σε οικοτόπους ή είδη προτεραιότητας.)

Σε περιπτώσεις βραχύχρονων αναγκών οι Ο.Τ.Α. δύνανται να συνομολογούν α) βραχυπρόθεσμες πιστώσεις ανοιχτών αλληλόχρεων λογαριασμών και β) συμβάσεις δημιουργίας χρεωστικού υπολοίπου σε λογαριασμούς καταθέσεων (Σαπουνάκης, 2013). Οι δυο αυτές δυνατότητες, ωστόσο, συνοδεύονται από περιορισμούς, ενώ δεν εφαρμόζονται στην περίπτωση των καινοτόμων επενδύσεων.

2.2.4.1. Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ιδρύθηκε με τον Ν. 1608/1919, ενώ με το Π.Δ. 256/1984 καθορίστηκε και η δανειοδοτική του λειτουργία. Ο Ν. 3852/2010 έφερε αλλαγές ως προς τον τρόπο χορήγησης των δανείων και στον τρόπο πληρωμής τους, ενώ με το Π.Δ. 169/2013⁴⁹ ορίστηκαν οι προϋποθέσεις, οι όροι και η διαδικασία χορήγησης δανείων. Ιδιαίτερη αναφορά στην εκτέλεση έργων για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας γίνεται στο Άρθρο 2, όπου αναφέρονται οι σκοποί χορήγησης δανείων από το Τ.Π.Δ.

Το 2014 το Τ.Π.Δ. σύναψε δάνειο με την Ε.Τ.Επ. ύψους 100 εκ. € με σκοπό την κάλυψη των χρηματοδοτικών και επιχειρησιακών αναγκών των Ο.Τ.Α. για την περίοδο 2013-2017, μειώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο το επιτόκιο των δανείων προς του Ο.Τ.Α.

Το 2017 έγινε αναπροσαρμογή των επιτοκίων χορήγησης δανείων προς Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού, τους Συνδέσμους και Ενώσεις Ο.Τ.Α., τα Ν.Π.Δ.Δ. των Ο.Τ.Α., τα Ν.Π.Δ.Δ. και δημόσιους φορείς όπως νοούνται στην διάταξη του άρθρου 1 του Ν.3389/2005 [Α' 232] «Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα» φθάνοντας στο 3,7% συν το Euribor⁵⁰ εξαμήνου ή δωδεκαμήνου για δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο και το 4,95% για δάνεια με σταθερό επιτόκιο για δέκα έτη.

ΤΟ ΤΠΔ στηρίζει τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. μέσα από την παροχή αναπτυξιακών προγραμμάτων, προγραμμάτων εξυγίανσης και λοιπών πρωτοβουλιών, όπως νέες πολιτικές ρύθμισης δανείων και υποστήριξη προγραμμάτων ΕΣΠΑ.

Το ΤΠΔ υλοποιεί σε συνεργασία με την Ε.Τ.Επ. πρόγραμμα συγχρηματοδότησης ύψους 200 εκ. € το οποίο καλύπτει έως το 100% του ύψους της επένδυσης, με

⁴⁹ Άρθρο 2, Π.Δ. 169/2013, «1. α. Σκοπός των δανείων του άρθρου 1 περίπτωση α,β,γ και δ του παρόντος είναι: i. η εκτέλεση έργων υποδομής για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας ή έργων γενικού συμφέροντος, με ή χωρίς τη σύμπραξη του ιδιωτικού τομέα καθώς και η εκπόνηση μελετών για την ωρίμανση και την εκτέλεση των έργων αυτών, ii. η προμήθεια ή μίσθωση μηχανημάτων και εξοπλισμού για την εξ ιδίων εκτέλεση των ως άνω έργων, iii. η καταβολή αποζημιώσεων για απαλλοτριώσεις ακινήτων στο πλαίσιο εκτέλεσης των ως άνω έργων. iv. η εξυγίανση - μόνο των ΟΤΑ, των συνδέσμων, ενώσεων και νομικών προσώπων αυτών. β. Σκοπός των δανείων του άρθρου 1 περίπτωσης ε αποτελεί αποκλειστικά η εκτέλεση έργων για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας ή έργων γενικού συμφέροντος.»

⁵⁰ Οι τιμές Euribor βασίζονται στα επιτόκια στα οποία μια ομάδα ευρωπαϊκών τραπεζών δανείζεται κεφάλαια μεταξύ τους. Κατά τον υπολογισμό, εξαλείφεται το υψηλότερο και το χαμηλότερο 15% όλων των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί. Οι υπόλοιποι συντελεστές υπολογίζονται κατά μέσο όρο και στρογγυλοποιούνται στα τρία δεκαδικά ψηφία. Οι τιμές Euribor είναι μηνός, τριμήνου, εξαμήνου και δωδεκαμήνου.

προνομιακό επιτόκιο και ευέλικτες διαδικασίες. Το πρόγραμμα υποστηρίζει έργα στους τομείς των οδικών δικτύων, των αθλητικών εγκαταστάσεων, του εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων, της πολιτιστικής κληρονομιάς, της υγείας, του χώρου πρασίνου και του περιβάλλοντος.

Το πρόγραμμα είναι ολοκληρωμένο και παρέχει, εκτός της χρηματοδότησης, τεχνική υποστήριξη και παρακολούθηση της υλοποίησης του εκάστοτε σχεδίου. Το πρώτο ολοκληρωμένο πρόγραμμα είναι η αναβάθμιση του οδοφωτισμού σε συνεργασία με το ΚΑΠΕ.

Τέλος το ΤΠΔ συνεργάζεται από το 2012 με την ΠΕΤΑ Α.Ε. για την τεχνική υποστήριξη των αναπτυξιακών προγραμμάτων των Ο.Τ.Α.

2.2.4.2. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ιδρύθηκε το 1958 και στόχο έχει να τονώσει την απασχόληση και την ανάπτυξη στην Ε.Ε., να προωθήσει την υλοποίηση των ευρωπαϊκών πολιτικών και να συμβάλει στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Η Ε.Τ.Επ. είναι ανεξάρτητο σώμα, ανήκει στα κράτη μέλη και συνεργάζεται με τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα για την προώθηση των στόχων της Ε.Ε.

Οι δράσεις της δεν εμπίπτουν στον προϋπολογισμό της Ε.Ε., αντιθέτως η Ε.Τ.Επ. δανείζεται από τις κεφαλαιαγορές και στη συνέχεια χορηγεί δάνεια με ευνοϊκούς όρους σε σχέδια που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της.

Η Ε.Τ.Επ. υποστηρίζει τα σχέδια με τρεις τρόπους: α) χορήγηση δανείων, β) συνδυαστική πόρων, γ) παροχή συμβουλών και τεχνική υποστήριξη.

Τα έργα με δανειακές ανάγκες άνω των 25 εκ. €, λαμβάνουν δάνεια απευθείας από την Ε.Τ.Επ. Για τα μικρότερα σχέδια, η Ε.Τ.Επ. χορηγεί πιστωτικές γραμμές σε συνεργασία με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στο εκάστοτε κράτος μέλος.

Οι δανειοδοτικές προτεραιότητες της Ε.Τ.Επ. εντός της Ε.Ε. είναι: α) καινοτομία και ανάπτυξη ικανοτήτων, β) στήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων, γ) υποδομές και διασύνδεση μεταξύ των κρατών μελών, δ) περιβάλλον και κλιματική αλλαγή.

Το 2017 ο Όμιλος της Ε.Τ.Επ. υπέγραψε τη χορήγηση δανείων ύψους 2.5 δις € με ελληνικούς δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, με τον κλάδο των ΜμΕ και των υποδομών να είναι οι πλέον ευνοημένοι στη χώρα.

Σημαντικά επιτεύγματα της συνεργασίας του Ομίλου Ε.Τ.Επ. με τους ελληνικούς φορείς και οργανισμούς αποτελούν η χορήγηση δανείου ύψους 220 εκ. € για την αστική ανάπτυξη και τις βιώσιμες μεταφορές στη Θεσσαλονίκη, αλλά και η επιτυχημένη υλοποίηση του Επενδυτικού Σχεδίου για την Ευρώπη, μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Στρατηγικών Επενδύσεων.⁵¹

---

⁵¹ Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2018/2018-012-eib-group-confirms-record-eur-2-5-billion-financing-in-greece-in-2017.htm>, Τελευταία προβολή: 12/05/2018

2.2.5. Μορφές συμμετοχής και χρηματοδότησης ενός Ο.Τ.Α.

2.2.5.1. Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα⁵²

Οι Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα είναι συμβάσεις μεταξύ ενός δημόσιου φορέα και ενός ιδιωτικού με σκοπό την υλοποίηση ενός έργου ή την παροχή μιας υπηρεσίας, με, συνήθως, μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

Οι Σ.Δ.Ι.Τ. αποτελούν σημαντικό εργαλείο για ένα Ο.Τ.Α. καθώς τους επιτρέπει να υλοποιήσουν μεγάλα έργα και πρόσθετες υπηρεσίες, μεταβιβάζοντας τον κίνδυνο στον ιδιωτικό τομέα.

Το νομοθετικό πλαίσιο των Σ.Δ.Ι.Τ. έγινε από τον Ν3389/2005, ο οποίος δημιουργήθηκε ως απάντηση στην πολυπλοκότητα και την ανασφάλεια που επικρατούσε σε αυτής της μορφής τη συνεργασία την περίοδο πριν την εισαγωγή του νόμου.

Ο νόμος εισάγει σημαντικές ρυθμίσεις για το πεδίο εφαρμογής, τις διαδικασίες ανάθεσης και τη διαδικασία που διέπει τις Σ.Δ.Ι.Τ. Σημαντικός θεωρείται ο διαχωρισμός σε ανταποδοτικές και μη ανταποδοτικές Σ.Δ.Ι.Τ. Ως ανταποδοτικές Σ.Δ.Ι.Τ. νοούνται οι συμπράξεις στις οποίες προβλέπεται η εκμετάλλευση του έργου από τον ιδιωτικό φορέα, με την ολοκλήρωσή του. Σε αυτήν την περίπτωση ο ιδιωτικός φορέας, προσδοκώντας σε αποπληρωμή της επένδυσης και στη δημιουργία κέρδους, αναλαμβάνει και τον κίνδυνο ζήτησης της υπηρεσίας, το κατά πόσο θα υπάρξει ζήτηση από τους πολίτες ώστε να αποσβήσουν και να δημιουργήσουν κέρδος. Ως μη ανταποδοτικές Σ.Δ.Ι.Τ. νοούνται οι συμπράξεις όπου δεν προβλέπεται εκμετάλλευση από τον ιδιωτικό φορέα και η αποπληρωμή της επένδυσης γίνεται εξ ολοκλήρου από το δημόσιο φορέα σε βάθος χρόνου.⁵³

2.2.5.2. Χρηματοδοτική Μίσθωση

Η χρηματοδοτική μίσθωση είναι μια μέθοδος μεσομακροπρόθεσμης χρηματοδότησης για την απόκτηση πάγιων στοιχείων, όπου οι μισθωτές δύνανται να μισθώσουν ένα στοιχείο κινητό ή ακίνητο, όπως εξοπλισμό και επαγγελματική στέγη, για συγκεκριμένη χρονική περίοδο.⁵⁴

⁵² Ειδική Γραμματεία Σ.Δ.Ι.Τ., 2006, «Συμπράξεις Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα, Συνοπτικός Οδηγός», Αθήνα

⁵³ Περισσότερες πληροφορίες στο: http://www.investota.gr:81/sychnes-eroteseis1/-/asset_publisher/17Von4HV9FPQ/content/ti-einai-ta-antapodotika-kai-me-antapodotika-erga-sdit-;jsessionid=6502020CAD99617B743B5CDF2979A7E5 , Τελευταία προβολή: 14/04/2018

⁵⁴ Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.ethnolease.gr/FinanceLease.aspx> , Τελευταία προβολή: 14/04/2018

Στην Ελλάδα, η χρηματοδοτική μίσθωση εισήχθη με τον Ν. 1665/86, ενώ με τον Ν. 2682/99 επεκτάθηκε και στα ακίνητα. Ο Ν.4308/2014 είναι ο πιο πρόσφατος νόμος σχετικά με τη χρηματοδοτική μίσθωση.

Οι βασικότερες μορφές που μπορεί να λάβει η χρηματοδοτική μίσθωση είναι η απλή χρηματοδότηση, η οποία αφορά τη μίσθωση κινητού ή ακίνητου εξοπλισμού και ακινήτων, η πώληση και επαναμίσθωση παγίων στοιχείων, η οποία δίνει τη δυνατότητα σε μια νομική οντότητα που επιθυμεί να βελτιώσει τη ρευστότητα της να πωλήσει εξοπλισμό ή ακίνητα και στη συνέχεια να τα μισθώσει μέσω χρηματοδοτικής μίσθωσης και, τέλος, η συνεργασία εταιρείας χρηματοδοτικής μίσθωσης, προμηθευτή και μισθωτή, όπου ο προμηθευτής πωλεί στην εταιρεία χρηματοδοτικής μίσθωσης τον εξοπλισμό που επιθυμεί ο μισθωτής, ο οποίος στη συνέχεια τον μισθώνει, μέσω χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Σύμφωνα με τον Ν.4308/2014 «πώληση περιουσιακών στοιχείων τα οποία στην συνέχεια επαναμισθώνονται με χρηματοδοτική μίσθωση λογιστικά αντιμετωπίζονται από τον μισθωτή ως εγγυημένος δανεισμός. Το εισπραττόμενο από την πώληση ποσό αναγνωρίζεται ως υποχρέωση η οποία μειώνεται με τα καταβαλλόμενα χρεολύσια, ενώ οι σχετικοί τόκοι αναγνωρίζονται ως χρηματοοικονομικό έξοδο.»

Ένας Ο.Τ.Α. μπορεί να επωφεληθεί και από τις τρεις ανωτέρω μορφές για να εξοικονομήσει πόρους, να μειώσει τα λογιστικά του έξοδα ή να βελτιώσει τη δανειοληπτική του ικανότητα, εξοφλώντας υποχρεώσεις του μέσω της πώλησης και επαναμίσθωσης, ιδιαίτερα σε περίπτωση πλεονάσματος ανεκμετάλλευτων ακινήτων.

2.2.5.3. Αξιοποίηση των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α.

Όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις που διεξήχθησαν⁵⁵ και από την ανάλυση που ακολουθεί στο Κεφάλαιο 3, σχετικά με τα στοιχεία απορροφητικότητας για το πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 και τα δάνεια από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. παραμένουν σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες, στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων και χρηματοδοτικών ευκαιριών.

Συγκεκριμένα, ένας Ο.Τ.Α. δύναται να συμμετέχει στο πλαίσιο της πλειοψηφίας των υπό εξέταση μορφών χρηματοδότησης και επιδότησης, μέσω των επιχειρήσεων του, είτε ως εταίρος είτε ως συντονιστής ενός σχεδίου.

Η εν λόγω μορφή συμμετοχής παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως ευελιξία στην υλοποίηση και την οικονομική διαχείριση των σχεδίων, καθώς δε χρειάζεται η έγκριση του Δημοτικού/ Περιφερειακού Συμβουλίου για τις δαπάνες του, μειώνοντας έτσι το φόβο του πολιτικού κόστους, που συχνά ελλοχεύει.

---

⁵⁵ Οι απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις είναι διαθέσιμες στο Παράρτημα Ι

Παράλληλα, διατηρείται η σημαντική ικανότητα προώθησης και διάχυσης ενός σχεδίου που έχουν οι Ο.Τ.Α. Εντούτοις, οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε περιορισμένο εύρος σχεδίων, καθώς δε διαθέτουν τη διαχειριστική ικανότητα, που ένας Ο.Τ.Α. εμφανίζεται ότι έχει κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης μιας πρότασης χρηματοδότησης.

Μέρος Β: Έρευνα για την σχέση των Ελληνικών Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού με τις δυνατότητες χρηματοδότησης καινοτόμων επενδύσεων

Κεφάλαιο 3: Έρευνα

3.1. Σκοπός

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να φωτίσει την αντίληψη και τη σχέση των ελληνικών Ο.Τ.Α. Α' βαθμού με τις δυνατότητες χρηματοδότησης καινοτόμων επενδύσεων και κατ' επέκταση να συμβάλει στη γνώση ως προς τα εμπόδια ανάπτυξης των ελληνικών Ο.Τ.Α. α' βαθμού.

Συνεπώς η στοχοθεσία της έρευνας είναι η εξής: α) η διερεύνηση της έως τώρα αξιοποίησης διαθέσιμων πόρων από τους Ο.Τ.Α. για καινοτόμες επενδύσεις· β) η σκιαγράφηση της αντίληψης και εξοικείωσης των στελεχών και των αιρετών των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. ως προς τις καινοτόμες επενδύσεις, τα διαθέσιμα προγράμματα και τις διαθέσιμες χρηματοδοτικές πηγές· γ) η σκιαγράφηση της αντίληψης και εξοικείωσης των στελεχών και των αιρετών των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. ως προς τις απαραίτητες επενδύσεις και τους σκοπούς τέτοιων επενδυτικών εγχειρημάτων.

Τα ερευνητικά ερωτήματα είναι: α) Ποια είναι τα επίπεδα απορρόφησης πόρων από τρέχοντα και παρελθόντα προγράμματα που δύνανται να χρηματοδοτήσουν μια επένδυση με καινοτόμα στοιχεία; β) Ποια είναι τα επίπεδα γνώσης και εξοικείωσης των στελεχών και των αιρετών σε έναν Ο.Τ.Α. α' βαθμού ως προς τις χρηματοδοτικές ευκαιρίες και τα διαθέσιμα προγράμματα; γ) Σε ποιους τομείς είναι αναγκαίες οι επενδύσεις σε έναν ελληνικό Α' βαθμίου Ο.Τ.Α.; δ) Ποια είναι τα εμπόδια που αντιμετωπίζει ένας Ο.Τ.Α. Α' βαθμού για την αξιοποίηση των διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης;

3.2. Σχεδιασμός έρευνας και μεθοδολογίας

Για τη συλλογή και την ανάλυση των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε η μεθοδολογική τριγωνοποίηση⁵⁶ (Coehn, Manion & Morrison, 2000), χρησιμοποιώντας τρεις μεθόδους για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας.

Ο συνδυασμός τριών ερευνητικών εργαλείων μας επιτρέπει να σχηματίσουμε σφαιρικότερη εικόνα για τη σχέση των ελληνικών Ο.Τ.Α. α' βαθμού με τους

---

⁵⁶ Σύμφωνα με τους Coehn, Manion & Morrison ως μεθοδολογική τριγωνοποίηση ορίζεται η συλλογή δεδομένων με τη χρήση δύο ή περισσότερων μεθόδων συλλογής δεδομένων

διαθέσιμους πόρους και εργαλεία, διευκολύνει την ανάλυση και εν τέλει μας οδηγεί σε ασφαλέστερα συμπεράσματα και προτάσεις.

Η συλλογή των δεδομένων απορρόφησης πόρων από τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. Α' βαθμού ολοκληρώθηκε από τις επίσημες ιστοσελίδες των υπό εξέταση προγραμμάτων και χρηματοδοτικών μέσων, το Anartyxi.gov, την επίσημη ιστοσελίδα του προγράμματος ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 και την επίσημη ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων. Στη συνέχεια, η επεξεργασία των δεδομένων ολοκληρώθηκε με τη χρήση του προγράμματος Microsoft Excel και του Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών QGIS.

Η συλλογή των δεδομένων που αφορούν τα εναπομείναντα ερευνητικά ερωτήματα ολοκληρώθηκε με τη συλλογή ερωτηματολογίων σε 100 αιρετούς και στελέχη πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α. και τη λήψη συνεντεύξεων με δυο αιρετούς.

3.2.1. Σχεδιασμός και συλλογή ερωτηματολογίων⁵⁷

Η συλλογή των ερωτηματολογίων έγινε ηλεκτρονικά και έντυπα με επιτόπιες επισκέψεις σε Ο.Τ.Α. το διάστημα Δεκεμβρίου 2017 και Μαρτίου 2018. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας διεξήχθη τον Απρίλιο 2018.

Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στο Δήμο Διονύσου, Δήμο Ηλιούπολης, Δήμο Πειραιά. Ερωτηματολόγια εστάλησαν ηλεκτρονικά στο Δήμο Ρόδου, Δήμο Πέλλας, Δήμο Παύλου Μελά, Δήμο Σερρών, Δήμο Οροπεδίου Κρήτης, Δήμο Νέας Ιωνίας, Δήμο Μυκόνου, Δήμο Σητείας. Τα ερωτηματολόγια απευθύνονται σε αιρετούς και στελέχη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Συνολικά εστάλησαν 140 ερωτηματολόγια και ελήφθησαν 100.

Η έρευνα στόχευσε τόσο στους Ο.Τ.Α. Α' βαθμού όσο και στους Ο.Τ.Α. Β' βαθμού, ωστόσο λόγω μειωμένης ανταπόκρισης από τις Περιφέρειες, περιορίστηκε στους Α' βαθμούς Ο.Τ.Α.

Το ερωτηματολόγιο συνδυάζει ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου.

Οι ερωτήσεις 1 και 2 είναι προσδιοριστικές ερωτήσεις, διχοτομικής κλίμακας και στόχο έχουν να καθορίσουν την ιδιότητα και τον βαθμό του οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι ερωτήσεις 3 και 6 είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου, τύπου Linkert, όπου οι εξεταζόμενοι καλούνται να αξιολογήσουν τη γνώση και εξοικείωση τους με

---

⁵⁷ Το ερωτηματολόγιο είναι διαθέσιμο στο Παράρτημα II

συγκεκριμένα χρηματοδοτικά μέσα και προγράμματα σε αύξουσα κλίμακα: α) Κακή, β) Σχεδόν Κακή, γ) Ούτε Κακή/ Ούτε Καλή, δ) Καλή, ε) Άριστη.

Οι ερωτήσεις 4-5 και 7-8 είναι επεξηγηματικές στις ερωτήσεις 3 και 6 αντίστοιχα. Οι εξεταζόμενοι καλούνται αρχικά σε ερωτήσεις κλειστού τύπου να προσδιορίσουν αν οι Ο.Τ.Α. που εκπροσωπούν έχουν λάβει μέρος σε κάποια από τα χρηματοδοτικά μέσα και προγράμματα που καλούνται να αξιολογήσουν στις ερωτήσεις 3 και 6 και στη συνέχεια σε περίπτωση που απάντησαν ναι, καλούνται να αναφέρουν, εφόσον γνωρίζουν, το συγκεκριμένο μέσο ή πρόγραμμα.

Οι ερωτήσεις 9 και 10 είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου, κλίμακας πολλαπλής επιλογής, όπου οι εξεταζόμενοι δύνανται να επιλέξουν από καμία έως και όλες τις προτεινόμενες απαντήσεις. Οι ερωτήσεις αφορούν τους τομείς που θεωρούν οι εξεταζόμενοι απαραίτητες τις επενδύσεις στον Ο.Τ.Α. στον οποίο ενεργούν και τους κύριους ανασταλτικούς παράγοντες για τη χρήση αυτών των εργαλείων από τους ελληνικούς Ο.Τ.Α.

Τέλος, η ερώτηση 11 είναι ανοιχτού τύπου και καλεί τους εξεταζόμενους, εφόσον το επιθυμούν, να αφήσουν τα σχόλια τους σε σχέση με το υπό εξέταση θέμα.

3.2.2. Σχεδιασμός και ολοκλήρωση συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις ολοκληρώθηκαν το διάστημα μεταξύ Δεκεμβρίου 2017 και Ιανουαρίου 2018 με τον κ. Άγγελο Δημητρόπουλο, Αντιδήμαρχο Οικονομικών, Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης & Διαφάνειας του Δήμου Ηλιούπολης και την κ. Ελπίδα Καγιαλή, Δημοτική Σύμβουλο του Δήμου Διονύσου.

Η ολοκλήρωση της επεξεργασίας των αποτελεσμάτων και η απομαγνητοφώνηση ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο 2018. Οι άξονες των συνεντεύξεων είναι οι εξής:

- Έχοντας ως δεδομένα την οικονομική συγκυρία και τους συγκρατημένους προϋπολογισμούς δαπανών των Ο.Τ.Α., πόσο χρήσιμες θεωρείτε πως είναι οι μορφές χρηματοδότησης μιας επένδυσης όπως οι ΣΔΙΤ και οι Χρηματοδοτικές μισθώσεις; Έχετε κάνει χρήση αυτών των εργαλείων;
- Έχετε υλοποιήσει προγράμματα στον Ο.Τ.Α. σας που χρηματοδοτούνται από τον όμιλο ΕΤΕΠ ή άλλη ευρωπαϊκή πηγή χρηματοδότησης;
- Έχουν συμμετάσχει οι επιχειρήσεις του Ο.Τ.Α. σας σε κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα;
- Έχετε συνάψει δάνειο με το Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων στο παρελθόν; Σε ποιόν τομέα αφορούσε η επένδυση;
- Θεωρείτε εφικτό ο Ο.Τ.Α. σας να υλοποιήσει κάποια επένδυση από ιδίους πόρους;

- Ποιες θεωρείτε πως είναι οι αλλαγές που θα διευκόλυναν την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις από τους Ο.Τ.Α.

3.3. Αποτελέσματα

Αρχικά παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των στοιχείων απορρόφησης πόρων από τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού, τόσο για την περίοδο 2007-2013 όσο και για την περίοδο 2014-2020.

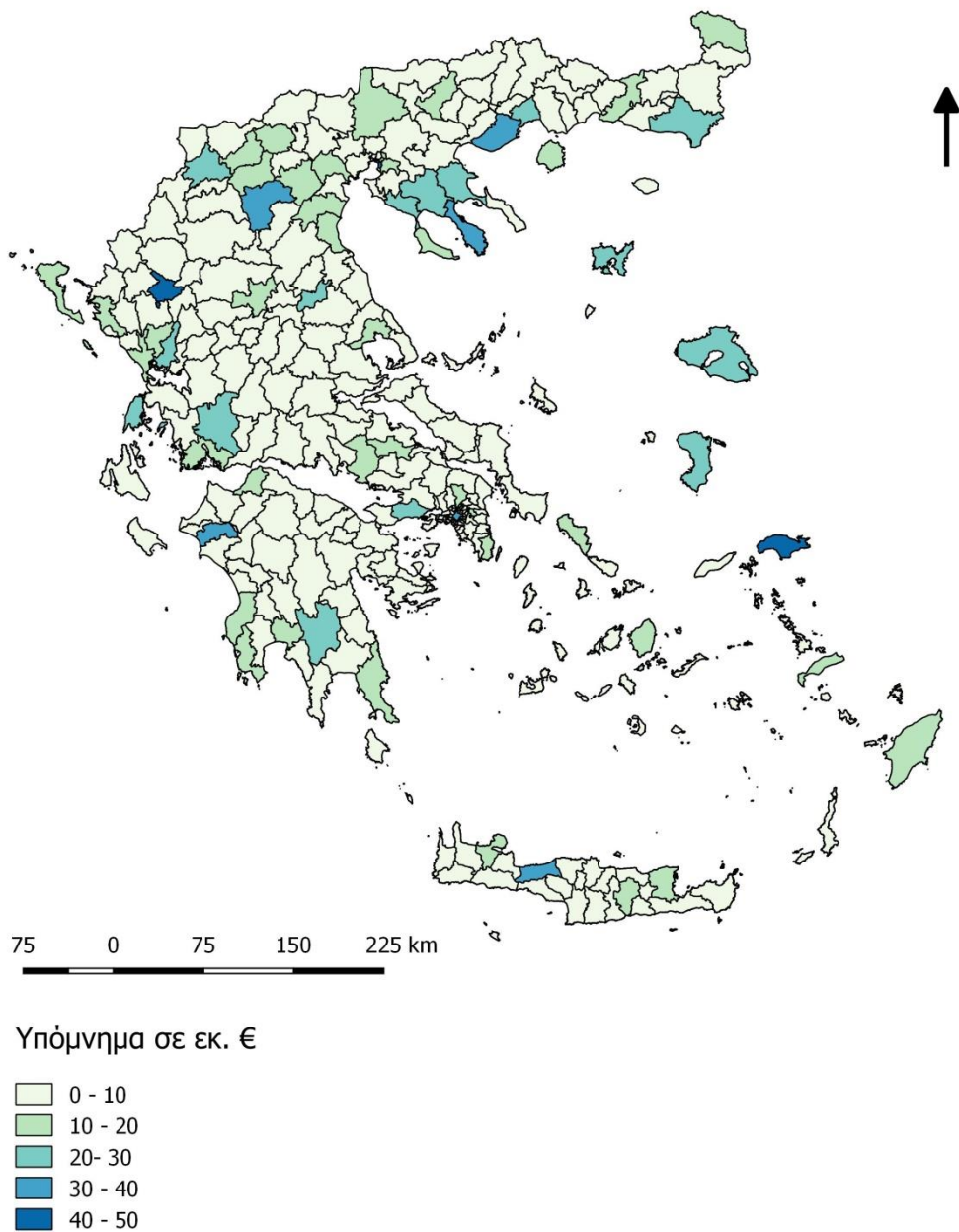
Εν συνεχεία, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων, ενώ τέλος τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων. Αφού ολοκληρωθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων και η ανάλυσή τους, ακολουθεί η εξαγωγή επί μέρους συμπερασμάτων για το Μέρος Β.

3.3.1. Στοιχεία απορροφητικότητας

Ακολουθούν τα στοιχεία απορροφητικότητας για το ΕΣΠΑ 2007- 2013, ΕΣΠΑ 2014-2020, καθώς και στοιχεία για τα Δάνεια της Ε.Τ.Επ. από το 2008 έως και τον Ιανουάριο 2018 προς τις επιχειρήσεις των ελληνικών Ο.Τ.Α. και για τα έργα στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 στα οποία συμμετέχουν οι ελληνικοί Ο.Τ.Α. α' βαθμού.

Χάρτης 1

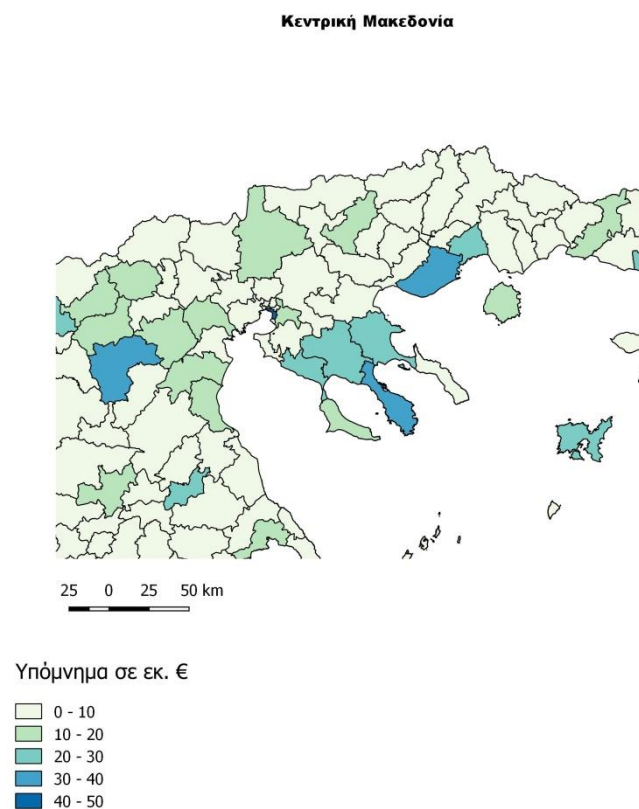
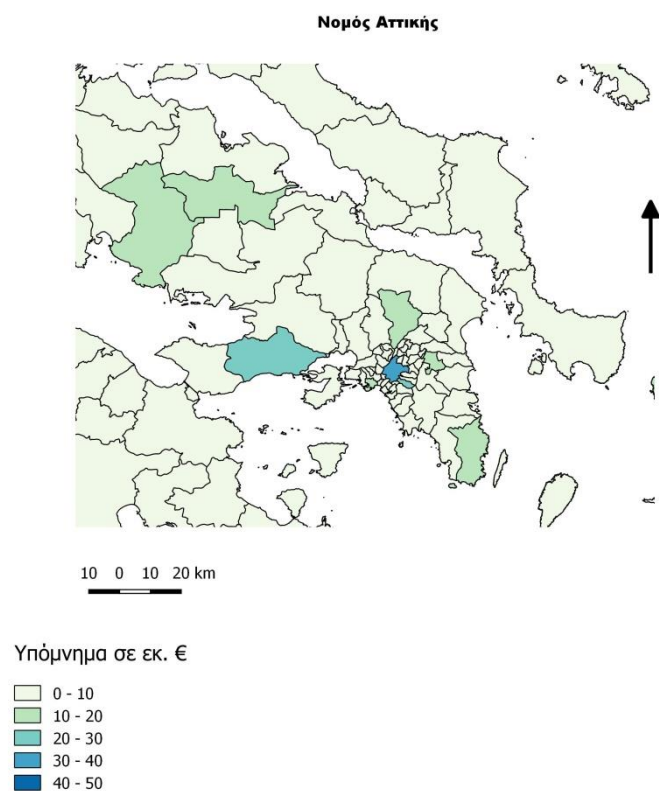
Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007 - 2013

Πηγή: <http://anaptyxi.gov.gr/>

Χάρτης 2: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, Περιφέρεια Αττικής

Χάρτης 3: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Παρατηρούμε πως οι περισσότεροι ελληνικοί α' βάθμιοι Ο.Τ.Α. ανήκουν στις τρεις πρώτες κλίμακες, έχοντας δηλαδή λάβει έως 30 εκ. € για έργα που εντάσσονται στο ΕΣΠΑ 2007- 2013. Τα δυο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας έχουν λάβει από 30 έως και 40 εκ. €, ενώ η Σάμος έχει λάβει το μεγαλύτερο ποσό και ανήκει στην τελευταία κατηγορία.

Η Ελλάδα απορρόφησε πλήρως τους διαθέσιμους κοινοτικούς πόρους του ΕΣΠΑ επιτυγχάνοντας το υψηλότερο ποσοστό απορρόφησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.⁵⁸

Καθ' όλη την υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2007- 2013 η κατηγορία Διοικητική Μεταρρύθμιση, η οποία είχε ως προτεραιότητα του μηχανισμού για τη βελτίωση καλών πρακτικών και την αντιστάθμιση πρόσθετου κόστους, έλαβε 60.197.815 €

Επίσης, η γεωγραφική κατανομή των πληρωμών⁵⁹, εμφανίζει πρώτες την Περιφέρεια Αττικής με 2.558 εκ. € και την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με 2.192 εκ. €. ⁶⁰

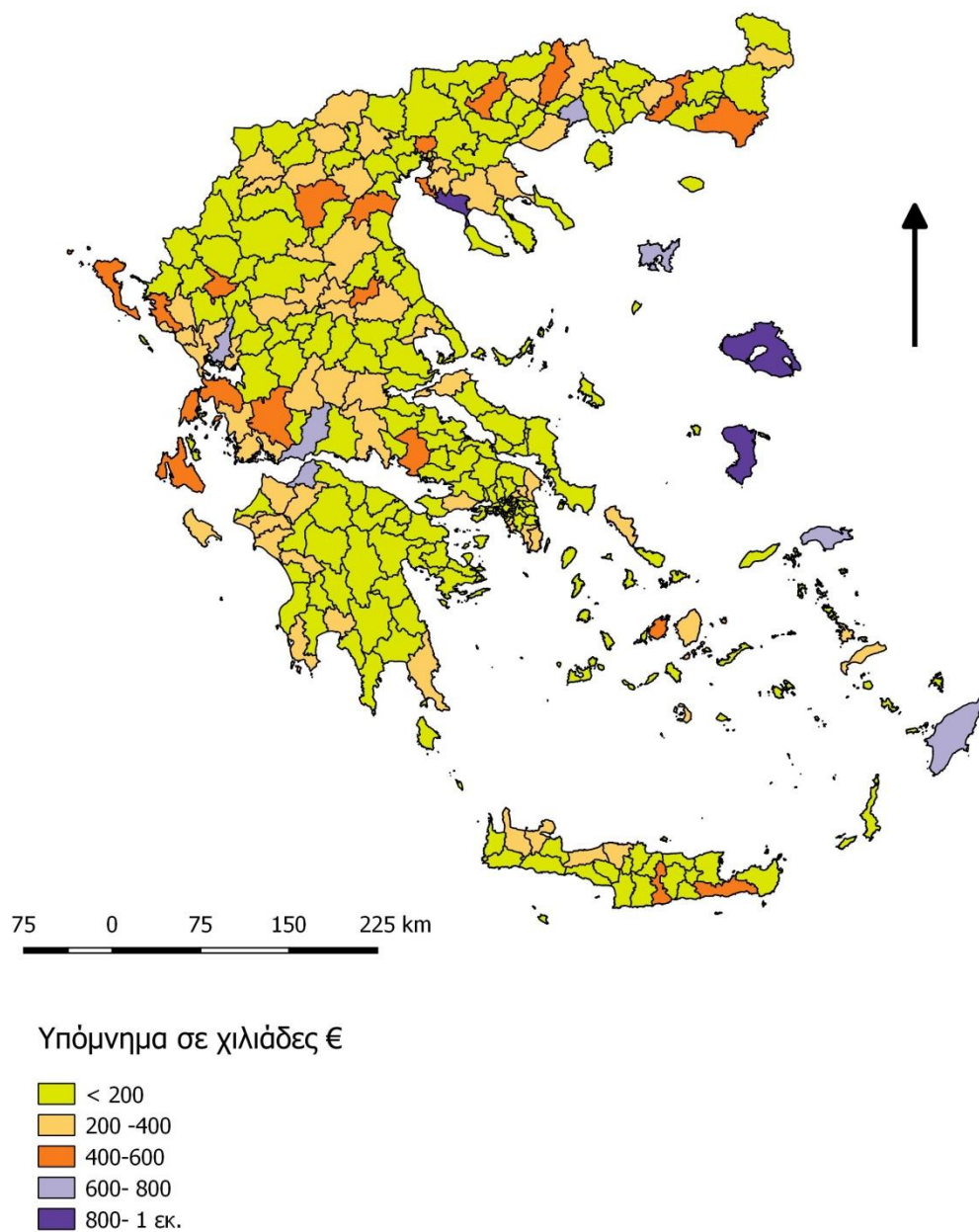
⁵⁸ Περισσότερες πληροφορίες: <https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/NewsFS.aspx?item=761> , Τελευταία προβολή: 20/05/2018

⁵⁹ Τα ποσά αφορούν δημόσια δαπάνη

⁶⁰ Για περισσότερες πληροφορίες: <http://2013.anaptyxi.gov.gr/Default.aspx?tabid=41&language=el-GR> , Τελευταία προβολή: 20/05/2018

Χάρτης 4

Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2014-2020

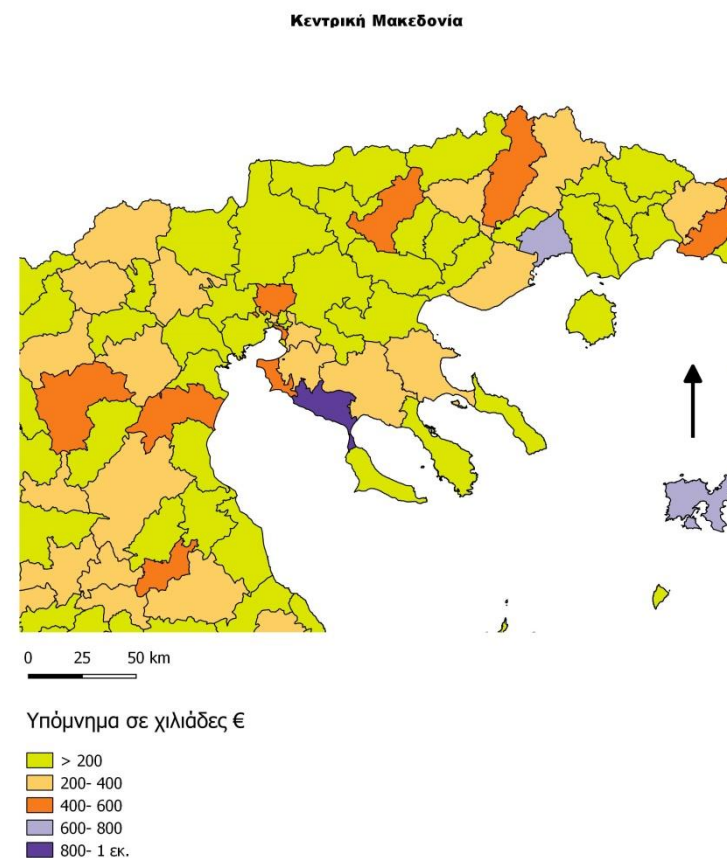
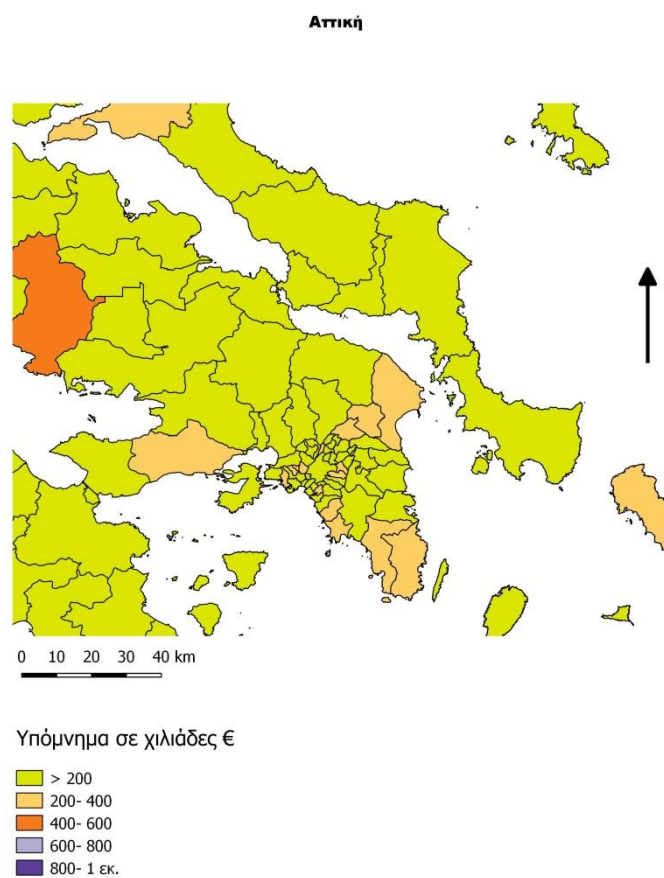

Πηγή:

<http://anaptyxi.gov.gr/>

Χάρτης 5: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2007- 2013, Περιφέρεια Αττικής

Χάρτης 6: Στοιχεία απορροφητικότητας ΕΣΠΑ 2014- 2020, Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας

Το ΕΣΠΑ 2014- 2020 βρίσκεται εν εξελίξει και βρισκόμαστε στα μέσα της συγκεκριμένης προγραμματικής περιόδου, το οποίο εξηγεί τα χαμηλά ποσά που φαίνεται να έχουν λάβει οι πρωτοβάθμιοι Ο.Τ.Α. αυτό το διάστημα.

Σημαντική παρατήρηση οφείλει να γίνει για τους Δήμους Μυτιλήνης, Χίου και Κω οι οποίοι εμφανίζονται σε υψηλότερο επίπεδο από τους υπόλοιπους ελληνικούς Ο.Τ.Α. Η τάση αυτή θα μπορούσε να συσχετιστεί με την προσφυγική κρίση, η οποία, ιδιαίτερα από το 2015 έως και το Μάρτιο 2016⁶¹, οδήγησε στην παροχή επιπρόσθετης βοήθειας σε αυτές τις περιοχές.

Ως προς τη συμμετοχή των Ο.Τ.Α. σε κοινοπραξίες στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020, τα στοιχεία, μέχρι και το Μάρτιο 2018 είναι:

Πίνακας 1: Αριθμός σχεδίων στο πλαίσιο του προγράμματος ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 με τη συμμετοχή ελληνικών Ο.Τ.Α. α' βαθμού

Δήμος	Αριθμός Έργων
Αγίου Δημητρίου	1
Αγίων Αναργύρων – Καματερού	1
Αιγάλεω	1
Αλίμου	1
Αμαρουσίου	1
Αντιπάρου	1
Γλυφάδας	1
Ιωαννινών	1
Λαρισαίων	1
Μεταμορφώσεως	1
Παλαιού Φαλήρου	1
Παύλου Μελά	1
Περιστερίου	1
Ρεθύμνης	1
Ρόδου	1

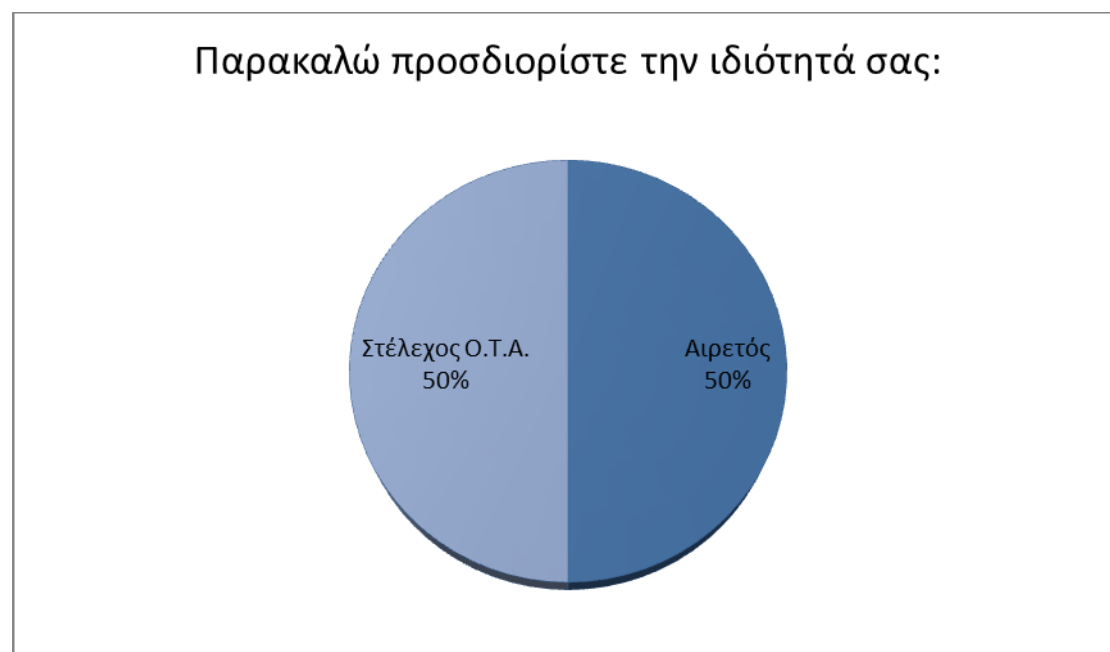
⁶¹ Το Μάρτιο 2016 τέθηκε σε ισχύ η συμφωνία μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας σχετικά με τη διαχείριση των προσφυγικών ροών.

Χαλανδρίου	1
Καλαμαριάς	1
Βάρης - Βούλας – Βουλιαγμένης	2
Πυλαίας – Χορτιάτη	3

Πηγή: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/>

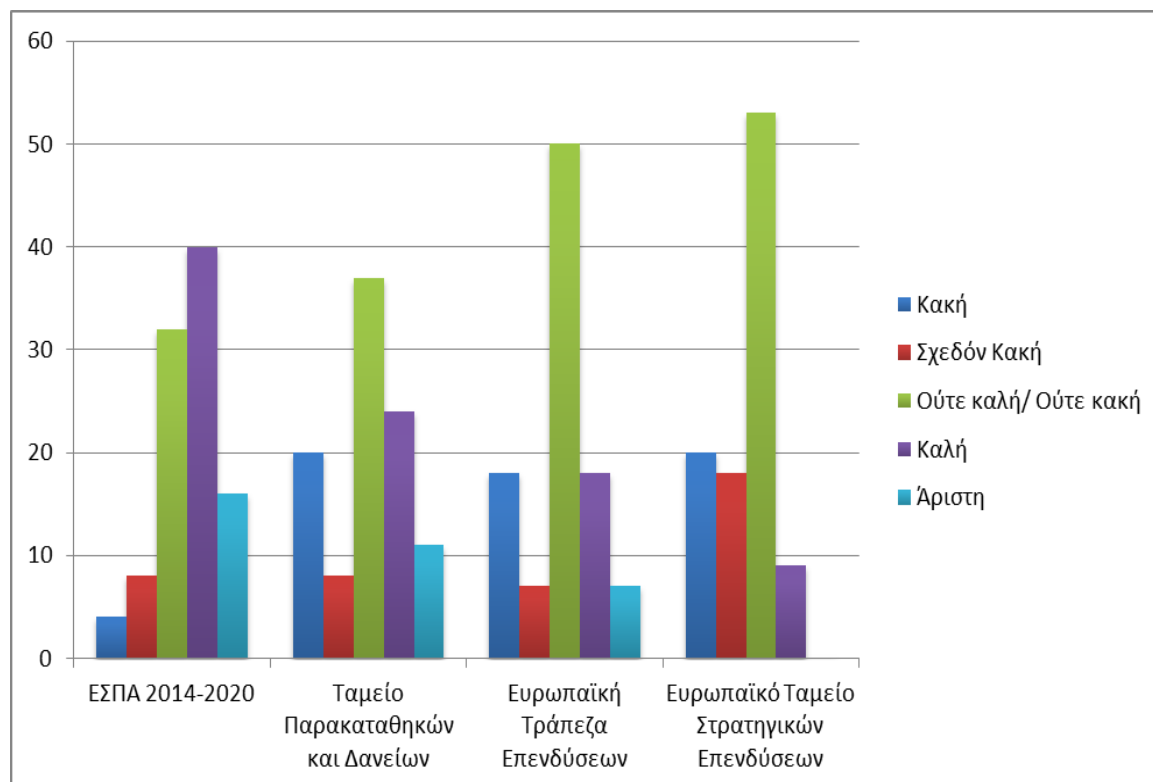
3.3.2. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

Διάγραμμα 1: Ιδιότητα συμμετεχόντων στην έρευνα

Η έρευνα έχει εξασφαλίσει την ίση εκπροσώπηση αιρετών και στελεχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε Ο.Τ.Α. α' βαθμού.

Διάγραμμα 2: Παρακαλούμε προσδιορίστε τη γνώση/ εξοικείωση σας με τα κατωτέρω

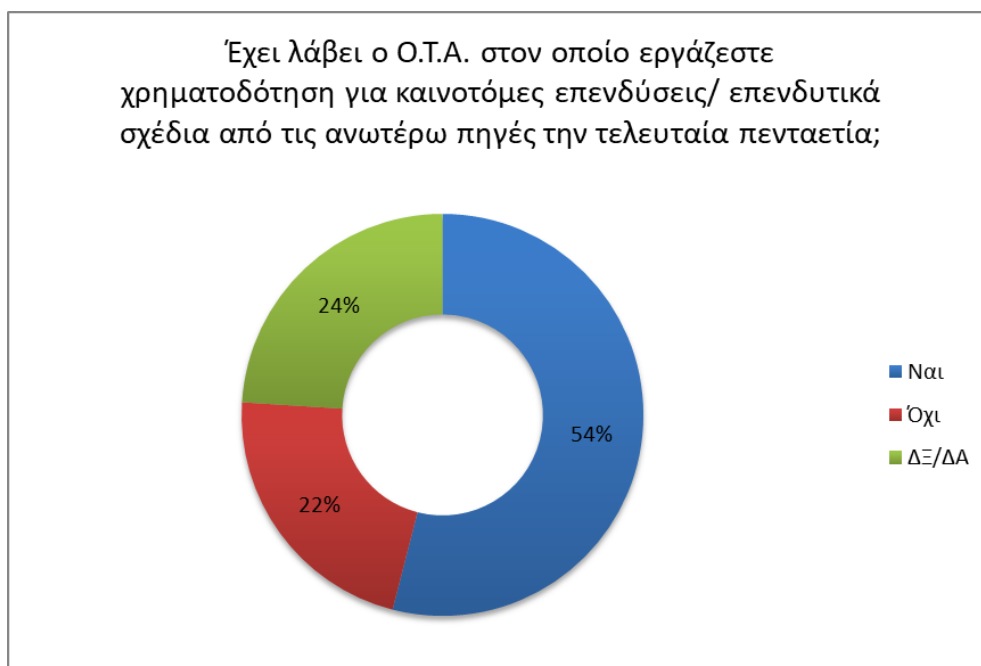

Όπως γίνεται αντιληπτό, με εξαίρεση το ΕΣΠΑ 2014- 2020, οι συμμετέχοντες έχουν ουδέτερη γνώση και εξοικείωση με τα ανωτέρω και τις ευκαιρίες υποστήριξης επενδύσεων στους Ο.Τ.Α.

Ως προς το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων οι απαντήσεις αρνητικά και σχεδόν αρνητικά και οι απαντήσεις θετικά και άριστα κυμαίνονται στο ίδιο επίπεδο.

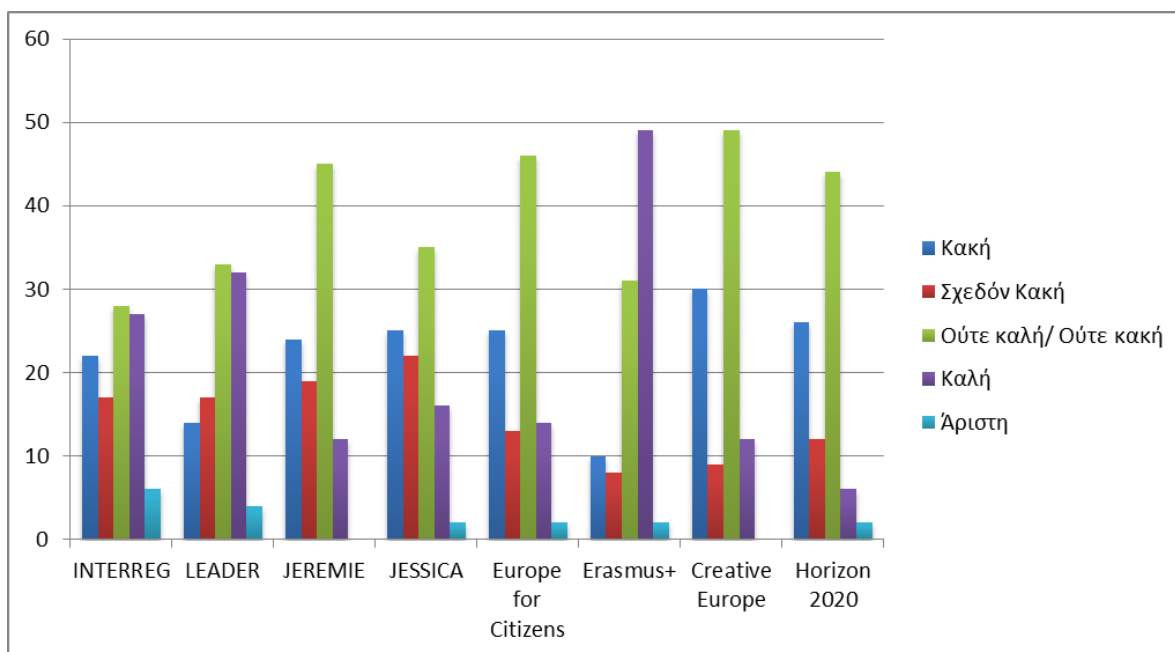
Αντιθέτως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων είναι αυτό για το οποίο οι συμμετέχοντες εμφανίζουν τη μικρότερη εξοικείωση, παρά τη σύνδεσή του με το Επενδυτικό Σχέδιο για την Ευρώπη και το μεγάλο ποσοστό ελληνικών συμμετοχών σε αυτό.

Διάγραμμα 3: Λήψη χρηματοδότησης από τα ανωτέρω

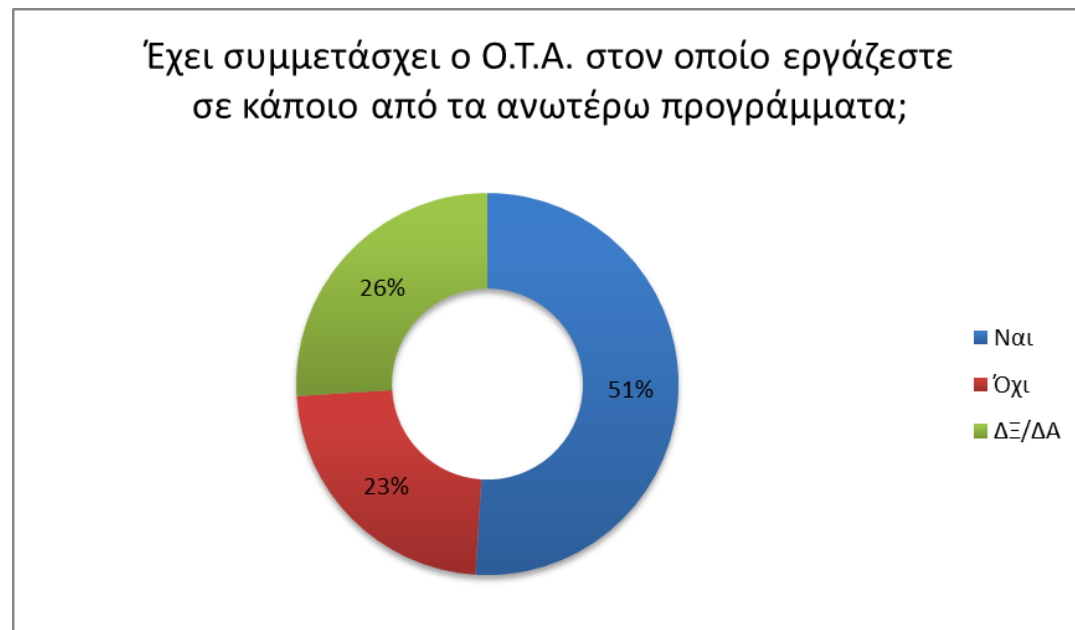
Οι περισσότεροι απαντούν θετικά, με τους περισσότερους να προσδιορίζουν το ΕΣΠΑ 2014 -2020 ως την κύρια πηγή χρηματοδότησης για επενδύσεις. Παραμένει, ωστόσο, υψηλό το ποσοστό όσων απάντησαν Όχι και Δεν ξέρω/ Δεν Απαντώ, το οποίο σε συνδυασμό με τα στοιχεία για το ΕΣΠΑ 2014- 2020, όπως εμφανίζονται στο τμήμα 3.3.1., δείχνει έλλειψη πληροφόρησης ή ανεπαρκή ορατότητα του προγράμματος.

Διάγραμμα 4: Παρακαλούμε προσδιορίστε τη γνώση/ εξοικείωση σας με τα κατωτέρω

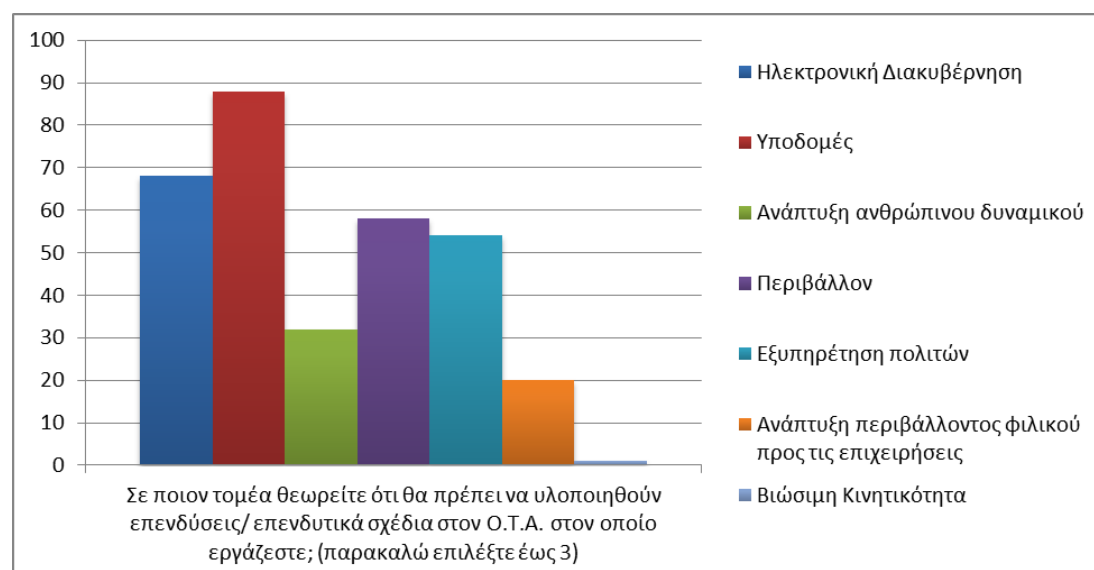
Και εδώ, με εξαίρεση το πρόγραμμα Erasmus+, οι περισσότεροι επέλεξαν την ουδέτερη γνώση και εξοικείωση με τα ανωτέρω προγράμματα. Ως προς το πρόγραμμα Erasmus+, αν και στην παρούσα έρευνα δεν εξετάζονται τα στοιχεία συμμετοχής των Δήμων στο πρόγραμμα, είναι πιθανό τα υψηλά ποσοστά να οφείλονται εν μέρει στη συσχέτιση ολόκληρου του προγράμματος Erasmus+ με το Erasmus που αφορά το προσωπικό και τους φοιτητές ΑΕΙ, το οποίο, έπειτα από 30 συνεχή χρόνια, έχει ένα αναγνωρίσιμο όνομα στην ευρωπαϊκή κοινωνία.

Διάγραμμα 5: Λήψη χρηματοδότησης από τα ανωτέρω

Τα αποτελέσματα είναι παρόμοια με του διαγράμματος 3, οι συχνότερες απαντήσεις στη συγκεκριμένη ερώτηση για όσους απάντησα Ναι, είναι τα προγράμματα INTERREG και Erasmus+.

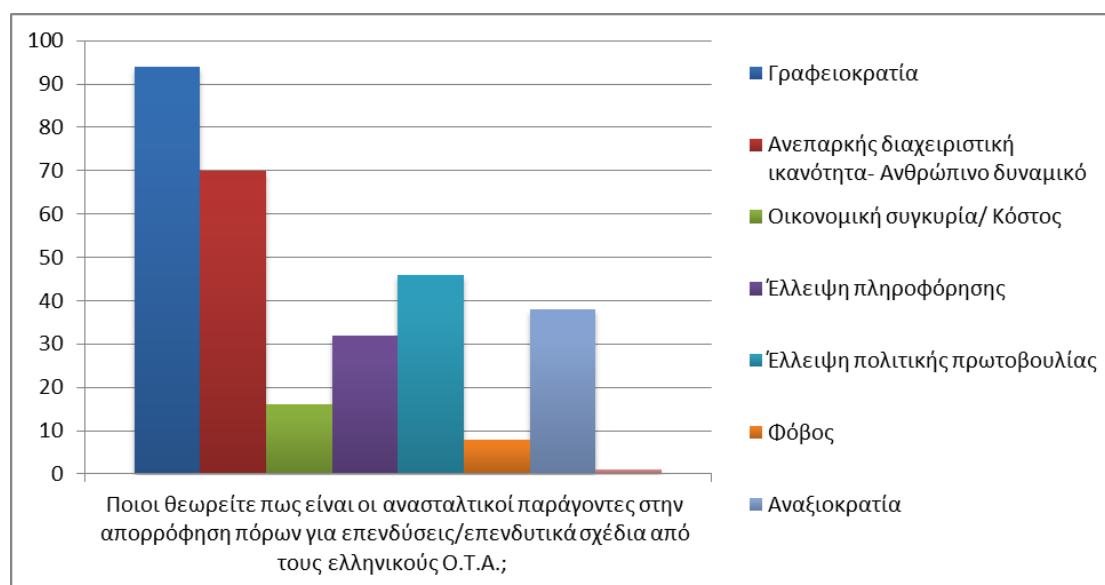
Διάγραμμα 6: Τομείς υλοποίησης επενδύσεων

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων προέκρινε τις επενδύσεις στις υποδομές ως τον τομέα που χρήζει επενδύσεων. Σημαντική για την παρούσα έρευνα είναι η επιλογή της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης ως δεύτερο σημαντικότερο τομέα, γεγονός που αναδεικνύει το ρόλο της καινοτομίας στη δημόσια διοίκηση και πως αυτός αναγνωρίζεται από τους ελληνικούς Δήμους. Είναι επίσης σημαντικό να επισημάνουμε τη χαμηλή ανταπόκριση που είχαν οι κατηγορίες «Βιώσιμη Κινητικότητα» και «Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού», καθώς η πρώτη είναι μια σημαντική κατηγορία επενδύσεων, ιδιαίτερα σε ευρωπαϊκούς Ο.Τ.Α., όπως στη Λισαβόνα, ενώ η δεύτερη, εξετάζοντας τη υπό το πρίσμα των απαντήσεων του Διαγράμματος 7, θα ήταν αναμενόμενο να κυμαίνεται σε υψηλότερα επίπεδα.

Τέλος, αν και κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους στην Ελλάδα υπήρχε ιδιαίτερη στήριξη στον κλάδο των υποδομών, παρατηρούμε ότι βρίσκεται ακόμα στην πρώτη θέση των αναγκών των Ο.Τ.Α., γεγονός που αφενός αντικατοπτρίζει τη λανθασμένη διαχείριση και κατανομή πόρων κατά τα παρελθόντα έτη, αφετέρου αναδεικνύει μια νέα αντίληψη ως προς τους λόγους που οι υποδομές είχαν ανέκαθεν τόσο ισχυρή παρουσία στον ελληνικό αναπτυξιακό προγραμματισμό, καθώς εμφανίζεται μια σαφής προτίμηση σε αυτού του είδους τις επενδύσεις.

Διάγραμμα 7: Εμπόδια στη χρήση επενδυτικών και χρηματοδοτικών εργαλείων

Η γραφειοκρατία προσδιορίζεται ως ο σημαντικότερος αποτρεπτικός παράγοντας για την πρωτοβάθμια Τοπική Αυτοδιοίκηση, το οποίο συνάδει με τα αποτελέσματα των συνεντεύξεων. Η έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας, η οποία προσδιορίζεται ως ο τρίτος σημαντικότερος παράγοντας θα πρέπει να συνδυαστεί με τη γνώση ότι οι συμμετέχοντες αιρετοί εκπροσωπούν τόσο τον πλειοψηφικό συνδυασμό στο Δημοτικά Συμβούλια, όσο και την αντιπολίτευση.

Τέλος, ως προς την αναξιοκρατία, αναμφίβολα η αίσθηση της είναι έντονη ανάμεσα στους αιρετούς και τα στελέχη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ωστόσο, η πλειοψηφία των χρηματοδοτικών μέσων και προγραμμάτων που βρίσκονται υπό εξέταση στην

παρούσα έρευνα, υπάγονται σε κεντρική διαχειριστική αρχή από την Ε.Ε. και είναι ανταγωνιστικά προγράμματα.

3.3.3. Αποτελέσματα Συνεντεύξεων

Οι συνεντεύξεις με τον κ. Άγγελο Δημητρόπουλο και την κα. Ελπίδα Καγιαλή ανέδειξαν περαιτέρω τη σχέση μεταξύ Ο.Τ.Α. και χρηματοδοτικών ευκαιριών για τις επενδύσεις και ολοκληρώθηκαν το διάστημα Δεκεμβρίου 2017- Ιανουαρίου 2018.

Τα σημαντικότερα συμπεράσματα που ανακύπτουν από τις συνεντεύξεις είναι η θετική στάση των αιρετών απέναντι στη χρήση τέτοιων εργαλείων για την ανάπτυξη και η κοινή διαπίστωση τους στις δυσκολίες υλοποίησης που σχετίζονται κυρίως με τη γραφειοκρατία.

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων ανέκυψε το ζήτημα των αρμοδιοτήτων των Ο.Τ.Α. και της διαχειριστικής τους επάρκειας σε όρους μεγέθους και ανθρώπινου δυναμικού, όπου, όπως υποστήριξε ο κ. Δημητρόπουλος, περαιτέρω αυτονομία στους Ο.Τ.Α. θα δώσει σημαντική ώθηση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση για την ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, εφόσον δεν νοείται ως αυτονομία ως προς τις υποχρεώσεις τους αλλά και ως προς τα δικαιώματά άσκησης πολιτικής τους.

Τέλος και οι δυο Ο.Τ.Α. έχουν αναπτύξει συνεργασίες με ΑΕΙ και ιδιωτικούς φορείς, ενώ από τη μεριά του κ. Δημητρόπουλου, τονίστηκε η δυσκολία εκμετάλλευσης των επιχειρήσεων των Ο.Τ.Α. σε τέτοιου είδους δράσεις, λόγω του ιστορικού τους στη διαχείριση.

3.4. Συμπεράσματα Έρευνας

Κατά την υλοποίηση του ΕΣΠΑ 2007- 2013 υπάρχει ομοιόμορφη κατανομή του προϋπολογισμού στους Ο.Τ.Α. Α' βαθμού, με τους περισσότερους να κυμαίνονται μεταξύ 10 και 20 εκ. €.

Ως προς το ΕΣΠΑ 2014- 2020, αν και είναι χαμηλή η απορροφητικότητα έως τώρα, αντικατοπτρίζονται οι επιπτώσεις της προσφυγικής κρίσης, με τους Ο.Τ.Α. που υποδέχθηκαν το μεγαλύτερο όγκο εισροών να είναι και οι πλέον ενισχυμένοι από το πρόγραμμα.

Με εξαίρεση το ΕΣΠΑ 2014- 2020, επίσης, η στάση των συμμετεχόντων στην έρευνα, είναι κυρίως ουδέτερη ως προς τη γνώση και εξοικείωση τους με χρηματοδοτικές ευκαιρίες και προγράμματα όπως μέσω του ΤΠΔ, της Ε.Τ.Επ., του HORIZON 2020 και άλλων.

Παράλληλα, σημαντικό ποσοστό φαίνεται να μην γνωρίζει αν ο Ο.Τ.Α. στον οποίο δρουν έχει λάβει υποστήριξη από τις υπό εξέταση πηγές, ένδειξη ελλειπών πληροφόρησης και ορατότητας των εν λόγω προγραμμάτων.

Ως προς τους τομείς υλοποίησης επενδύσεων, υπάρχει σαφής προτίμηση στις υποδομές και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ενώ ως κύριοι σκόπελοι παρουσιάζονται η γραφειοκρατία και η ανεπαρκής διαχειριστική ικανότητα.

Η αντίληψη αυτή επιβεβαιώνεται και μέσω των συνεντεύξεων, ιδίως σε ό,τι αφορά τα εμπόδια της γραφειοκρατίας, ως κύριος ανασταλτικός παράγοντας.

Μέρος Γ: Περιπτώσεις μελέτης: Δήμος Λισαβόνας, Δήμος Βαρκελώνης, Δήμος Πειραιά

Κεφάλαιο 4: Δήμος Λισαβόνας

4.1. Δημογραφικά, Γεωγραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Λισαβόνας

Η Λισαβόνα είναι η πρωτεύουσα και η μεγαλύτερη πόλη της Πορτογαλίας. Εκτείνεται σε σχεδόν 100 τ.χλμ. παράλληλα του Ατλαντικού Ωκεανού και του ποταμού Τάγου.⁶²

Ο πληθυσμός του Δήμου της Λισαβόνας ανέρχεται σε 552,700 άτομα, η μητροπολιτική περιοχή, ωστόσο, της Λισαβόνας περιλαμβάνει σχεδόν 2.7 εκ. άτομα, το 27% του συνολικού πληθυσμού της Πορτογαλίας. Ο πληθυσμός του Δήμου την τελευταία τριακονταετία μειώνεται σταθερά, με τη μείωση να αγγίζει το 33% από το 1980 έως και σήμερα.

Η Λισαβόνα αποτελεί το οικονομικό κέντρο της Πορτογαλίας με το 45% του ΑΕΠ της χώρας να παράγεται στη μητροπολιτική της περιοχή, ενώ το 2012 αποτελούσε την 32^η πιο πλούσια πόλη παγκοσμίως, με βάση το παραγόμενο ΑΕΠ.

Η οικονομία της περιοχής στηρίζεται κυρίως στον τριτογενή τομέα, καθώς η πρωτεύουσα της Πορτογαλίας είναι η έδρα πολλών πολυεθνικών επιχειρήσεων. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζει επίσης ο τουρισμός, με το αεροδρόμιο της Λισαβόνας να είναι το τρίτο στην Ιβηρική χερσόνησο σε επιβατική κίνηση και τη Λισαβόνα να ανακηρύσσεται κορυφαίος τουριστικός προορισμός για το 2017.⁶³

Ο δευτερογενής τομέας, κυρίως η βιομηχανία, βρίσκεται κατά μήκος του ποταμού Τάγου, ενώ και το εμπόριο είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένο, καθώς αποτελεί τον τρίτο κατά σειρά τομέα ως προς τη συμβολή του στο ΑΕΠ της περιοχής, ενώ το λιμάνι της πόλης είναι το τρίτο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας και ένα από τα πλέον σημαντικά λιμάνια στον Ατλαντικό για τη γηραιά ήπειρο (Presstur, 2018).

Διοικητικά ο Δήμος Λισαβόνας χωρίζεται σε 24 δημοτικές ενότητες.

---

⁶² Περισσότερες πληροφορίες:

http://www.dgterritorio.pt/ficheiros/cadastro/caop/caop_download/caop_2014_0/areasfregmundistcaop_2014_2/, Τελευταία προβολή: 23/04/2018

⁶³ Περισσότερες πληροφορίες: <https://www.brookings.edu/research/global-metro-monitor/>, Τελευταία προβολή: 23/04/2018

4.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την Καινοτομία στο Δήμο Λισαβόνας

Ο Δήμος Λισαβόνας έχει σαφή κατεύθυνση τα τελευταία χρόνια στην προώθηση της «έξυπνης» ανάπτυξης της πόλης, ιδιαίτερα στον τομέα του περιβάλλοντος και της διαχείρισης των ενεργειακών πόρων. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν δημιουργηθεί επιμέρους στρατηγικές για την ανάπτυξη της πόλης με κυριότερη τη στρατηγική για την έξυπνη εξειδίκευση της πόλης.

Το 2014 η Λισαβόνα έγινε η πρώτη πόλη στην Ευρώπη που διέθεσε 1 εκ. € σε συμμετοχικό προϋπολογισμό για τη δημιουργία επιταχυντών νεοφυών επιχειρήσεων.

4.2.1. Lisbon Regional Smart Specialisation Strategy 2014- 2020 στο Δήμο Λισαβόνας⁶⁴

Όραμα της στρατηγικής είναι να αναδείξει τη Λισαβόνα σε μητροπολιτικό κέντρο με παγκόσμια εμβέλεια, το οποίο παίζει πρωτεύοντα ρόλο στη διεθνοποίηση της Πορτογαλίας γενικότερα. Παράλληλα, στόχος είναι η ενσωμάτωση της πόλης στην κοινωνία της γνώσης και η αξιοποίηση της θέσης της ως Ευρώ- Ατλαντικού κέντρου με σημαντικό και ανεπτυγμένο ανθρώπινο δυναμικό.

Η στρατηγική εστιάζει σε έξι πυλώνες σημασίας για την ανάπτυξη της πόλης: α) τουρισμός και φιλοξενία, β) κοινωνία της πληροφορίας, γ) πολιτιστικές βιομηχανίες, δ) κινητικότητα και μεταφορές, ε) υπηρεσίες προς τους πολίτες και στ) θαλάσσιοι πόροι.

Για κάθε έναν από τους πυλώνες έχουν δημιουργηθεί άξονες προτεραιότητας οι οποίοι ωστόσο μπορούν να ομαδοποιηθούν στους εξής: α) υποστήριξη συνεργασιών μεταξύ των επιστημονικών, τεχνολογικών και επιχειρηματικών κλάδων· β) υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, ιδιαίτερα εκείνης που ενσωματώνει τις νέες τεχνολογίες· γ) υποστήριξη των πολιτικών έρευνας και ανάπτυξης στις επιχειρήσεις· δ) υποστήριξη διεθνοποίησης της παραγωγής γνώσης και τεχνολογίας· ε) ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού.

Συνολικά προβλέπονται 58 δράσεις οι οποίες μεταξύ άλλων περιλαμβάνουν τη μεταφορά τεχνολογίας και γνώσεις στις επιχειρήσεις, τη διαφύλαξη και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομίας της πόλης, τη βελτίωση της διαχείρισης ενεργειακών πόρων, τη μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

⁶⁴ Ministerio da Agricultura, Florestas e Desenvolvimento Rural, 2015, «*Especialização Inteligente de Lisboa 2014 – 2020*», Lisbon, Portugal

4.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Λισαβόνας⁶⁵

4.3.1. Start-up Lisboa

Η Start-up Lisboa είναι μια αστική μη κερδοσκοπική εταιρία, που δημιουργήθηκε από το Δήμο Λισαβόνας και λειτουργεί ως επιταχυντής επιχειρήσεων. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας αυτής, παρέχονται συμβουλευτική, επίβλεψη, χώροι και δάνεια σε επιχειρήσεις για την ανάπτυξή τους στο ιστορικό κέντρο της πόλης.

Σήμερα αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους επιταχυντές νεοφυών επιχειρήσεων στην Πορτογαλία.

Η Start-up Lisboa παρέχει χρηματοδότηση έως το 100% σε επιχειρήσεις με πάνω από τρία χρόνια λειτουργίας και ως 85% σε επιχειρήσεις με λιγότερο από τρία χρόνια λειτουργίας.

4.3.2. Χώρος Fab Lab Lisboa

Ο χώρος Fab Lab Lisboa παρέχει χώρο στις επιχειρήσεις για τη δημιουργία πατεντών και προϊόντων με τη χρήση νέων τεχνολογιών στο ιστορικό κέντρο της πόλης.

Αρχικός στόχος ήταν η ανάδειξη του ως χώρου ανταλλαγής απόψεων και γνώσεων μεταξύ επιχειρηματιών, καλλιτεχνών και επιστημόνων, ενώ σήμερα συνεργάζεται στενά με τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της πόλης για την παραγωγή πρωτότυπων τεχνολογικών προϊόντων.

4.3.3. Πάρκο Tagus

Το Πάρκο Tagus ιδρύθηκε το 1992 ως ιδιωτική επιχείρηση από την πορτογαλική κυβέρνηση με μεικτό κεφάλαιο σχεδόν 22 εκ. €. Συνολικά στο πάρκο έχουν γίνει επενδύσεις πάνω από 250 εκ. €, ενώ στεγάζει επιχειρήσεις, κοιτίδες και επιταχυντές επιχειρήσεων, νεοφυείς επιχειρήσεις και τεχνολογικά και επιστημονικά εργαστήρια.

---

⁶⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017, «Lisbon's engines of growth», Digital Transformation Monitor, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_Lisbon%20v1.pdf, Τελευταία προβολή: 23/04/2018

4.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Λισαβόνας

4.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Λισαβόνας

Ο Δήμος της Λισαβόνας έχει δημιουργήσει σε συνεργασία με την Ε.Τ.Επ. ένα Δημοτικό Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης στο οποίο προβλέπονται επενδύσεις για την αναζωογόνηση της πόλης, την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιοχών της.

Δυο σημαντικές δράσεις με συνολικό προϋπολογισμό 108 εκ. € εγκρίθηκαν από την Ε.Τ.Επ. για την αστική αναζωογόνηση σε περιθωριοποιημένες γειτονίες της Λισαβόνας και την υποστήριξη κοινωνικών κατοικιών στην πόλη.⁶⁶

Το 2016, η Ε.Τ.Επ. ενέκρινε 250 εκ. € σε ένα φάσμα έργων για την ανάπτυξη της Λισαβόνας έως το 2020, σε τομείς όπως η κοινωνική στέγαση για νέους και ευπαθείς ομάδες και η δημιουργία αντιπλημμυρικών έργων έκτασης 5χλμ. υπογείως της πόλης.⁶⁷

4.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας στο Δήμο Λισαβόνας

Το έργο *Changing young lives through music in Portugal*, με προϋπολογισμό 857.500 €, στοχεύει στην ενσωμάτωση νέων από μειονεκτούσες γειτονίες της πόλης της Λισαβόνας στον κοινωνικό ιστό μέσα από τη μουσική. Έως τώρα έχει βοηθήσει περισσότερα από χίλια παιδιά, έχει αναδειχθεί μέσα στα 50 καλύτερα κοινωνικά σχέδια στην Ευρώπη για το 2012 και έχει επεκταθεί σε άλλες πόλεις και χώρες, όπως η Βενεζουέλα και η Κολομβία⁶⁸.

Το έργο *Completing road links in Lisbon*,⁶⁹ με συνολικό προϋπολογισμό 136.818.100 € και ευρωπαϊκή συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής, στοχεύει στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στη Λισαβόνα, μέσα από την ενίσχυση των υποδομών των οδικών μεταφορών. Σημαντικός είναι επίσης ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος στην πόλη, όπου έχει επιτευχθεί μείωση της κίνησης και της επιβάρυνσης του μητροπολιτικού κέντρου της πόλης.

---

⁶⁶ Περισσότερες πληροφορίες:

<http://www.eib.org/projects/loan/loan/19971289?f=search&media=search> , Τελευταία προβολή: 15/04/2018

⁶⁷ Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.eib.org/infocentre/videotheque/mooc-lisbon-video.htm?f=search&media=search> , Τελευταία προβολή: 15/04/2018

⁶⁸ Περισσότερες πληροφορίες: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/portugal/changing-young-lives-through-music-in-portugal, Τελευταία προβολή: 20/05/2018

⁶⁹ Περισσότερες πληροφορίες: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/portugal/completing-road-links-in-lisbon, Τελευταία προβολή: 20/05/2018

4.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Λισαβόνας

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης⁷⁰ με την κα. Alina Margolina, Project Manager του Smart City Innovation Lab του Πανεπιστημίου Católica Lisbon School of Business & Economics, η οποία έλαβε χώρα το διάστημα 8-11 Νοεμβρίου 2017, συζητήθηκε η σχέση μεταξύ του Δήμου Λισαβόνας και των ευρωπαϊκών έργων που προωθούν την καινοτομία.

Ο Δήμος Λισαβόνας είναι ιδιαίτερα θετικός σε επενδύσεις που αφορούν την καινοτομία στην πόλη, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά το περιβάλλον και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αλλά και τις βιώσιμες μεταφορές.

Ο Δήμος συνεργάζεται με τα ΑΕΙ της περιοχής και συγκεκριμένα με το Πανεπιστημίου Católica Lisbon School of Business & Economics συνεργάζεται στο πλαίσιο της ενεργειακής αναβάθμισης των δημοτικών κτιρίων, ένα έργο που εντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος HORIZON 2020.

Η στάση αυτή του Ο.Τ.Α. και το ιδιαίτερο ενδιαφέρον του στους τομείς που αναλύθηκαν, συνάδει με την γενικότερη στάση που διαφαίνεται κατά την περίπτωση μελέτης του Δήμου.

Η στρατηγική του Δήμου αναπτύχθηκε και υλοποιήθηκε εν μέσω της κρίσης που αντιμετώπισε η Πορτογαλία, ως απάντηση στον περιορισμένο προϋπολογισμό του. Με την εκμετάλλευση διαφοροποιημένων χρηματοδοτικών πηγών ο Δήμος κατόρθωσε να ολοκληρώσει σημαντικές επενδύσεις και δράσεις για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του, τόσο σε επίπεδο υποδομών όσο και σε επίπεδο οικονομίας και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού του.

Η φιλοσοφία πίσω από τη συνεργασία μεταξύ των καινοτόμων φορέων της πόλης και ο σχεδιασμός για την απορρόφηση πόρων από διαφορετικά μέσα και προγράμματα, είναι ιδιαίτερα χρήσιμα για την ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση και τη μελλοντική ανάπτυξη τους.

---

⁷⁰ Ολόκληρη η συνέντευξη βρίσκεται στο Παράρτημα Ι

Κεφάλαιο 5: Δήμος Βαρκελώνης

5.1. Δημογραφικά, Γεωγραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Βαρκελώνης

Η Βαρκελώνη είναι πόλη της Ισπανίας και η μεγαλύτερη στην περιφέρεια της Καταλονίας, ευρισκόμενη στο νοτιοανατολικό σημείο της χώρας. Γεωγραφικά η πόλη της Βαρκελώνης βρέχεται από τη Μεσόγειο και εκτείνεται στα 101 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Η πόλη χαρακτηρίζεται από υψώματα, τα οποία ωστόσο αποτελούν μέρος του αστικού ιστού της.⁷¹

Ο συνολικός πληθυσμός της Βαρκελώνης είναι 1.620.000 κάτοικοι, ενώ είναι μια εκ των πλέον πυκνοκατοικημένων πόλεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σχεδόν 16 χιλιάδες κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Σύμφωνα με το Δημοτικό Συμβούλιο⁷² της πόλης της Βαρκελώνης, ωστόσο, η πραγματική πυκνότητα του πληθυσμού είναι διπλάσια, καθώς η μισή έκταση της πόλης αποτελείται από τη βιομηχανική περιοχή και δάσος, καθιστώντας τις περιοχές αυτές μη κατοικήσιμες.

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της πόλης έχει η ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού, καθώς το 1/3 των κατοίκων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών, ενώ τα 2/3 του πληθυσμού της πόλης είναι άνω των 16 ετών.

Παράλληλα, το ισοζύγιο μετανάστευσης για τη Βαρκελώνη, η διαφορά ανάμεσα στις εισερχόμενες και εξερχόμενες μεταναστευτικές ροές ανεξαρτήτως εθνικότητας, είναι θετικό και σταθερά αυξανόμενο από το 2012, σε αντίθεση με τον εθνικό μέσο όρο, ο οποίος από το 2012 έως και το 2015 παρουσιάζει ραγδαία πτώση, ενώ το 2016 ελαφριά αύξηση.⁷³

Η Βαρκελώνη έχει χαρακτηριστεί ως «το διαμάντι της Ισπανίας»⁷⁴, με τη συνολική συνεισφορά της Καταλονίας στο ισπανικό ΑΕΠ για το 2014 να αγγίζει το 19,8% και το κατά κεφαλή ΑΕΠ της, τις 40 χιλιάδες Ευρώ.

Ο τριτογενής τομέας είναι ο πλέον ανεπτυγμένος, απασχολώντας το 89,3% του απασχολούμενου πληθυσμού, ενώ υπάρχει παντελής έλλειψη του πρωτογενή τομέα.

Σημαντική είναι η παρουσία της βιομηχανίας στην περιοχή με το 61,3% του συνολικού απασχολούμενου πληθυσμού στη βιομηχανία για την περιοχή της Καταλονίας να βρίσκεται στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης.

⁷¹ Επίσημη ιστοσελίδα στατιστικών στοιχείων για την Καταλονία: <http://www.idescat.cat/emex/?lang=en&id=080193#h180ffffc00200000> , Τελευταία προβολή: 05/02/2018

⁷² Ιστοσελίδα της πόλης της Βαρκελώνης: <http://www.barcelona.cat/en/> , Τελευταία προβολή: 05/02/2018

⁷³ <https://www.statista.com/statistics/447514/migration-balance-in-spain/> , Τελευταία προβολή: 02/03/2018

⁷⁴ <http://money.cnn.com/2017/08/18/news/economy/barcelona-economy-terror-attack/index.html> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στους τομείς του τουρισμού, του εμπορίου και των μεταφορών, καθώς αθροιστικά αναλογούν στο 25,8% του συνολικού ΑΕΠ της Βαρκελώνης. Η Βαρκελώνη αποτελεί το δημοφιλέστερο προορισμό στην Ισπανία και τον πρώτο τουριστικό προορισμό στην κρουαζιέρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παράλληλα, εξαιτίας της στρατηγικής της τοποθεσίας, η οποία λειτουργεί ως γέφυρα μεταξύ Βορείου Αφρικής και Ευρώπης, αποτελεί ένα ισχυρό ναυτιλιακό κέντρο, με την κίνηση στο εμπορικό λιμάνι της πόλης να παρουσιάζει αύξηση 18% για το πρώτο εξάμηνο του 2017.⁷⁵

5.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την Καινοτομία στο Δήμο Βαρκελώνης

Είναι αξιοσημείωτη η χρόνια καταβολή προσπάθειας για την πόλη της Βαρκελώνης στη δημιουργία μιας «έξυπνης πόλης». Το 2011 δημιουργείται το ειδικό συμβούλιο για το συντονισμό και τη δημιουργία μιας ολιστικής στρατηγικής για την καινοτομία στην πόλη, το Urban Habitat.

Η μεταμόρφωση της Βαρκελώνης σε μια «έξυπνη πόλη» είναι μια συλλογική προσπάθεια που εμπλέκει φορείς, ενώσεις, επιχειρήσεις, ΑΕΙ και αρχές κεντρικής και τοπικής διοίκησης, ενώ τη περίοδο 2013-2016 οδηγεί στην αφιέρωση περί των 600 δις € προς την επίτευξη του στόχου αυτού.

Το 2014 η Βαρκελώνη αναδείχθηκε 4^η πόλη στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην επιστημονική παραγωγή (Science Citation Index, 2014) και 4^η ευρωπαϊκή «έξυπνη πόλη» (Fast Company, 2014).

Τέλος η πόλη της Βαρκελώνης έχει καταβάλει προσπάθειες για την προσέλκυση ταλέντου και επιχειρήσεων στην επικράτειά της, μέσα από τη δημιουργία ενός ελκυστικού εργασιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Η πρωτοβουλία «Βαρκελώνη- Καταλονία», μια συνεργασία μεταξύ του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης της Βαρκελώνης και της Κυβέρνησης της Καταλονίας, στοχεύει στην παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων οικονομικών δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της οικονομίας της γνώσης (Barcelona City Council, 2015).

---

⁷⁵ Barcelona City Council, 2015, “Barcelona Data Sheet 2015: Main Economic Indicators for the Barcelona Area”, Διαθέσιμο διαδικτυακά: http://barcelonacatalonia.cat/b/wp-content/uploads/2016/03/BarcelonaEnXifres_eng.pdf , τελευταία προβολή: 05/03/2018

5.2.1. Στρατηγική «Βαρκελώνη Έξυπνη Πόλη»

Το 2011 δημιουργήθηκε η στρατηγική «Βαρκελώνη Έξυπνη Πόλη» με φιλοδοξία να δημιουργήσει μια αυτόνομη πόλη, παραγωγικών γειτονιών, προσαρμοσμένων στις ανθρώπινες ανάγκες, στο ευρύτερο πλαίσιο μια διασυνδεδεμένης και φιλικής προς το περιβάλλον Μητροπολιτικής περιοχής.⁷⁶

Η στρατηγική έχει διττό στόχο. Αφενός τη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών για τη βελτίωση της διοίκησης και των υπηρεσιών της προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και αφετέρου την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της πόλης μέσω της προώθησης της καινοτομίας. Οι θεματικές της στρατηγικής είναι τέσσερις: Πληροφορική, υποδομές, έξυπνες υπηρεσίες, ανθρώπινο δυναμικό.

Η στρατηγική έχει οδηγήσει στην υιοθέτηση αρκετών καινοτόμων εφαρμογών. Με ένα δίκτυο οπτικών ινών συνολικής έκτασης 500 χλμ., ελεύθερη ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω του οδο φωτισμού, τη χρήση αισθητήρων για τον έλεγχο της ποιότητας του αέρα, τη διαχείριση των όμβριων υδάτων, τη στάθμευση και τη διαχείριση αποβλήτων, η στρατηγική έχει καταστήσει τη Βαρκελώνη πόλη-παράδειγμα (Financial Times, 2017) στη χρήση του Διαδικτύου των Πραγμάτων.⁷⁷

5.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Βαρκελώνης

5.3.1. Barcelona Urban Lab

Η πρωτοβουλία «Barcelona Urban Lab» προωθεί την ιδέα της χρήσης του δημόσιου χώρου της πόλης ως αστικό εργαστήριο. Στόχος είναι να διευκολυνθεί η χρήση του δημόσιου χώρου για την πιλοτική εφαρμογή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία βρίσκονται σε πρώιμο στάδιο και τα οποία συνάδουν με τη στρατηγική και τους στόχους του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης και προωθούν το αστικό συμφέρον.

5.3.2. iCity Project

Το 2012, η Βαρκελώνη συνασπίστηκε με τη Γένοβα και τη Μπολόνια για τη δημιουργία του iCity Project, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Πέρα από τις πόλεις στην κοινοπραξία, συμμετείχαν επίσης ιδιωτικές επιχειρήσεις (Cisco Systems, Abertis Telecom) και ερευνητικά κέντρα ιδιωτικών και

⁷⁶ Ferrer J. R., 2017, « *Barcelona's Smart City vision: an opportunity for transformation* », Field Actions Science Reports, Special Issue 16 | 2017, Διαθέσιμο διαδικτυακά: <http://journals.openedition.org/factsreports/4367> , Τελευταία Προβολή 09/01/2018

⁷⁷ Το Διαδίκτυο των Πραγμάτων (Internet of Things) αφορά καθημερινά αντικείμενα και μηχανές που χρησιμοποιούν αισθητήρες για τη συλλογή δεδομένων και την ανάληψη δράσης εντός ενός δικτύου (Πηγή: https://www.sas.com/el_gr/insights/big-data/internet-of-things.html)

δημόσιων οργανισμών (Citilab, Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya, Fraunhofer Institute Fokus)⁷⁸.

Στόχος του έργου αποτέλεσε η προώθηση της δημιουργίας εφαρμογών από τρίτους παρόχους για τη λειτουργία των έξυπνων πόλεων και η διαθεσιμότητά τους και δυνατότητα εφαρμογής τους, μέσω ανοιχτού λογισμικού, σε όσο το δυνατόν περισσότερες Ευρωπαϊκές πόλεις, οδηγώντας σε απόθεμα εφαρμογών και πολιτικών για την Τοπική Αυτοδιοίκηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.3.3. 22@Barcelona: Περιοχή Καινοτομίας

Το όνομα 22@Barcelona δόθηκε στην πρώην βιομηχανική περιοχή του Poblenou, η ανάπλαση της οποίας ξεκίνησε το 2000 με απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης. Στόχος ήταν η μεταμόρφωση της περιοχής σε κέντρο καινοτομίας και τεχνολογίας, διαθέτοντας επίσης χώρους ψυχαγωγίας και εστίασης.⁷⁹

Η αστική ανάπλαση του χώρου αποτελεί παράδειγμα για άλλες περιοχές της πόλης της Βαρκελώνης, ενώ άλλες πόλεις έχουν επίσης υιοθετήσει παρόμοιες προσεγγίσεις όπως η Κωνσταντινούπολη και το Κέιπ Τάουν. Ο χώρος 22@Barcelona διαφοροποιείται από παρόμοιες πρωτοβουλίες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς δεν προσεγγίζει την ανάπλαση της περιοχής ως μέσο για τη χωρική συγκέντρωση παρεμφερών οικονομικών δραστηριοτήτων, αλλά προωθεί ένα μείγμα δράσεων και πολιτικών που διασφαλίζουν τη βιωσιμότητα και την κοινωνική συνοχή στην περιοχή, προσελκύοντας διαφορετικές οικονομικές δραστηριότητες και επιχειρήσεις.⁸⁰

Τελικός στόχος του έργου είναι η ανάπλαση 4 εκ. τετραγωνικών χιλιομέτρων, εκ των οποίων 3,2 εκ. θα χρησιμοποιηθούν για παραγωγικές δραστηριότητες και 800 χιλ. για στέγαση και υπηρεσίες.⁸¹

Τα αποτελέσματα της έως τώρα υλοποίησης είναι 22,8% αύξηση του πληθυσμού της περιοχής σε σχέση με το 2002, 62,5% αύξηση των εργαζόμενων στην περιοχή σε σχέση με το 2000 και 42,5% αύξηση των επιχειρήσεων σε σχέση με το 2002. Αξιοσημείωτο είναι επίσης πως το 31% των επιχειρήσεων που εδράζουν στην περιοχή ασχολούνται με τον κλάδο της τεχνολογίας, ενώ σχεδόν κατά το ήμισυ, 47,3%, είναι νεοφυείς επιχειρήσεις (Garcia κ.α., 2013).

⁷⁸ Επίσημη ιστοσελίδα έργου: <http://www.icityproject.eu/content/icity-project-european-opportunity-smart-cities> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

⁷⁹ Ιστοσελίδα του Catalunya Construye: <http://catalunyaconstruye.com/pdf/22@01.pdf>

⁸⁰ ECPA Urban Planning, 2012, «Case Study: 22@ Barcelona Innovation District», Smart Cities Dive, Διαθέσιμο διαδικτυακά: <https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/case-study-22-barcelona-innovation-district/27601/> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

⁸¹ Επίσημη Ιστοσελίδα έργου: <http://www.22barcelona.com/content/blogcategory/34/438/lang.en/> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

5.3.4. Πρωτοβουλία «Η Βαρκελώνη στην τσέπη σου»

Κατά τον Ferrer (2017) δεν μπορεί να υπάρξει «ευφυής πόλη» χωρίς «ευφυείς πολίτες». Σε αυτό το πλαίσιο η πόλη της Βαρκελώνης έχει δρομολογήσει και υλοποιήσει πλήθος εφαρμογών κινητών για την ενημέρωση, την εξυπηρέτηση και τη συμμετοχή των πολιτών της στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Αυτές οι εφαρμογές αποτελούν τον κορμό της γενικότερης πρωτοβουλίας «Η Βαρκελώνη στην τσέπη σου».

Στην ιστοσελίδα της πόλης της Βαρκελώνης οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν διαθέσιμες εφαρμογές, ανεπτυγμένες τόσο από το Δήμο όσο και από τρίτους, σε τομείς όπως η ιστορία, ο πολιτισμός, οι μεταφορές, η στάθμευση και η τεχνολογία.⁸²

Τέλος η πόλη της Βαρκελώνης έχει υιοθετήσει μια υβριδική προσέγγιση δημόσιας διαβούλευσης με τη διοργάνωση τοπικών συνελεύσεων και ηλεκτρονικής διαβούλευσης, όπου οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και να γνωστοποιήσουν τυχόν προβλήματα στις αρμόδιες αρχές.⁸³

5.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Βαρκελώνης

Η πόλη της Βαρκελώνης, ήδη μέσω της στρατηγικής «Βαρκελώνη Έξυπνη Πόλη» έχει αναδείξει τη σημασία των χρηματοδοτικών εργαλείων για την τοπική ανάπτυξη. Χρηματοδοτικά εργαλεία από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την Inter-American Development Bank έχουν θεωρηθεί σημαντικότεροι πόροι για την εκπλήρωση αυτής της στρατηγικής. Παράλληλα η πόλη συμμετέχει σε ευρωπαϊκά έργα, προωθώντας της καινοτομία και την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου.

5.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Βαρκελώνης

Η συνομολόγηση δανείων με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είναι μια ιδιαίτερα προσφιλή επιλογή στην Ισπανία. Για το 2017 η χώρα έλαβε 10.2 δις € και αναδείχθηκε δεύτερη στη σύναψη δανείων με την Ε.Τ.Επ. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, έως και τον Ιανουάριο 2018, χρηματοδότησε 70 έργα και συνολικά 5.6 δις €, τα οποία αναμένεται να μοχλεύσουν 31.9 δις ευρώ.⁸⁴

⁸² Επίσημη Ιστοσελίδα της πόλης της Βαρκελώνης για τις εφαρμογές κινητών: <https://ajuntament.barcelona.cat/apps/en/> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

⁸³ Επίσημη ιστοσελίδα της πόλης της Βαρκελώνης για την ηλεκτρονική συμμετοχή: <http://www.barcelona.cat/en/getinvolved> , Τελευταία προβολή: 05/03/2018

⁸⁴ Επίσημη Ιστοσελίδα Ε.Τ.Επ.: <http://www.eib.org/projects/regions/european-union/spain/index.htm> , Τελευταία προβολή: 09/03/2018

Σε αυτό το ευνοϊκό ως προς την Ε.Τ.Επ. περιβάλλον, η Βαρκελώνη και η περιοχή της Καταλονίας έχουν λάβει δάνεια σε τομείς όπως η ενέργεια, η αστική ανάπτυξη, η βιομηχανία, οι μεταφορές, η εκπαίδευση, η υγεία και οι υπηρεσίες.

Συγκεκριμένα, για την περίοδο 2008-2018⁸⁵, η Καταλονία έλαβε 800 εκ. € για τη χρηματοδότηση έργων μικρής και μεσαίας κλίμακας στην ανάπτυξη υπηρεσιών, δομών και ανθρώπινου δυναμικού. Την ίδια χρονική περίοδο η Βαρκελώνη έλαβε 1.8 δις € για έργα αστικής ανάπλασης, την ολοκλήρωση του Μετρό, την ανάπλαση και επέκταση του λιμανιού και την ενεργειακή απόδοση.⁸⁶

Ένα σημαντικό έργο που βρίσκεται υπό υλοποίηση είναι αυτό της Κοινωνικής Στέγας στην πόλη της Βαρκελώνης. Η Ε.Τ.Επ. θα παράσχει 125 εκ. € για την οικοδόμηση 2.198 διαμερισμάτων, με σκοπό να διατεθούν με χαμηλό μηνιαίο μίσθωμα σε νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα. Η συμφωνία επίσης υποστηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων.

Το ποσοστό συγχρηματοδότησης αγγίζει το 50% και αφορά 8 περιοχές της πόλης της Βαρκελώνης, ενώ το έργο θα δημιουργήσει 2.000 θέσεις απασχόλησης κατά την υλοποίησή του, η οποία αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί μέχρι το 2022.⁸⁷

5.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής στο Δήμο Βαρκελώνης

Πληθώρα έργων έχουν χρηματοδοτηθεί στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής και μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων στην περιοχή της Βαρκελώνης.

Δυο εκ των σημαντικότερων και σχετικότερων με την καινοτομία είναι η δημιουργία του Επιστημονικού Πάρκου της Βαρκελώνης και το έργο MATEO.

Την προγραμματική περίοδο 2007-2013 διατέθηκαν 36.5 εκ. €, μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, για τη δημιουργία του Επιστημονικού Πάρκου της Βαρκελώνης με σκοπό τη διασύνδεση του Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης με τον επιχειρηματικό κόσμο και τη βιομηχανία.

Οι βασικοί πυλώνες του έργου ήταν η προώθηση της δημόσιας έρευνας και ανάπτυξης κυρίως στον τομέα των βιοεπιστημών, η υποστήριξη της ιδιωτικής έρευνας

---

⁸⁵ Στον υπολογισμό των ποσών ελήφθησαν υπόψη μόνο τα δάνεια που έλαβαν η περιοχή της Καταλονίας και η πόλη της Βαρκελώνης απευθείας και όχι έργα στα οποία συμμετείχαν ως μέλος κοινοπραξίας ή υλοποιήθηκαν στην περιοχή αλλά ελήφθησαν από τρίτους ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς.

⁸⁶ Λίστα έργων που χρηματοδοτήθηκαν για το διάστημα 2008-2018:

<http://www.eib.org/projects/loan/list/?from=2008&region=1&sector=&to=2018&country=ES> ,

Τελευταία προβολή: 10/03/2018

⁸⁷ Δελτίο τύπου για την έναρξη του έργου: <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2017/2017-212-investment-plan-for-europe-eib-to-finance-construction-of-2-198-rented-social-housing-units.htm> ,

Τελευταία προβολή: 10/03/2018

και φιλοξενία ερευνητικών μονάδων επιχειρήσεων και νεοφυών επιχειρήσεων, η δημιουργία τεχνολογικής πλατφόρμας στους τομείς των βιοεπιστημών, της εμβιομηχανικής και της χημείας και η παροχή υπηρεσιών καινοτομίας συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής γνώσεων και καλών πρακτικών

Πάνω από 40 επιχειρήσεις έχουν εγκατασταθεί στο Επιστημονικό Πάρκο της Βαρκελώνης, ενώ δημιουργήθηκαν δυο ερευνητικά κέντρα, το Ινστιτούτο Έρευνας για την Βιοϊατρική και το Ινστιτούτο Εμβιομηχανικής (Bioengineering) της Καταλονίας. Έως τώρα έχουν κατατεθεί 42 άδειες διπλώματος ευρεσιτεχνίας.⁸⁸

Το έργο MATEO έλαβε κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 4.4 εκ. €. Στόχος του έργου MATEO ήταν η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών από υφιστάμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Το έργο στη δομή του επιχείρησε να δημιουργήσει γέφυρες διαπεριφερειακής συνεργασίας με φορείς, ερευνητικά κέντρα και επιχειρήσεις. Στη διάρκεια του έργου 53 δημόσιοι φορείς από τα υπόλοιπα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμμετείχαν.

Το έργο έδωσε τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις από διαφορετικά κράτη μέλη να συνεργαστούν και να δημιουργήσουν νέα προϊόντα, ενισχύοντας την επιχειρηματικότητα και το διεθνή προσανατολισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Βαρκελώνης.⁸⁹

---

⁸⁸ Αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έργο:
http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/spain/barcelona-science-park-pcb-parc-cientific-de-barcelona , Τελευταία προβολή: 10/03/2018

⁸⁹ Αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το έργο:
http://ec.europa.eu/regional_policy/en/projects/spain/matching-technologies-and-opportunities-mateo , Τελευταία προβολή: 10/03/2018

5.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Βαρκελώνης

Η επικοινωνία με εκπροσώπους και φορείς στην πόλη της Βαρκελώνης έλαβε χώρα το διάστημα 07/11/2017 – 11/11/2017, κατά τη διάρκεια επίσκεψης εργασίας στην περιοχή.

Κατόπιν επικοινωνίας με το Γραφείο Δημάρχου τη πόλης της Βαρκελώνης, κας. Ada Colau, και συνομιλίας με τον κ. Tio Sauleda, Πρόεδρο του Barcelona Cluster Nautic,⁹⁰ είναι εμφανής η συνεργατική νοοτροπία που προκρίνεται για την ανάπτυξη της πόλης της Βαρκελώνης.

Αναμφίβολα η Βαρκελώνη θα μπορούσε να λειτουργήσει ως παράδειγμα για την ανάπτυξη των πόλεων του ευρωπαϊκού νότου, συνεχίζοντας τη δική της προσπάθεια για περαιτέρω ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Παρατηρείται επίσης στροφή σε ανθρωποκεντρικές πολιτικές και προσπάθεια ανάπτυξης εκ των κάτω πολιτικών, η οποία συνδέεται με την αλλαγή εξουσίας στην πόλη της Βαρκελώνης το 2015. Έκτοτε παρατηρείται σημαντική αύξηση εφαρμογών και μορφών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη της πόλης παίζουν τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, τα οποία πέρα από σημαντική συμβολή στην προσέγγιση νέων επιστημόνων (Barcelona City Council, 2015), συμμετέχουν ενεργά σε συμπράξεις ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, αλλά και η Κυβέρνηση της Καταλονίας και η Κεντρική Κυβέρνηση της Ισπανίας, με πολιτικές που υποστηρίζουν την εξωστρέφεια και την ανάληψη πρωτοβουλιών από τις πόλεις.

Συγκεκριμένα, πέρα από τις επενδύσεις σε υποδομές και έρευνα, στη Βαρκελώνη λειτουργούν, μέσω των συστάδων επιχειρήσεων της πόλης, προγράμματα μεταφοράς τεχνογνωσίας και εξειδικευμένου προσωπικού από τα ΑΕΙ και τα ερευνητικά κέντρα της περιοχής στην αγορά εργασίας για τη συνεργασία τους με ΜμΕ, με σκοπό την ανάπτυξη προϊόντων και ευρεσιτεχνιών.

Η Βαρκελώνη, τέλος, έχει επενδύσει στην αναπαλαίωση και επανάχρηση πολλών κτιρίων της, μετατρέποντας τα σε κέντρα καινοτομίας, κοιτίδες επιχειρήσεων και συνεργατικούς πολυχώρους.

Αυτή η στρατηγική, μέσω των ΟΧΕ και του ΕΣΠΑ 2014- 2020, είναι εφαρμόσιμη σε ελληνικούς Ο.Τ.Α., με τέως βιομηχανικά κτίρια ή και κτίρια ιστορικής σημασίας. Ως παραδείγματα, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το Δήμο Πειραιά, ο οποίος ήδη δρομολογεί παρόμοια έργα, το Δήμο Νέας Ιωνίας με το εργοστάσιο της Columbia, το οποίο κρίθηκε διατηρητέο το 2006, και άλλοι.

---

⁹⁰ Ολόκληρη η συνέντευξη βρίσκεται στο Παράρτημα Ι της παρούσας εργασίας

Κεφάλαιο 6: Δήμος Πειραιά

6.1. Γεωγραφικά, Δημογραφικά & Οικονομικά Χαρακτηριστικά του Δήμου Πειραιά

Ο Δήμος Πειραιά βρίσκεται στα νοτιοδυτικά παράλια της Αττικής και σε απόσταση 10 χλμ. από το κέντρο της Αθήνας. Αποτελεί χερσόνησο και περιβάλλεται από τον φαληρικό όρμο και τον Κορυδαλλό.

Η πόλη του Πειραιά αποτελεί σήμερα κέντρο με χαρακτηριστικά μητροπολιτικής εμβέλειας, το δεύτερο σημαντικότερο μητροπολιτικό κέντρο μετά την Αθήνα εντός της Περιφέρειας Αττικής, με πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή και στην οικονομία της χώρας, καθώς αποτελεί διεθνή πύλη συναλλαγών και εμπορίου διαθέτοντας το μεγαλύτερο λιμάνι της Ευρώπης και το τρίτο μεγαλύτερο σε επιβατική κίνηση, ενώ συνδέει την Αττική με τα νησιά του Αιγαίου.⁹¹

Σύμφωνα με την απογραφή του 2011⁹² ο πραγματικός πληθυσμός του Δήμου Πειραιά είναι 162.084 άτομα. Η εξέλιξη του πραγματικού πληθυσμού του Δήμου Πειραιά την τελευταία 30ετία βαίνει, ωστόσο, διαρκώς μειούμενη, με τη συνολική μείωση να ανέρχεται σε ποσοστό 17,46%.

Παρατηρείται αξιοσημείωτη απόκλιση μεταξύ του μόνιμου, πραγματικού και νόμιμου αριθμού των απογραφέντων στον Δήμο Πειραιά, με τον αριθμό των καταγεγραμμένων δημοτών του Πειραιά (νόμιμοι) να εμφανίζεται κατά 8.410 άτομα μικρότερος από εκείνο των μονίμων, και 6.806 μικρότερος από των πραγματικών κατοίκων.

Σημαντικό πλεονέκτημα για το Δήμο Πειραιά αποτελεί η μέση ηλικία των μόνιμων κατοίκων του, καθώς ανέρχεται στα 42,5 έτη.

Ο Δήμος Πειραιά αποτελούσε διαχρονικά ναυτικό, εμπορικό και βιομηχανικό κέντρο της Αττικής, με την υψηλή συγκέντρωση πληθυσμού και πρώτων υλών να αποτελούν βασικό παράγοντα της θέσης του αυτής. Από το 1980, ωστόσο, και μετά παρατηρείται μεταστροφή της κατάστασης αυτής, με την οικονομία του Δήμου να στηρίζεται ολοένα και περισσότερο στον τριτογενή τομέα, τάση που ακολουθεί την ευρύτερη πορεία της Ελληνικής οικονομίας.

Η τάση αυτή εκφράζεται και στην απασχόληση, καθώς το χρονικό διάστημα 1971-2011 μειώνεται σημαντικά ο αριθμός των απασχολούμενων στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, ενώ αυξάνεται ο αριθμός των απασχολούμενων στον τριτογενή

⁹¹ Επίσημη Ιστοσελίδα Δήμου Πειραιά:

<http://www.pireasnet.gr/%CE%9F%CE%A0%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B1%CE%B9%CE%AC%CF%82/%CE%97%CE%A0%CF%8C%CE%BB%CE%B7/tabid/979/Default.aspx> , Τελευταία προβολή: 15/03/2018

⁹² Απογραφή Πληθυσμού 2011: <http://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous> , Τελευταία προβολή: 15/03/2018

τομέα, ο οποίος την περίοδο αυτή συνιστά την κυρίαρχη οικονομική δραστηριότητα.⁹³ Η διαδικασία αυτή της αποβιομηχάνισης κληροδότησε στον πολεοδομικό ιστό του Πειραιά και στη λιμενική του ζώνη, πολλούς εγκαταλελειμμένους βιομηχανικούς χώρους, που λόγω των πρότερων χρήσεών τους διαθέτουν συνήθως μεγάλο μέγεθος με αποτέλεσμα να δημιουργούν νεκρές ζώνες και θύλακες μέσα στην πόλη (Δήμος Πειραιά, 2014).

6.2. Πολιτικές πρωτοβουλίες για την καινοτομία στο Δήμο Πειραιά

Κατά την τελευταία εξαετία ο Δήμος Πειραιά εμφανίζεται ολοένα και πιο δυναμικός στην ανάπτυξη και την προσέλκυση επενδύσεων και εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων στην περιοχή.

Η στρατηγική του Πειραιά εκφράζεται κυρίως μέσα από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015-2019 και από τη Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2018-2024.

6.2.1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015-2019

Η υποχρέωση των ΟΤΑ πρώτου βαθμού να δημιουργούν το πρώτο εξάμηνο ανάληψης των καθηκόντων της κάθε διοίκησης πενταετούς θητείας, όπως προκύπτει από την εκλογική διαδικασία, καθορίζεται στο Ν. 3852/2010 (Καλλικράτης).

Ο Δήμος Πειραιά καινοτόμησε κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, δημιουργώντας πλατφόρμα ηλεκτρονικής διαβούλευσης⁹⁴ στην οποία οι πολίτες του Πειραιά και οι φορείς μπορούν να συμμετέχουν εκφράζοντας τη γνώμη τους.

Ως στόχος του επιχειρησιακού προγράμματος του Πειραιά επιλέχθηκε «*Η Ανάδειξη του Πειραιά ως Επιχειρηματικού, Τουριστικού, Πολιτιστικού, Ναυτιλιακού και Εμπορικού Προορισμού Διεθνούς Αναγνωρισιμότητας και Εμβέλειας, με Ενεργειακή, Περιβαλλοντική και Κοινωνική Προστιθέμενη Αξία για τους κατοίκους, τους εργαζόμενους και του Επισκέπτες*»⁹⁵

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Πειραιά ακολουθεί τη συνήθη δομή των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Ο.Τ.Α. που καταρτίστηκαν για την περίοδο 2015-

⁹³ Επίσημη Ιστοσελίδα Ελληνικής Στατιστικής Αρχής: <http://www.statistics.gr/statistics/eco> , Τελευταία προβολή: 15/03/2018

⁹⁴ Ιστοσελίδα για την Ηλεκτρονική Διαβούλευση στο Δήμο Πειραιά: <http://www.pireasnet.gr/%CE%97%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%CE%A5%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CF%83%CE%AF%CE%B5%CF%82/%CE%94%CE%B7%CE%BC%CF%8C%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%94%CE%B9%CE%B1%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7/tabid/932/Default.aspx> , Τελευταία Προβολή: 18/03/2018

⁹⁵ Δήμος Πειραιά, 2014, *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Πειραιά 2015-2019*, Πειραιάς

2019, διαιρεμένο σε τέσσερις άξονες, οι οποίοι επίσης διαιρούνται σε 19 μέτρα και 80 δράσεις.⁹⁶

Οι τέσσερις άξονες προτεραιότητας είναι α) περιβάλλον και ποιότητα ζωής, β) κοινωνική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός, γ) τοπική οικονομία και απασχόληση και, τέλος, δ) βελτίωση της διοικητικής και της οικονομικής δυνατότητας του Δήμου.

Ορισμένες, σημαντικές για την κατανόηση του στρατηγικού προσανατολισμού του Δήμου, δράσεις είναι η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών, η βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών και η σαφής δήλωση για διερεύνηση διαθέσιμων πηγών χρηματοδότησης, αξιοποίηση των υφιστάμενων χρηματοδοτικών εργαλείων και διαφοροποίηση των πηγών εισροής πόρων.

Έχει, επίσης, καταρτιστεί σχέδιο αξιοποίησης του ΕΣΠΑ 2014-2020, το οποίο λειτουργεί συμπληρωματικά προς το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου και αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης για την υλοποίηση των προβλεπόμενων δράσεων.

6.2.2. Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2018-2024

Η Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά χαρακτηρίζεται από μια ολιστική προσέγγιση που αφορά όλους τους κλάδους που αφορούν την Γαλάζια Οικονομία, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαδημοτική και υπερτοπική συνεργασία, τόσο μέσα από τη δημιουργία μιας κοινής προσέγγισης μεταξύ των Ο.Τ.Α. με κοινό παράκτιο μέτωπο με το Δήμο Πειραιά, όσο και με όμορους Ο.Τ.Α. και Ο.Τ.Α. με κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Η περίοδος αναφοράς της Στρατηγικής λαμβάνει υπόψη την περίοδο αναφοράς του επόμενου Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου.

Όραμα της Στρατηγικής είναι *«Ο Πειραιάς να καταστεί ένα Καινοτόμο, Ανταγωνιστικό και Ανθεκτικό Κέντρο Οργάνωσης και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων σχετικών με τη Γαλάζια Οικονομία, με Διεθνή Προσανατολισμό και Εμβέλεια»*.⁹⁷

Για την επίτευξη της στρατηγικής έχουν καθοριστεί πέντε άξονες προτεραιότητας, οι οποίοι διαιρούνται σε 14 μέτρα και 73 δράσεις. Οι άξονες προτεραιότητας είναι: α) διακυβέρνηση και βιωσιμότητα της στρατηγικής για τη Γαλάζια Ανάπτυξη, β) ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσης στις θεματικές της Γαλάζιας Οικονομίας, γ) Γαλάζια επιχειρηματικότητα και καινοτομία, δ) αστικές παρεμβάσεις και έξυπνες

⁹⁶ Αναλυτικά οι άξονες, τα μέτρα και οι δράσεις στο Παράρτημα VI της παρούσας εργασίας

⁹⁷ Δήμος Πειραιά, 2018, «Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2018-2024», Διαθέσιμο Διαδικτυακά:

<http://www.pireasnet.gr/LinkClick.aspx?fileticket=q%2filCZnX2Io%3d&tabid=36> , Τελευταία Προβολή: 02/04/2018

υποδομές για τη Γαλάζια Ανάπτυξη, ε) μάρκετινγκ, διεθνής δικτύωση, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση.

Η Στρατηγική φέρει καινοτόμα στοιχεία, διακλαδικού χαρακτήρα, τονίζοντας την ανάγκη ανάπτυξης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για τις δραστηριότητες που σχετίζονται με τη Γαλάζια Οικονομία. Ενδεικτικά προβλέπεται η παροχή συμβουλευτικής σε επιχειρήσεις της Γαλάζιας Οικονομίας, η δημιουργία δομών ναυτικής εκπαίδευσης, η ανάπτυξη Κέντρου Ψηφιακής Καινοτομίας στη Γαλάζια Ανάπτυξη, ηλεκτρονικής πλατφόρμας Crowdsourcing, η λειτουργία «έξυπνων» γειτονιών στον Πειραιά και η εκπόνηση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου στις ζώνες ενδιαφέροντος της Γαλάζιας Οικονομίας.

Εντός του 2018 αναμένεται να υλοποιηθούν 36 δράσεις και από τους πέντε άξονες προτεραιότητας, ενώ από 5 αναμένεται να υλοποιηθούν το 2019 και το 2020 αντίστοιχα.

Η Στρατηγική είναι ιδιαίτερα φιλόδοξη, έχοντας ωστόσο συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ανά δράση, ενώ πολλές από τις δράσεις στηρίζονται σε μεμονωμένες πρωτοβουλίες των προηγούμενων ετών, δυο εκ των οποίων παρουσιάζονται σε επόμενη υποενότητα.

6.3. Καλές πρακτικές για την καινοτομία και τις επενδύσεις στο Δήμο Πειραιά

Ο Δήμος Πειραιά υλοποιεί την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση στον Πειραιά. Η πρόταση του Δήμου Πειραιά για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση έλαβε την υψηλότερη βαθμολογία και σχεδόν 80 εκ. €.

Στην ΟΧΕ έχουν προβλεφθεί δράσεις προώθησης της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας

Πρόκειται για τις εξής:

- Π-1.1 Δράσεις Πρόκλησης επίδειξης και αριστείας που ενισχύουν, καθοδηγούν και διαχέουν τη διάδοση, αποδοχή και τον έλεγχο καινοτομιών σε πραγματικό περιβάλλον (Living labs, Testbeds και Field Labs) στους Τομείς της ΠΣΕΕ.
- Π-1.2 Αξιοποίηση Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων της Οικονομίας και Κοινωνίας του Πειραιά: Δημιουργία και Στήριξη «Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας» (Knowledge Innovation Communities - KICs) με έμφαση στην ΠΣΕΕ.
- Π4-1 Πιλοτικό Δίκτυο Στρατηγικού Νεωτερισμού και Επιχειρηματικών Σχηματισμών Οριζόντιων / Κάθετων Συνεργασιών, ιδίως στους Τομείς τη Γαλάζιας Οικονομίας.

- Π-4.2 Υποστήριξη της εκκόλαψης και ίδρυσης νεοφυών επιχειρήσεων, μεταφορά τεχνογνωσίας, πρόσβαση σε κοινά εργαλεία και δικτύωσή τους για τη διαμόρφωση και προώθηση συλλογικών καινοτομιών με έμφαση στις εφαρμογές των «έξυπνων πόλεων» (Living labs, Testbeds και Field Labs) σε τεχνολογίες έξυπνης και πράσινης πόλης, γαλάζιας οικονομίας, Πολιτιστικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (Cultural and Creative Activities – CCAs), Τουρισμού, καθώς και Κοινωνικής Καινοτομίας

Οι δράσεις αυτές βρίσκονται σε διαδικασία εξειδίκευσης.

6.3.1. Πρωτοβουλία Blue Growth⁹⁸

Η πρωτοβουλία Blue Growth είναι ένα πλέγμα δράσεων που προωθούν επιχειρηματικές ιδέες που σχετίζονται με την τοπική ανάπτυξη μέσω της θάλασσας και των υδάτινων πόρων, με γνώμονα το περιβάλλον και την οικονομική ανάπτυξη.

Στόχος της πρωτοβουλίας είναι η υποστήριξη νέων επιχειρηματιών στην υλοποίηση καινοτόμων σχεδίων που σχετίζονται με τη Γαλάζια Οικονομία. Σε αυτό το πλαίσιο υλοποιούνται οι εξής δράσεις: α) Διαγωνισμός Ναυτικής Πρόκλησης «Blue Growth», β) Διαγωνισμός Κρουαζιέρας «Get Cruise INN», γ) Διήμερο Νεοφυών Επιχειρήσεων που σχετίζονται με τη Γαλάζια Οικονομία «Startup Weekend Piraeus».

Ο Δήμος Πειραιά, εκτός της υλοποίησης και της φιλοξενίας των δράσεων, στεγάζει, επίσης, τον επιταχυντή επιχειρήσεων «Blue Growth Incubator», όπου παρέχεται συμβουλευτική σε νεοφυείς επιχειρήσεις που έχουν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια των διαγωνισμών.

Σημαντικό στοιχείο στην πρωτοβουλία, αποτελεί η σύμπραξη του Δήμου με ιδιωτικές επιχειρήσεις, οργανισμούς και επιταχυντές επιχειρήσεων για τη διοργάνωση και το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα της πρωτοβουλίας.

Η πρωτοβουλία έχει επίσης ενταχθεί στη Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου (Μέτρο 5.2.1.), με σκοπό την επέκτασή της σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, ενώ ήδη υλοποιείται για δεύτερη φορά και στο Δήμο Πατρέων.

Τέλος, το Piraeus Blue Growth Digital Innovation Hub αποτελεί μια πρωτοβουλία του Δήμου Πειραιά για την παροχή πληροφοριών, εκπαίδευσης και εξοπλισμού σε επιχειρήσεις και νέους επιχειρηματίες για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών στον κλάδο της Γαλάζιας Ανάπτυξης.

Η κοιτίδα καινοτομίας για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά αναμένεται να είναι εξοπλισμένη με τεχνολογικό εξοπλισμό, όπως τρισδιάστατη εκτύπωση, αισθητήρες και συστήματα ρομποτικής, και χώρο επιδείξεων με σκοπό την διάχυση

⁹⁸ Επίσημη ιστοσελίδα πρωτοβουλίας Blue Growth: <http://www.bluegrowth.gr/> , Τελευταία προβολή: 14/04/2018

και την εξοικείωση του τοπικού πληθυσμού με τις νέες τεχνολογίες και τις νέες δυνατότητες που προσφέρουν. Παράλληλα θα προσφέρεται συμβουλευτική επιχειρήσεων για την τοπική επιχειρηματική κοινότητα στα στάδια της ωρίμανσης και της ανάπτυξης μιας επιχείρησης.

Η κοιτίδα εντάσσεται στη Στρατηγική του Δήμου για τη Γαλάζια Ανάπτυξη και αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο στάδιο της ανάπτυξης, ενώ αναμένεται να λειτουργήσει εντός του 2018.

6.3.2. Πρωτοβουλία Destination Piraeus⁹⁹

Το Destination Piraeus αποτελεί τη μετουσίωση του στόχου του Δήμου Πειραιά να καταστεί η περιοχή, πέρα από διαμετακομιστικός κόμβος μεταξύ της Αθήνας και της νησιωτικής Ελλάδας, ένας αυτόνομος τουριστικός προορισμός, με έμφαση στην κρουαζιέρα. Σημαντικό ρόλο στον προσανατολισμό αυτό αποτέλεσε η θέση του λιμανιού του Πειραιά και η επιβατική του κίνηση, σε συνδυασμό με το χαμηλό μέσο χρόνο παραμονής στον Πειραιά των επισκεπτών.

Η πρωτοβουλία αποτελείται από μια ιστοσελίδα και από εφαρμογές για τα δυο πλέον διαδεδομένα λειτουργικά συστήματα, Android και IOS.

Εκεί, προσφέρονται πληροφορίες για τον Πειραιά, την ιστορία, τη διασύνδεσή του με την ηπειρωτική και νησιωτική χώρα, τον πολιτισμό, τα αξιοθέατα και τα μουσεία του Δήμου. Παράλληλα προτείνονται περιπατητικές διαδρομές εξερεύνησης, ενώ παρέχεται πληθώρα οπτικοακουστικού υλικού, υψηλής ανάλυσης.

Η πρωτοβουλία παρέχει ολοκληρωμένες λύσεις στους επισκέπτες του Πειραιά, καθιστώντας την πόλη περισσότερο φιλική προς τους επισκέπτες, ενώ μέσα από προτάσεις και πληροφορίες, υποστηρίζει τις εμπορικές επιχειρήσεις και τις επιχειρήσεις εστίασης της περιοχής.

---

⁹⁹ Επίσημη ιστοσελίδα πρωτοβουλίας Destination Piraeus: <http://www.destinationpiraeus.com/>, Τελευταία προβολή: 14/04/2018

6.4. Η χρήση των Ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων στο Δήμο Πειραιά

6.4.1. Έργα στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. στο Δήμο Πειραιά

Ο Δήμος Πειραιά δεν έχει λάβει κάποιο δάνειο στο πλαίσιο της Ε.Τ.Επ. ως προς τη χρηματοδότηση έργων που αφορούν την καινοτομία. Ωστόσο έχουν γίνει σημαντικές επενδύσεις στην περιοχή του Πειραιά με την στήριξη της Ε.Τ.Επ., όπως τα δάνεια για τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση του λιμανιού του Πειραιά,¹⁰⁰ τα οποία ανέρχονται σε σχεδόν 90 εκ. €.

6.4.2. Έργα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας στο Δήμο Πειραιά

Η πρόταση του Δήμου Πειραιά για το διαγωνισμό καινοτομίας «BlueGrowth Initiative» επελέγη μεταξύ των 270 προτάσεων και ο Πειραιάς έλαβε τον τίτλο της «Πόλης Καλής Πρακτικής URBACT», προσφέροντας αναγνωρισιμότητα και συμμετοχή σε δίκτυα για το Δήμο.

Επίσης, το έργο SUPAIR-Sustainable Ports in the Adriatic Ionian Region, το οποίο εντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος INTERREG ADRION, με 1,6 εκ. € φιλοδοξεί να βελτιώσει την ικανότητα των λιμενικών αρχών να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν λύσεις για την κινητικότητα, τις πολυτροπικές μεταφορές και τις χαμηλές εκπομπές ρύπων και να ενδυναμώσει τους βασικούς εμπλεκόμενους φορείς στη λήψη σχετικών αποφάσεων.

6.4.3. Άλλα Έργα στο Δήμο Πειραιά

Για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο ο Δήμος Πειραιά συμμετέχει σε επτά έργα υπό τα προγράμματα INTERREG, Urbact, Erasmus+ και EaSI¹⁰¹. Ενδεικτικά αναφέρονται τρία έργα που αφορούν την έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη στο Δήμο Πειραιά.

Το έργο NEETs On Board¹⁰², με συντονιστή το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (Πρόγραμμα: EaSI για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία) στοχεύει στην κινητοποίηση και παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε NEETs, δηλαδή σε νέους ηλικίας 15-24 ετών, οι οποίοι δεν έχουν εργασία, δε σπουδάζουν και δεν καταρτίζονται επαγγελματικά και διαμένουν στον

¹⁰⁰ Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.eib.org/infocentre/press/releases/all/2009/2009-123-eib-steps-up-its-support-to-the-port-of-piraeus-with-eur-55-million.htm?f=search&media=search> και <http://www.eib.org/projects/pipelines/pipeline/20050188?f=search&media=search> , Τελευταία προβολή: 24/04/2018

¹⁰¹ Περισσότερες πληροφορίες στο Παράρτημα Ι της παρούσας εργασίας

¹⁰² Περισσότερες πληροφορίες: <http://www.neetsonboard.gr/> , Τελευταία προβολή: 24/04/2018

Πειραιά ή στα νησιά του Σαρωνικού ή στην ανατολική Πελοπόννησο, μέσα από τη δημιουργία δημοσίων-ιδιωτικών δικτύων συνεργασίας στους τομείς της Γαλάζιας Ανάπτυξης και της Κοινωνικής Οικονομίας.

Το έργο Mobilitas – MOBility for NearLy-zEro CO2 in MedITerranean Tourism DestinAtionS¹⁰³, στο πλαίσιο του προγράμματος INTERREG MED, περιλαμβάνει 7 μεσογειακές χώρες, που επηρεάζονται από έντονες τουριστικές ροές, με μεγάλη πίεση στις υποδομές μεταφοράς και κινητικότητας. Στο πλαίσιο του έργου θα αναπτυχθούν διαφορετικά σενάρια και πρακτικές ώστε οι φορείς που χαράσσουν πολιτική να κατανοήσουν καλύτερα τα αποτελέσματα των διαφορετικών επιλογών για τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος.

6.5. Συμπεράσματα από ποιοτική αξιολόγηση συνεντεύξεων στο Δήμο Πειραιά

Η συνέντευξη που αφορούσε το Δήμο Πειραιά πραγματοποιήθηκε στις 13/02/2018 με την κ. Νατάσσα Καναβού, Επικεφαλής του Γραφείου του Εντεταλμένου Δημοτικού Συμβούλου Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης & Επιχειρηματικότητας,, κ. Πέτρου Κόκκαλη.

Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης αναδείχθηκαν τα κυριότερα στοιχεία που ανακύπτουν μέσα από τη μελέτη του Δήμου Πειραιά και της στρατηγικής του ως προς την καινοτομία, συγκεκριμένα η προσοχή που δίνεται στη Γαλάζια Ανάπτυξη και στη στήριξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στην περιοχή, αλλά και η ανάγκη διαφοροποίησης των χρηματοδοτικών πηγών για την υλοποίηση των στόχων του Δήμου.

Σημαντικό ρόλο για τον Πειραιά διαδραματίζει η κρουαζιέρα και η ανάδειξη του Δήμου Πειραιά σε αυτόνομο τουριστικό προορισμό. Η κ. Καναβού έθεσε τρεις στόχους ως προς την κρουαζιέρα για το Δήμο Πειραιά: η βελτίωση των υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του «home-porting» και την αναβάθμιση της εξυπηρέτησης των κρουαζιεροπλοίων, η συνολική αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα και βελτίωση της επισκεψιμότητας του Πειραιά και η αναβάθμισή του ως τουριστικού προορισμού.

Τέλος, η αξιοποίηση των νεκρών ζωνών και θυλάκων που εμφανίζονται στον πολεοδομικό ιστό του Δήμου Πειραιά αποτελεί σημαντικό μέλημα του Δήμου Πειραιά, με την ανάπλαση των πρώην εμπορικών και βιομηχανικών κτιρίων, τα οποία θα ξαναζωντανέψουν με νέες σύγχρονες χρήσεις και λειτουργίες τοπικού, υπερτοπικού και μητροπολιτικού χαρακτήρα, συμβάλλοντας ενεργά στην αναζωογόνηση όλης της περιοχής.

---

¹⁰³ Περισσότερες πληροφορίες: <https://mobilitas.interreg-med.eu/el/> , Τελευταία προβολή: 24/04/2018

Είναι έκδηλο πως ο Δήμος Πειραιά έχει αναπτύξει την στρατηγική για την βιώσιμη και έξυπνη ανάπτυξή του. Η πολιτική αυτή πρωτοβουλία σε συνδυασμό με την έντονη επενδυτική παρουσία τόσο εγχώριων όσο και ξένων επενδυτών έχει δημιουργήσει ένα επενδυτικό πρόγραμμα το οποίο ξεπερνάει τα 100 εκ. € στην περιοχή του Πειραιά και το οποίο έχει καταστήσει την πόλη ένα από τα ταχύτερα αναπτυσσόμενα λιμάνια παγκοσμίως.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Πηγή: Die Zeit Online, <https://www.zeit.de/wirtschaft/2018-04/neue-seidenstrasse-china-griechenland-europa-containerhafen-piraeus>, Τελευταία προβολή: 10/05/2018

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα περιπτώσεων μελέτης

Παρατηρείται μια κοινή κατεύθυνση των στρατηγικών των υπό εξέταση Ο.Τ.Α., οι οποίες συμβαδίζουν με τους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η σύγκλιση αυτή, πέρα από τα προφανή οφέλη της, όπως τη διευκόλυνση της συνεργασίας και της ανταλλαγής καλών πρακτικών, είναι δύναμει αρνητική για τους Ο.Τ.Α., καθώς ενισχύεται ο ανταγωνισμός για χρηματοδότηση σχεδίων, με κοινούς στόχους.

Σημαντική είναι η διαφορά, ωστόσο, ως προς την εκμετάλλευση πόρων της Ε.Τ.Επ. και των προγραμμάτων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας, όπου η ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση, θα μπορούσε να υιοθετήσει καλές πρακτικές και τεχνογνωσία για να ενισχύσει την παρουσία της.

Τέλος, οι συστάδες επιχειρήσεων και η παρουσία κοιτίδων και πάρκων καινοτομίας παρουσιάζεται και στους τρεις υπό εξέταση Ο.Τ.Α. ως σημαντικός παράγοντας ανάπτυξης και προσέλκυσης εργατικού δυναμικού και επενδύσεων.

Μέρος Δ: Αντί επιλόγου

Η παρούσα ερευνητική εργασία ανέδειξε τις ευκαιρίες που υφίστανται για τους ελληνικούς πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α. για επενδύσεις στην καινοτομία, προσπαθώντας παράλληλα να σκιαγραφήσει την αντίληψη τους σχετικά με τα καινοτόμα προγράμματα και χρηματοδοτικά εργαλεία και τις καλές πρακτικές που δύνανται να υιοθετηθούν στην Ελλάδα.

Είναι, αδιαμφισβήτητα, ελπιδοφόρα η σχέση που εμφανίστηκε ανάμεσα στην αντίληψη των αιρετών και των στελεχών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στις επενδύσεις στην καινοτομία, ιδιαίτερα σε τομείς όπως η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η προστασία του περιβάλλοντος.

Παράλληλα ανακύπτουν συμπεράσματα και προτάσεις για το μέλλον, τόσο σε ερευνητικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο πολιτικής. Σε επίπεδο πολιτικής, πέρα από την πολιτική βούληση σε τοπικό επίπεδο για επενδύσεις σε τομείς με μακροπρόθεσμο όφελος για την τοπική ανάπτυξη, είναι σημαντική η συμβολή του κράτους στην αναβάθμιση του ρόλου των Ο.Τ.Α. στη χάραξη αναπτυξιακής στρατηγικής και ως φορέων υλοποίησης της στρατηγικής αυτής.

Αρχικά, είναι βαρύνουσας σημασίας η αναβάθμιση της διαχειριστικής ικανότητας των Ο.Τ.Α. α' βαθμού και η μείωση της γραφειοκρατίας ως προς τη διαχείριση επενδύσεων και χρηματοδοτήσεων. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα από την απλοποίηση της διαδικασίας απασχόλησης προσωπικού μέσω βραχυχρόνιων συμβάσεων και ανοιχτών προσκλήσεων εκδήλωσης ενδιαφέροντος, επιτρέποντας στους Ο.Τ.Α. να λειτουργήσουν με μεγαλύτερη αυτονομία στη στελέχωση τους.

Οι ίδιοι οι Ο.Τ.Α., μπορούν να εκμεταλλευτούν σε μεγαλύτερο βαθμό την ευελιξία που τους χαρίζουν οι επιχειρήσεις τους, ξεπερνώντας τη δυσπιστία που έχει δημιουργηθεί απέναντι στη χρήση τους, εξαιτίας πρακτικών προηγούμενων δεκαετιών. Οι επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. θα μπορούσαν να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη δημιουργία κοινοπραξιών με φορείς στην Ελλάδα και το εξωτερικό σε τομείς όπως το περιβάλλον και το ανθρώπινο δυναμικό, οι οποίοι είναι στο επίκεντρο καινοτόμων πρακτικών στην Ε.Ε.

Είναι επίσης σημαντική η εντατικοποίηση της προσπάθειας προώθησης της διαβούλευσης στον αναπτυξιακό σχεδιασμό των Ο.Τ.Α. για τη δημιουργία μακροπρόθεσμης στρατηγικής, πέρα από τη θητεία της εκάστοτε δημοτικής αρχής.

Η ΚΕΔΕ και η Πανελλήνια Ένωση Γενικών Γραμματέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης «Κλεισθένης», καθώς και τα ΑΕΙ, δύνανται να λάβουν πρωτοβουλίες για την καλύτερη ενημέρωση των Ο.Τ.Α. ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τα κεντρικά και ανταγωνιστικά Ευρωπαϊκά προγράμματα, παρέχοντας το δίκτυο και την τεχνογνωσία.

Οι ελληνικοί Ο.Τ.Α., των περιορισμένων πόρων και των συγκρατημένων προϋπολογισμών, μπορούν να επωφεληθούν στην άσκηση πολιτικής από τέτοιου είδους ευκαιρίες για έργα και επενδύσεις στην καινοτομία.

Επιπροσθέτως, όπως έγινε αντιληπτό μέσα από τις περιπτώσεις μελέτης, βρισκόμαστε σε μια προγραμματική περίοδο που οι στόχοι, η στρατηγική και οι πολιτικές, ακολουθώντας τις ευρωπαϊκές κατευθύνσεις, έχουν εναρμονιστεί σε σημαντικό βαθμό ανάμεσα στους οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης των κρατών μελών.

Είναι, επομένως, μια ιδανική συγκυρία η καινοτομία να συνδυαστεί με την εξωστρέφεια που απαιτείται σε πολλά από τα υπό εξέταση προγράμματα στην παρούσα έρευνα, για τη δημιουργία κοινών δικτύων, είτε στη βάση φυσικών χαρακτηριστικών (δίκτυο της Μεσογείου, δίκτυο της βαλκανικής χερσονήσου) είτε στη βάση ποιοτικών χαρακτηριστικών (δίκτυο για τη δια βίου μάθηση και την ενεργό γήρανση, δίκτυο για την ενσωμάτωση των γυναικών στους κλάδους STEAM κ.ά.).

Σε μια περίοδο εύθραυστών κοινωνικών ισορροπιών και συνθηκών δημοσιονομικής πίεσης, η ελληνική Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκμεταλλευόμενη όλο το φάσμα διαθέσιμων εργαλείων σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, μπορεί να προσφέρει βιώσιμες λύσεις για την ελληνική οικονομία, μέσα από τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την εκπαίδευση των κατοίκων της, την ολοκλήρωση σημαντικών έργων υποδομών και, κυρίως, μέσα από την προώθηση συνεργασιών τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, ενσωματώνοντας τις νέες τεχνολογίες και τις καινοτόμες καλές πρακτικές στην καθημερινότητα των κατοίκων τους.

Σε ερευνητικό επίπεδο, η προσπάθεια απάντησης στα ερωτήματα που ετέθησαν κατά τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας διπλωματικής εργασίας, οδηγεί σε νέα ερωτήματα για την βαθύτερη κατανόηση της σχέσης των Ο.Τ.Α. με τις επενδύσεις στην καινοτομία και τις ευκαιρίες σε ευρωπαϊκό επίπεδο για αυτές.

Ορμώμενοι από τους περιορισμούς της ολοκλήρωσης της παρούσας έρευνας, η σχέση ανάμεσα στις χρηματοδοτικές ευκαιρίες για τους ελληνικούς Ο.Τ.Α. θα πρέπει να ερευνηθεί και σε επίπεδο Ο.Τ.Α. Β' βαθμού, για να παραχθεί μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα ως προς την στάση της ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Επίσης, θα πρέπει να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της ιδιότητας των συμμετεχόντων και των προκρινόμενων απαντήσεών τους ως προς τους τομείς των επενδύσεων και τους ανασταλτικούς παράγοντες.

Τέλος, σε επόμενο στάδιο η παρούσα έρευνα πεδίου οφείλει να επεκταθεί σε φορείς και πολίτες, μέσω ερωτηματολογίων, με σκοπό την ευρύτερη παρουσίαση των αναγκών και των κατευθύνσεων που πρέπει να λάβουν οι καινοτόμες επενδύσεις στους ελληνικούς Ο.Τ.Α.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Almeida P. and Kogut B., (1999), «*Localization of Knowledge and the Mobility of Engineers in Regional Networks*» Management Science, Vol. 45, No. 7 (Jul., 1999), pp. 905-917, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: <http://www.jstor.org/stable/2661691>, Τελευταία προβολή: 22/03/2018
- Anselin L., Varga A., Acs Z., (2002), «*Geographical Spillovers and University Research: A Spatial Econometric Perspective*», Growth and Change, A journal of Urban and Regional Policy, Volume31, Issue4, Fall 2000, Pages 501-515
- Avdikos V. & Chardas A., (2015), «*European Union Cohesion Policy Post 2014, Territory*», Governance, Politics
- Barca F., (2009), «*An Agenda for a Reformed Cohesion Policy: A Place-Based Approach to Meeting European Union Challenges and Expectations*», European Commission, Brussels.
- Barca F., McCann P. and Rodriguez- Pose A., (2012), «*The case for regional development intervention: place-based versus place-neutral approaches*», Journal of Regional Science 52(1), 134– 152.
- Barcelona City Council, (2015), «*Barcelona Data Sheet 2015: Main Economic Indicators for the Barcelona Area*», Διαθέσιμο διαδικτυακά: http://barcelonacatalonia.cat/b/wp-content/uploads/2016/03/BarcelonaEnXifres_eng.pdf
- Bingham P. G., (2000), «*Elections as Instruments of Democracy: Majoritarian and Proportional Views*», Yale University Press, New Haven, Connecticut.
- Center for Development, Environment and Policy, (2013), «*Understanding Sustainable Development*», University of London
- Centre of Expertise For Local Government Reform, Peteri G. & Psycharis Y., (2017), «*Policy Advice, Local Finance Benchmarking on Financial Resources and Financial Management- National Level, Intergovernmental fiscal relations and local financial management in Greece*», Strasburg
- Centre of Expertise For Local Government Reform, Hildreth P. & Psycharis Y., (2018), «*Policy Advice, Democratic Metropolitan Governance*», Strasburg
- Committee of the Regions, (2009), «*Λευκή Βίβλος για την Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση της Επιτροπής των Περιφερειών*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/regi/dv/cdr89-2009_/cdr89-2009_el.pdf , Τελευταία προβολή: 24/04/2018

- Committee of the Regions, (2015), «*Success Factors for LRAs in Implementing Europe 2020*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2015), «*The Future of Cohesion Policy Report II*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2016), «*Cross-border cooperation in the Mediterranean Region*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2016), «*Developing Blue economy through better methodology for assessment on local and regional level*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2016), «*Obstacles to investments at local and regional level*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2016), «*The EGTCs investing: implementing EU funds. Which role in the European Fund for Strategic Investments? Which procurement?*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2016), «*Using the Quadruple Helix Approach to Accelerate the Transfer of Research and Innovation Results to Regional Growth*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2017), «*Horizon 2020 and the Local and Regional Authorities*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2017), «*How to improve regional and local governance of SME and entrepreneurship policy*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2017), «*Key challenges and opportunities for Cities and Regions and MFF post 2020*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Committee of the Regions, (2017), «*The role of the local and regional authorities in the implementation of the EFSI, opportunities and challenges Executive summary*», Ευρωπαϊκή Ένωση
- Council of European Municipalities and Regions, (2011), «*Local and Regional Government in Europe*», Πρόγραμμα Ευρώπη για τους Πολίτες, Ευρωπαϊκή Επιτροπή & DEXIA, Βρυξέλλες
- Culture for Cities and Regions, (2015), «*Successful investments in culture in European cities and regions: a catalogue of case studies*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: <https://ec.europa.eu/epale/en/resource-centre/content/successful-investments-culture-european-cities-and-regions-catalogue-case> , Τελευταία προβολή: 08/05/2018
- ECPA Urban Planning, (2012), «*Case Study: 22@ Barcelona Innovation District*», Smart Cities Dive, Διαθέσιμο διαδικτυακά:

<https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/case-study-22-barcelona-innovation-district/27601/>

European Commission, (1994), «*Growth, competitiveness and employment- White Paper follow-up- Report on Europe and the global information society- Interim report on trans- European networks- Progress report on employment- Extracts of the conclusions of the Presidency of the Corfu European Council Supplement 2/94*», Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 1994 - 134 pp, Διαθέσιμο

διαδικτυακά: www.aei.pitt.edu/1199/1/info_society_bangeman_report.pdf

European Commission, (2013), «*Ένωση Καινοτομίας: Ένας οδηγός τσέπης για μια πρωτοβουλία της στρατηγικής «Ευρώπη 2020*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: <http://docplayer.gr/60982997-Enosi-kainotomias-enas-odigos-tsepis-gia-mia-protovoylia-tisstratigikis-eyropi-2020-ereyna-kai-kainotomia.html>, Τελευταία προβολή: 20/05/2018

European Commission, (2017), «*Lisbon's engines of growth*», Digital Transformation Monitor, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/dem/monitor/sites/default/files/DTM_Lisbon%20v1.pdf

European Commission, (2017), «*Ευρωπαϊκός πίνακας αποτελεσμάτων καινοτομίας του 2017 Συνοπτική παρουσίαση*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: [http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/kepa/kepa_new.nsf/0971B9AB2CD95049C22581D20034D44D/\\$file/EIS2017_Executive_summary_el.pdf](http://www.mlsi.gov.cy/mlsi/kepa/kepa_new.nsf/0971B9AB2CD95049C22581D20034D44D/$file/EIS2017_Executive_summary_el.pdf), Τελευταία προβολή: 20/05/2018

European Investment Bank & Committee of the Regions., (2016), «*The role of EFSI in financing urban and regional projects The European Fund for Strategic Investments (EFSI) a tool to accelerate investment in Europe, Factsheet, An online course for regional and local authorities*», Ευρωπαϊκή Ένωση

European Investment Bank, (2003), «*Evaluation of the impact of EIB financing on Regional Development in Greece*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://www.eib.org/attachments/ev/ev_greece_en.pdf, Τελευταία προβολή: 20/04/2018

European Investment Bank, (2008), «*Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων 50 χρόνια στην υπηρεσία της Ευρώπης, ισχυρός εταίρος της Ελλάδας επί 45 χρόνια*», EIB

European Investment Bank, (2014), «*Unlocking Investment in Europe*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: http://www.eib.org/attachments/efs/economic_report_unlocking_lending_in_europe_en.pdf, Τελευταία προβολή: 20/04/2018

European Investment Bank, (2015), «*Investing in competitiveness*», EIB

European Investment Bank, (2016), «*EIB Group Survey on Investment and Investment Finance 2016/ Country Overview: Greece*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
http://www.eib.org/attachments/efs/eibis_2016_greece_en.pdf , Τελευταία προβολή:
12/04/2018

European Investment Bank, (2016), «*Surveying Corporate Investment Activities, Needs and Financing in the EU*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
http://www.eib.org/attachments/efs/eibis_2016_report_en.pdf, Τελευταία προβολή:
12/04/2018

European Investment Bank, Projects Directorate & Economics Department, (2016), «*Restoring EU Competitiveness*», 2016 Updated Version, EIB

Ferrer J. R., (2017), «*Barcelona's Smart City vision: an opportunity for transformation*», Field Actions Science Reports, Special Issue 16 | 2017, Διαθέσιμο διαδικτυακά: <http://journals.openedition.org/factsreports/4367>

Garofoli G. (1992), «*Endogenous Development and Southern Europe*», Athenaeum Press Ltd, Newcastle.

Hadjimichalis, C. (2011) «*Uneven geographical development and socio-spatial justice and solidarity: European regions after the 2009 financial crisis*», European Urban and Regional Studies, 48:3, pp. 254-274

Henderson, Rebecca & Jaffe, Adam & Trajtenberg, Manuel, (1993), «*Geographic Localization of Knowledge Spillovers As Evidenced By Patent Citations*», The Quarterly Journal of Economics, 108, 577-98, 10.2307/2118401.

Iammarino S., (2005), «*An evolutionary integrated view of Regional Systems of Innovation: Concepts, measures and historical perspectives*», European Planning Studies Journal, Volume 13, Issue 4, p. 497-519

Jacobs J., (1969), «*The economy of cities*», Random House Inc., New York

Kondratieff N., (1984), «*Long Wave Cycle*», Guy Daniels, E P Dutton, ISBN 978-0943940076.

Kuznets S., (1966), «*Modern Economic Growth: Rate, Structure and Spread*», Yale University Press, New Haven, Connecticut

L. Cohen, L. Manion & K. Morrison, (2000), «*Research Methods in Education*», British Journal of Educational Studies 48 (4):446-446, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
<https://philpapers.org/rec/COHRMI>, Τελευταία προβολή: 14/05/2018

Martin J., (1978), «*The Wired Society: A challenge for tomorrow*», Prentice Hall

Medve- Balint G. & Bohle D., (2016), «*Local Government Debt and EU Funds in the Eastern Member States, The Cases of Hungary and Poland*», MAXCAP Working Paper, No. 33

Mendez, C., (2011), «*EU Cohesion Policy and Europe 2020: Between place-based and people-based prosperity*», Paper for presentation at the RSA Cohesion policy network conference, 29-30 November 2011, Vienna

Ministerio da Agricultura, Florestas e Desenvolvimento Rural, (2015), «*Especialização Inteligente de Lisboa 2014 – 2020*», Lisbon, Portugal
Nijcamp P., Poot J. (1998), «*Spatial perspectives on new theories of economic growth*», The Annals of Regional Science, 32 (1): 7-38, Springer-Verlag.

OECD, (2007), «*INNOVATION AND GROWTH RATIONALE FOR AN INNOVATION STRATEGY*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
<https://www.oecd.org/sti/inno/39374789.pdf>, Τελευταία προβολή: 20/04/2018

OECD, (2009), «*Regions Matter. Economic recovery, innovation and sustainable growth*». Paris:OECD

OECD, (2012), «*Innovation for Development*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
<http://www.oecd.org/sti/inno/innovationfordevelopment.htm> , Τελευταία προβολή: 22/03/2018

OECD, (2015), «*Governing the City*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά:
<http://www.oecd.org/publications/governing-the-city-9789264226500-en.htm>, Τελευταία προβολή: 20/04/2018

OECD, (2015), «*The Metropolitan Century UNDERSTANDING URBANISATION AND ITS CONSEQUENCES*», Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: <http://www.oecd.org/gov/the-metropolitan-century-9789264228733-en.htm> , Τελευταία προβολή: 13/02/2018

Pezzey J., (1992), «*Sustainability an Interdisciplinary Guide*», Environmental Values 1, no. 4, p. 321-362, www.environmentandsociety.org/node/5473

Pike A., (2007), "What Kind of Local and Regional Development and for Whom?", Regional Studies, Vol. 41.9, pp. 1253–1269

Qiang C., «*Telecommunications and Economic Growth*,» Washington, D.C.: World Bank, unpublished paper, Διαθέσιμο
διαδικτυακά: documents.worldbank.org/curated/en/154041468339016052/pdf/490970WP0Broad10Box338941B01PUBLIC1.pdf

Rosenberg R., (2004), «*The Social Impact of Computers*», Academic Press, Inc. Orlando, FL, USA ©2004 ISBN:0125971214

Scherngell T., Barber M.J., (2009), «*Spatial interaction modelling of cross-region R&D collaborations: empirical evidence from the 5th EU framework programme*», Regional Science Association International Journal Volume 88, Issue 3 August 2009 Pages 531–546

Shepsle K. & Bonchek M., (2010), «*Analyzing Politics*», Second Edition, Norton, σελίδες 67 – 86

World Commission on Environment and Development, (1987), «*Our Common Future*», Oxford: Oxford University Press

Α.Δ.Ε.Δ.Υ., (2014), «*Επιπτώσεις των περιοριστικών πολιτικών στις δημόσιες υπηρεσίες, δημόσια αγαθά και ανθρώπινο δυναμικό της δημόσιας διοίκησης*», Κοινωνικό Πολύκεντρο Α.Δ.Ε.Δ.Υ., Αθήνα

Αυδίκος Β. & Κούρτεσης Α., (2014), «*Η ΝΕΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΛΛΑΦΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ 2014 2020*», Γεωγραφίες, no. 24, p. 24-40

Δεληθέου Β. (2007), «*Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους*», Αυτοέκδοση , Α' έκδοση, Αθήνα, σ.σ. 12, 23-24.

Δεληθέου Β., (2012), «*Περιφερειακή Ανάπτυξη μέσω Ειδικών Οικονομικών Ζωνών- Αμφιλεγόμενες προσεγγίσεις- Η ελληνική και η διεθνής εμπειρία*», Αθήνα

Δεληθέου Β., Δούρου Δ. & Σταυρακάκη Ε., (2017), «*Η Εξέλιξη των ειδικότερων ρυθμίσεων περί Περιφερειακής Ανάπτυξης στην Ελλάδα κατά τα τελευταία 35 χρόνια*», Αυτοέκδοση, Α' έκδοση, Αθήνα

Δήμος Πειραιά, (2014), «*Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Πειραιά 2015-2019*», Πειραιάς

Δήμος Πειραιά, (2018), «*Στρατηγική για τη Γαλάζια Ανάπτυξη του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2018-2024*», Διαθέσιμο Διαδικτυακά:
<http://www.pireasnet.gr/LinkClick.aspx?fileticket=q%2filCZnX2Io%3d&tabid=36>

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2016), «*Τριετής Στρατηγική Μεταρρυθμίσεων στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση*», ΚΕΔΕ, Αθήνα

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2017), «*Φορολογική Αποκέντρωση & ενίσχυση της Οικονομικής Αυτοτέλειας των Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού στην Ελλάδα*», ΚΕΔΕ, Αθήνα

Μαυροφίδης Θ. Α., (2009), «*Ψηφιακή πόλη: μεθοδολογία προδιαγραφής λειτουργικών απαιτήσεων*», Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου. Σχολή Κοινωνικών Επιστημών. Τμήμα Πολιτισμικής Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Διαθέσιμο ηλεκτρονικά: <https://www.didaktorika.gr/eadd/handle/10442/18578> , Τελευταία προβολή 15/03/2018

Μέργος Γ., Παπαδασκαλόπουλος Αθ., Χριστοφάκης Μ., Αρσενιάδου Ε., Καλλίρη Α., (2004), «Οικονομικά χαρακτηριστικά και στρατηγική ανάπτυξης της νησιωτικής Ελλάδος», Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα

Μούσης, Ν. (2011), «Ευρωπαϊκή Ένωση: Δίκαιο, Οικονομία», Πολιτική, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα

Παπαδασκαλόπουλος Α. & Χριστοφάκης Μ., (2009), «Περιφερειακός Προγραμματισμός», Β Έκδοση, Εκδόσεις Παπαζήση

Παπαδασκαλόπουλος Α. (1995), «Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης», εκδ. Παπαζήση, Αθήνα.

ΠΕΤΡΑΚΟΣ Γ. & ΨΥΧΑΡΗΣ Γ., (2016),» ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ», ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΙΤΙΚΗ

Σπιλάνης Γ., (2010), «Η νησιωτικότητα και ο στρατηγικός σχεδιασμός στο νησιωτικό επίπεδο», στο «Ο Καλλικράτης στα Νησιά», έκδοση ΕΕΤΑΑ, σ. 8-27

Συμβούλιο της Ευρώπης, (2011), «Διάσκεψη των Υπουργών των αρμόδιων για την Τοπική και Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης: Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΚΡΙΣΙΜΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ, ΤΗΝ ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣΗ ΕΝΟΣ ΒΙΩΣΙΜΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ», Μτφρ: Γραφείο Μεταφράσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, 17^η Διάσκεψη, Κίεβο

Τσινισιζέλης Ι. Μ., (2007), «ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Κ.Π.Σ) ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ(ΕΣΠΑ)», Αθήνα, ΕΜΠ

Υπουργείο Εσωτερικών, (2010), «Εισήγηση: Καλλικράτης και Οικονομικά της Αυτοδιοίκησης», διαθέσιμο διαδικτυακά: http://www.ypes.gr/UserFiles/f0ff9297-f516-40ff-a70e-eca84e2ec9b9/ekthesi_synepeivn_kallikraths_9_6_2010.pdf , τελευταία προβολή: 27/01/2017

Υπουργείο Εσωτερικών, (2012), «ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ», ΕΛΛΑΔΑ

Υπουργείο Εσωτερικών, (2014), «Οι Κεντρικοί Στόχοι της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ 2014-2020», ΔΕΛΤΙΟ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ & ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ Τεύχος 50-51 Έτος 5ο Αύγουστος-Σεπτέμβριος 2014, Ελλάδα

Χριστοφάκης Εμμ και Παπαδασκαλόπουλος Αθ., (2007), «Ανταγωνιστικότητα και καινοτομία στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό: η περίπτωση της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας», Greek Economic History Society's Papers of 2006 Congress,

March 17-19/03/2006, Archives of Economic History, Special Edition 2007-Selected papers, Vol. I, pp. 73-103.

Χριστοφάκης Εμμ., (2004), «*Τοπική Ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά Κέντρα Ανάπτυξης*», ΤΟΠΟΣ

Χριστοφάκης Μ., (2004), «*Τοπική Ανάπτυξη και Αναπτυξιακή Στρατηγική για τα Τοπικά Κέντρα Ανάπτυξης*», ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, Τεύχος 22-23, σσ. 121-133.

Παράρτημα Ι

Συνεντεύξεις

Συνέντευξη με την κ. Νατάσσα Καναβού, Επικεφαλής του Γραφείου του Εντεταλμένου Δημοτικού Συμβούλου Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης & Επιχειρηματικότητας, κ. Πέτρου Κόκκαλη.

Ποιες θεωρείτε πως είναι οι αλλαγές που θα διευκόλυναν την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις από τους Ο.Τ.Α;

- Απλοποιήσεις που αφορούν στο θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής (Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου και στη σχετική Υπουργική απόφαση) των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων από τα ΕΔΕΤ για την περίοδο 2014-20.
- Η ΜΟΔ να αποκτήσει έναν βραχίονα για την υποστήριξη φορέων προκειμένου αυτοί να διεκδικήσουν κοινοτική χρηματοδότηση για έργα τοπικής εμβέλειας (δήμους, νησιά κλπ, όπου δεν υπάρχει η απαιτούμενη υποδομή τεχνικών υπηρεσιών για την προετοιμασία τευχών δημοπράτησης, παρακολούθηση των μελετών, των διαγωνισμών κλπ).
- Δημιουργία και στελέχωση (ενδεχομένως στη ΜΟΔ) ομάδων εργασίας ή άλλης μορφής διοικητικών δομών που θα κληθούν να υποστηρίξουν την υλοποίηση «ιδιαίτερων» δράσεων αυξημένης σημασίας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, όπως είναι για παράδειγμα η προώθηση της καινοτομίας και της εξωστρέφειας στις επιχειρήσεις, η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, κ.α.

Ποιες αλλαγές θα μπορούσαν να γίνουν για να διευκολύνουν την πρόσβαση των ελληνικών Ο.Τ.Α. σε ευρωπαϊκούς πόρους;

- Ύπαρξη υποστηρικτικού μηχανισμού για τους ΟΤΑ που θα προσφέρει εξειδικευμένες υπηρεσίες πληροφόρησης σε σχέση με χρηματοδοτικές ευκαιρίες από ευρωπαϊκούς πόρους, με έμφαση σε προγράμματα που χρηματοδοτούνται απευθείας από την Ε.Ε.
- Ενίσχυση των ΟΤΑ με προσωπικό, μέσω επιλογής με διαγωνισμό νέων στελεχών που έχουν συναφές αντικείμενο και ειδίκευση στο ΕΣΠΑ

- Απλοποίηση των διαδικασιών συμμετοχής και παρακολούθησης/διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων έργων με έμφαση στο ποιοτικό έλεγχο των αποτελεσμάτων παρά στον ποσοτικό.

Έχοντας ως δεδομένα την οικονομική συγκυρία και τους συγκρατημένους προϋπολογισμούς δαπανών των Ο.Τ.Α., πόσο χρήσιμες θεωρείτε πως είναι οι μορφές χρηματοδότησης μιας επένδυσης όπως οι Σ.Δ.Ι.Τ.;

Οι ΣΔΙΤ αποτελούν μια σημαντική μεταρρύθμιση στον τομέα της δημιουργίας υποδομών και της παροχής υπηρεσιών του Δημοσίου. Είναι στοιχείο ενός νέου αναπτυξιακού υποδείγματος και μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στην τοπική ανάπτυξη, βελτιώνοντας την αποδοτικότητα των πόρων του Δημόσιου Τομέα.

Βασικό χαρακτηριστικό των ΣΔΙΤ είναι η πολυπλοκότητα και η ποικιλία που προσφέρει η διεθνής εμπειρία από την εφαρμογή τους σε διαφορετικά πεδία της κοινωνικής και οικονομικής ζωής. Εμπεριέχουν θετικά και αρνητικά στοιχεία, πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που η γνώση τους θα μπορούσε να βοηθήσει ιδιαίτερα σε χώρες όπως η δική μας με περιορισμένη τη σχετική εμπειρία.

Οι λόγοι που καθιστούν χρήσιμη την προσφυγή στη μέθοδο Σύμπραξης συνήθως είναι η έλλειψη του αναγκαίου κεφαλαίου για την επένδυση από το δημόσιο ή η περιορισμένη δανειοληπτική ικανότητα και η επιθυμία αποφυγής δανεισμού.

Η επιτυχία μιας ΣΔΙΤ στην πράξη εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την πληρότητα του συμβατικού πλαισίου που θα συμφωνηθεί, καθώς και από την ακρίβεια και σαφήνεια των όρων που θα διέπουν την υλοποίησή της. Κατά συνέπεια, έχει μεγάλη σημασία η σαφής διάκριση των ρόλων, η ακριβής αξιολόγηση και η βέλτιστη κατανομή των κινδύνων μεταξύ των δύο μερών, καθώς και ο σαφής καθορισμός των δικαιωμάτων αλλά και ευθυνών, που αναλαμβάνει καθένας από αυτούς.

Πόσο χρήσιμες θεωρείτε πως είναι οι μορφές χρηματοδότησης μιας επένδυσης όπως οι Χρηματοδοτικές μισθώσεις;

Η χρηματοδοτική μίσθωση, ως μια εναλλακτική ή συμπληρωματική μορφή χρηματοδότησης, μπορεί να αυξήσει τις τοπικές επενδύσεις (ειδικότερα σε ό,τι αφορά την αγορά εξοπλισμού). Με την εμφάνιση και ανάπτυξη του θεσμού της χρηματοδοτικής μίσθωσης έχει διευρυνθεί η λίστα με τις επιλογές των μορφών χρηματοδότησης για την υλοποίηση έργων, η τοπική αυτοδιοίκηση ωστόσο στερείται εμπειρίας όσον αφορά τις δυνατότητες που παρέχει η δυνατότητα αυτή.

Προκειμένου κανείς να μπορεί εκτιμήσει τη σκοπιμότητα προσφυγής στη λύση Leasing, θα πρέπει να είναι σε θέση να υπολογίσει το συνολικό, τελικό γι' αυτόν, κόστος του Leasing και να το συγκρίνει με το αντίστοιχο κόστος των άλλων βασικών εναλλακτικών δυνατοτήτων χρηματοδότησης (πχ. χρηματοδότηση από ευρωπαϊκούς ή αμιγώς εθνικούς πόρους).

Έχετε κάνει χρήση αυτών των εργαλείων; Αν ναι, σε τι είδους σχέδια έχετε κάνει χρήση τους;

Ο Δήμος Πειραιά έχει διασφαλίσει τη χρηματοδότηση της μελέτης για τον εκσυγχρονισμό της ενεργειακής απόδοσης του δημοτικού δικτύου οδοφωτισμού με ΣΔΙΤ. Το έργο αυτό εναρμονίζεται με τις προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής του Δήμου Πειραιά και συγκεκριμένα με τις παρεμβάσεις ενεργειακής εξοικονόμησης στο πλαίσιο της προώθησης της βιώσιμης οικονομίας των αναγκών.

Θεωρείτε εφικτό ο Ο.Τ.Α. σας να υλοποιήσει κάποια επένδυση από ιδίους πόρους;

Ένα επενδυτικό πρόγραμμα που ξεπερνάει τα 100 εκατ. ευρώ θα διαχειριστεί τα επόμενα πέντε χρόνια ο Δήμος του Πειραιά, το οποίο προκαλεί την αισιοδοξία της δημοτικής αρχής για ανάπτυξη και νέες θέσεις εργασίας. Συγκεκριμένα, επενδύσεις ύψους 80.065.000 ευρώ θα υλοποιηθούν στην πόλη του Πειραιά μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια, καθώς η πρόταση για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση (ΟΧΕ) που κατέθεσε ο δήμος αξιολογήθηκε με την υψηλότερη βαθμολογία από τη Διαχειριστική Αρχή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Αττικής.

Η σημαντική αυτή εξέλιξη, σε συνδυασμό με τις προτάσεις του Δήμου Πειραιά ύψους 31 εκ. ευρώ, που έχουν ήδη εγκριθεί από την Περιφέρεια Αττικής και αναμένεται να ολοκληρωθούν τα επόμενα χρόνια, συνεπάγεται ένα επενδυτικό σχέδιο συνολικού ύψους περίπου 111 εκ. ευρώ, το οποίο υλοποιείται ταυτόχρονα με μια σειρά ιδιωτικών επενδύσεων τόσο στην πόλη όσο και στο λιμάνι.

Ως εκ τούτου για τα επόμενα χρόνια ο Δήμος Πειραιά διαθέτει τις απαραίτητες πηγές χρηματοδότησης για να υποστηρίξει το στρατηγικό αναπτυξιακό σχεδιασμό του για την επόμενη πενταετία, χωρίς να κρίνεται προς το παρόν απαραίτητη η διάθεση ιδίων πόρων.

Γνωρίζετε τον όμιλο Ε.Τ.Επ.;

Ο Όμιλος ΕΤΕπ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων) δανείζεται χρήματα από τις κεφαλαιαγορές και στη συνέχεια τα διαθέτει με τη μορφή δανείων υπό ευνοϊκούς όρους σε σχέδια που συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της ΕΕ. Για να στηρίξει την ανάπτυξη και την απασχόληση, η ΕΤΕπ επικεντρώνεται σε τέσσερις τομείς προτεραιότητας: καινοτομία και δεξιότητες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δράση για το κλίμα και στρατηγικές υποδομές.

Έχετε υλοποιήσει προγράμματα στον Ο.Τ.Α. σας που χρηματοδοτούνται από τον όμιλο Ε.Τ.Επ.;

Ο Δήμος Πειραιά, προκειμένου να διασφαλίσει χρηματοδότηση για την τεchnικοοικονομική μελέτη καθώς και υποστήριξη για τη δημοπράτηση έργου που θα αφορά τον εκσυγχρονισμό της ενεργειακής απόδοσης του δημοτικού δικτύου

οδοφωτισμού, ήλθε από πολλών μηνών σε επαφή με την EBRD. Η τελευταία ανέθεσε και χρηματοδότησε τρεις μελέτες ηλεκτροφωτισμού στην Ελλάδα, μία εκ των οποίων αφορούσε στο έργο του Δήμου Πειραιά, με σκοπό την προετοιμασία της δημοπράτησης του έργου και της επιλογής αναδόχου που θα το υλοποιήσει και λειτουργήσει με μορφή ΣΔΙΤ.

Έχετε συνάψει δάνειο με το Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων στο παρελθόν; Σε ποιόν τομέα αφορούσε η επένδυση;

Τον Ιούλιο 2017 υπεγράφη μεταξύ του Δήμου και του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, σύμβαση για την αναχρηματοδότηση του δανείου του Δήμου Πειραιά. Ο Δήμος Πειραιά, με τη νέα σύμβαση πέτυχε μείωση του επιτοκίου από 6,02% σε 4,3% συν Euribor, που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της ετήσιας τοκοχρεολυτικής δόσης και την αποπληρωμή δανείου σε 35 χρόνια.

Έχουν συμμετάσχει οι επιχειρήσεις του Ο.Τ.Α. σας σε κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα;

Ο Δήμος Πειραιά συμμετέχει στα εξής έργα, για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο (2014-20), που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων (δεν περιλαμβάνονται δηλαδή έργα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΣΠΑ):

- Mobilitas – MOBility for NearLy-zEro CO2 in MedITerranean Tourism DestinAtionS (Πρόγραμμα: INTERREG MED)

Στο έργο εμπλέκονται 7 μεσογειακές χώρες / 10 περιοχές, που επηρεάζονται από έντονες τουριστικές ροές, με μεγάλη πίεση στις υποδομές μεταφοράς και κινητικότητας. Αφορά σε περιοχές που αντιμετωπίζουν κυκλοφοριακή συμφόρηση, με αρνητικές επιπτώσεις όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση, οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂), η ηχορύπανση, η επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας, η έλλειψη ασφάλειας στους δρόμους με συνέπεια τη μείωση της ελκυστικότητας των πόλεων. Για την αντιμετώπιση της κατάστασης, στο πλαίσιο του έργου θα αναπτυχθούν διαφορετικά σενάρια και πρακτικές ώστε οι φορείς που χαράσσουν πολιτική να κατανοήσουν καλύτερα τα αποτελέσματα των διαφορετικών επιλογών για τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος (συνολικός προϋπολογισμός: €2,4 εκατ. – διάρκεια: 30 μήνες)

- NEETs On Board (Πρόγραμμα: EaSI για την Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία)

Το έργο στοχεύει στην κινητοποίηση και παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης σε NEETs, δηλαδή σε νέους ηλικίας 15-24 ετών, οι οποίοι δεν έχουν εργασία, δε σπουδάζουν και δεν καταρτίζονται επαγγελματικά και διαμένουν στον Πειραιά ή στα νησιά του Σαρωνικού ή στην ανατολική Πελοπόννησο, μέσα από τη δημιουργία δημοσίων-ιδιωτικών δικτύων συνεργασίας στους τομείς της Γαλάζιας Ανάπτυξης και της Κοινωνικής Οικονομίας. Η δράση έχει επικεφαλής εταίρο το Υπουργείο

Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης (συνολικός προϋπολογισμός: €316 χιλ. – διάρκεια: 18 μήνες)

- SUPAIR-SUstainable Ports in the Adriatic Ionian Region (Πρόγραμμα: INTERREG ADRION)

Το έργο αφορά στη μείωση των εκπομπών αερίων ρύπων από τα πλοία, αλλά και από τις επί των ακτών λιμενικές εργασίες, μέσω μίας ολοκληρωμένης προσέγγισης. Φιλοδοξεί να βελτιώσει την ικανότητα των λιμενικών αρχών να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν λύσεις για την κινητικότητα, τις πολυτροπικές μεταφορές και τις χαμηλές εκπομπές ρύπων και να ενδυναμώσει τους βασικούς εμπλεκόμενους (πολιτικούς, τεχνικούς, εμπορικούς) φορείς στη λήψη σχετικών αποφάσεων. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύσσονται επιχειρησιακά σχέδια δράσης μαζί με τεχνικές και μελέτες και μελέτες βιωσιμότητας στα 7 λιμάνια-εταίρους (συνολικός προϋπολογισμός: €1,6 εκατ. – διάρκεια: 24 μήνες)

- Blue Growth Initiative (Πρόγραμμα: URBACT)

Η πρόταση του Δήμου Πειραιά για το διαγωνισμό καινοτομίας «BlueGrowth Initiative» επελέγη μεταξύ των 270 προτάσεων και ο Πειραιάς έλαβε τον τίτλο της «Πόλης Καλής Πρακτικής URBACT». Με τη διάκριση αυτή, ο Δήμος θα επωφεληθεί από την ευρεία αναγνωρισιμότητα που προσφέρει το Πρόγραμμα URBACT, καθώς θα έχει την ευκαιρία να συμμετέχει σε δίκτυα για τη βιώσιμη ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη στον ευρωπαϊκό χώρο καθοδηγώντας τη διαδικασία κατανόησης, προσαρμογής και υιοθέτησης της Καλής Πρακτικής από άλλες πόλεις.

- BLUES- BLUe growth connects European (Πρόγραμμα: Erasmus+)

Το έργο αφορά στον σχεδιασμό και στην ανάπτυξη νέου δυναμικού εκπαιδευτικού υλικού για την (επα)-εκπαίδευση και την ενίσχυση των δεξιοτήτων και γνώσεων επαγγελματιών (εργαζόμενων, ανέργων) της Γαλάζιας Οικονομίας, έτσι ώστε να αναβαθμίσουν τις γνώσεις και τις ικανότητες τους, διευκολύνοντας με αυτό τον τρόπο την επαγγελματική τους εξέλιξη ή τη στροφή τους προς νέες επαγγελματικές ευκαιρίες στη Γαλάζια Οικονομία (Παράκτιος Τουρισμός και Τουρισμός Κρουαζιέρας, Ασφάλεια στη Ναυτιλία και Πράσινες Θαλάσσιες Μεταφορές, Αλιεία και Υδατοκαλλιέργειες) . Ο Δήμος Πειραιά είναι ο Συντονιστής Εταίρος του έργου ενώ συμμετέχουν φορείς από 4 ακόμα χώρες (συνολικός προϋπολογισμός: €190 χιλ. – διάρκεια: 24 μήνες).

- VAI-Volunteering Among Immigrants (Πρόγραμμα: Asylum, Migration & Integration Fund-AMIF)

Το έργο αφορά στον καθορισμό κινήτρων και πλαισίου για τον μεταναστευτικό εθελοντισμό και στην παραγωγή κατευθυντήριων γραμμών βάσει των οποίων ο εθελοντισμός μπορεί να συνεισφέρει στην καλύτερη ένταξη των μεταναστών τρίτων χωρών. Θα υλοποιηθούν πιλοτικές δράσεις προώθησης του εθελοντισμού είτε εντός των κοινοτήτων των μεταναστών είτε εντός των τοπικών κοινωνιών των χωρών

υποδοχής. Επιπλέον, θα δημιουργηθεί ευρωπαϊκό δίκτυο εθνικών σημείων επαφής στον τομέα του εθελοντισμού μεταναστών (συνολικός προϋπολογισμός: €742 χιλ. – διάρκεια: 24 μήνες).

- ProGReg- Productive Green Infrastructure for post-industrial urban regeneration (Πρόγραμμα: HORIZON 2020)

Το έργο έχει ως στόχο να καταδείξει την ενσωμάτωση «φυσικών λύσεων (nature-based solutions- NBS) σε επιχειρηματικά μοντέλα τα οποία είναι οικονομικά αυτοσυντηρούμενα και παρέχουν πολλαπλά οφέλη για την οικονομική, οικολογική και κοινωνική αναγέννηση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών που υποφέρουν από τις συνέπειες της αποβιομηχάνισης. Σκοπός του είναι η ανάπτυξη νέων οικονομικών πλάνων ανάπτυξης προσανατολισμένων στα NBS που θα εκπονηθούν, μεταξύ των δημόσιων αρχών, των κοινωνιών των πολιτών και της βιομηχανίας / MME. Στο έργο συμμετέχουν συνολικά 35 εταίροι ενώ ο Δήμος Πειραιά είναι μεταξύ των 5 follower cities (συνολικός προϋπολογισμός: €1,55 εκατ. – διάρκεια: 28 μήνες).

Μπορείτε να προσδιορίσετε τους τομείς όπου κατά τη γνώμη σας ο Δήμος Πειραιά θα έπρεπε να συγκεντρώσει τα επενδυτικά του σχέδια;

Οι τομείς που ο Δήμος Πειραιά θα συγκεντρώσει τα επενδυτικά του σχέδια συνδέονται με τους Ειδικούς (αναπτυξιακούς) Στόχους που περιλαμβάνονται στην Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση της Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης, δηλαδή στους εξής:

- Ενίσχυση της έρευνας αιχμής στην καινοτομία σε κρίσιμους τομείς της ΠΣΕΕ που αξιοποιούν και αναδεικνύουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Πειραιά, με αξιοποίηση Εταιρικών Σχέσεων και Συνεργασιών μεταξύ Ερευνητικών Ιδρυμάτων και Επιχειρήσεων
- Βελτίωση των όρων και επιδόσεων εξωστρέφειας και ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ του Πειραιά μέσω της αξιοποίησης και χρήσης συστημάτων και εφαρμογών ΤΠΕ
- Εισαγωγή «ευφών» υπηρεσιών στην καθημερινότητα Πολιτών και Επισκεπτών της Πόλης του Πειραιά
- Υποστήριξη της Εκκόλαψης και ίδρυσης Νεοφυών Επιχειρήσεων και Ενίσχυση των Επιχειρηματικών Συνεργασιών σε κρίσιμους τομείς της ΠΣΕΕ
- Ενίσχυση της Παραγωγικής Βάσης και της Τοπικής Οικονομίας
- Βελτίωση των όρων και επιδόσεων εξωστρέφειας και ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ του Πειραιά μέσω εφαρμογής σχεδίων αναδιάρθρωσης και ενίσχυσης της προσαρμογής επιχειρήσεων και εργαζομένων στις αλλαγές
- Προώθηση της Ενεργειακής Αποδοτικότητας σε Εμβληματικά Δημόσια Κτίρια της Πόλης του Πειραιά

- Αξιοποίηση σύγχρονων συστημάτων και μεθόδων για την στοχευμένη ενημέρωση των πολιτών ως προς τις επιπτώσεις στην κλιματική Αλλαγή στο Αστικό Περιβάλλον
- Πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων από Καθημερινές Δραστηριότητες στην Πόλη του Πειραιά
- Ανάπτυξη και ανάδειξη Πολιτιστικών και Τουριστικών Πόρων Μητροπολιτικής Εμβέλειας και προώθηση της Πολιτιστικής και Τουριστικής ταυτότητας του Πειραιά
- Ανάδειξη και Διασύνδεση Αστικών Τοπόσημων που βελτιώνουν την Ποιότητα Ζωής και ενισχύουν την επισκεψιμότητα της Πόλης του Πειραιά
- Βελτίωση των Κοινωνικών Υποδομών που Προάγουν την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Καινοτομία
- Ενίσχυση της πρόσβασης στην Απασχόληση και στην Επιχειρηματικότητα των Ευπαθών Ομάδων
- Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής και Ενίσχυση της Κοινωνικοποίησης Ευάλωτων Ομάδων του Τοπικού Πληθυσμού
- Ενίσχυση Εκπαιδευτικών Υποδομών που Συμβάλλουν στη Δια Βίου Μάθηση

Ποιοι είναι οι στόχοι σας σχετικά με την καινοτομία και την «έξυπνη ανάπτυξη» στο Δήμο Πειραιά;

Τρεις προτεραιότητες κατέχουν κεντρική θέση στην αναπτυξιακή στρατηγική του Δήμου Πειραιά:

- Η Έξυπνη ανάπτυξη – με την ανάπτυξη μιας οικονομίας που βασίζεται στη γνώση και την καινοτομία.
- Βιώσιμη ανάπτυξη – με την προώθηση μιας πιο αποτελεσματικής στη χρησιμοποίηση των πόρων, πιο πράσινης ανάπτυξης
- Ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς – με την ενίσχυση μιας οικονομίας με υψηλό ποσοστό απασχόλησης που εξασφαλίζει οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Όπως αναφέρεται και στην ΟΧΕ του Δήμου , έξυπνη ανάπτυξη σημαίνει ενίσχυση της γνώσης και της καινοτομίας ως καθοριστικών παραγόντων της μελλοντικής ανάπτυξης του Δήμου Πειραιά. Τούτο απαιτεί την ενίσχυση των δεσμών συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων και της ερευνητικής/ακαδημαϊκής κοινότητας, την προώθηση της καινοτομίας και της μεταβίβασης γνώσης, την αξιοποίηση των ΤΠΕ και τη διασφάλιση ότι οι καινοτόμες ιδέες θα καταστεί δυνατό να λάβουν τη μορφή νέων προϊόντων και υπηρεσιών που δημιουργούν ανάπτυξη, ποιοτικές θέσεις εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, η ανάδειξη της καινοτομίας στην ΟΧΕ τεκμηριώνεται κυρίως με βάση της συνέργια της Στρατηγικής ΒΑΑ με την ΠΣΕΕ Αττικής. Στο πλαίσιο αυτό η συνάφεια αυτή εντοπίζεται κυρίως:

- στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας εντός των επιχειρήσεων, συνεργασίας με φορείς έρευνας και συγκρότησης καινοτομικών συνεργατικών σχηματισμών (clusters) με τη συμμετοχή επιχειρήσεων και ερευνητικών φορέων, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη των ΜΜΕ.
- στην ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων έντασης γνώσης, δημιουργικότητας και καινοτομίας οι οποίες θα "εμπλουτίσουν το οικοσύστημα" με καινοτομική δραστηριότητα και ικανότητα αφομοίωσης των τεχνολογικών εξελίξεων
- στη προώθηση της Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας και εφαρμογής «έξυπνων»-καινοτόμων λύσεων στις αστικές και κοινωνικές λειτουργίες
- στη συμπλήρωση και βελτίωση των Κοινωνικών Υποδομών που Προάγουν την Κοινωνική Ένταξη και την Κοινωνική Καινοτομία

Οι δράσεις σας ως προς τις καινοτόμες επενδύσεις εντάσσονται στο επιχειρησιακό σχέδιο του Δήμου σας;

Δράσεις προώθησης της καινοτομίας έχουν προβλεφθεί στο Σχέδιο Δράσης της εγκεκριμένης Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ) του Δήμου.

Μια από τις δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015- 2019 είναι η «Διερεύνηση πηγών χρηματοδότησης για την αξιοποίηση χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων» (Αξονας 4, Μέτρο 4.4.). Πέρα από την εκτεταμένη χρήση του ΕΣΠΑ 2014-2020, ποιες άλλες χρηματοδοτικές πηγές έχετε διερευνήσει ή/και αξιοποιήσει την τελευταία διετία;

Αναφέρουμε ενδεικτικά:

- Ευρωπαϊκά ανταγωνιστικά προγράμματα.
- Εθνικοί πόροι από την Περιφέρεια Αττικής.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής - Πράσινο Ταμείο.
- Προγράμματα της Ύπατης Αρμοστείας των Η.Ε. για τους Πρόσφυγες.
- Ερευνητικό κέντρο της Παιδαγωγικής Σχολής του Πανεπιστημίου Harvard, Project Zero.
- Δωρεές για την κοινωνική ανάπτυξη (πχ. Ίδρυμα Σταυρός Νιάρχος)

Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Πειραιά δίνεται έμφαση στην στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας μέσα από την εισαγωγή

γνώσης από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Πειραιά (Αξονας 3, Μέτρο 3.2.). Σε ποιο βαθμό έχουν υλοποιηθεί αυτές οι δράσεις και ποια κωλύματα έχετε εντοπίσει;

Δράσεις σύνδεσης της επιχειρηματικότητας με την ακαδημαϊκή και ερευνητική κοινότητα εντοπίζονται κυρίως στο Σχέδιο Δράσης της ΟΧΕ. Πρόκειται για τις εξής:

- Π-1.1 Δράσεις Πρόκλησης επίδειξης και αριστείας που ενισχύουν, καθοδηγούν και διαχέουν τη διάδοση, αποδοχή και τον έλεγχο καινοτομιών σε πραγματικό περιβάλλον (Living labs, Testbeds και Field Labs) στους Τομείς της ΠΣΕΕ.
- Π-1.2 Αξιοποίηση Συγκριτικών Πλεονεκτημάτων της Οικονομίας και Κοινωνίας του Πειραιά: Δημιουργία και Στήριξη «Κοινοτήτων Γνώσης και Καινοτομίας» (Knowledge Innovation Communities - KICs) με έμφαση στην ΠΣΕΕ.
- Π4-1 Πιλοτικό Δίκτυο Στρατηγικού Νεωτερισμού και Επιχειρηματικών Σχηματισμών Οριζόντιων / Κάθετων Συνεργασιών, ιδίως στους Τομείς τη Γαλάζιας Οικονομίας.
- Π-4.2 Υποστήριξη της εκκόλαψης και ίδρυσης νεοφυών επιχειρήσεων, μεταφορά τεχνογνωσίας, πρόσβαση σε κοινά εργαλεία και δικτύωσή τους για τη διαμόρφωση και προώθηση συλλογικών καινοτομιών με έμφαση στις εφαρμογές των «έξυπνων πόλεων» (Living labs, Testbeds και Field Labs) σε τεχνολογίες έξυπνης και πράσινης πόλης, γαλάζιας οικονομίας, Πολιτιστικών και Δημιουργικών Δραστηριοτήτων (Cultural and Creative Activities – CCAs), Τουρισμού, καθώς και Κοινωνικής Καινοτομίας

Οι δράσεις αυτές βρίσκονται σε διαδικασία εξειδίκευσης.

Έχετε συμμετάσχει σε κοινοπραξίες με Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα; Αν ναι, στο πλαίσιο ποιων προγραμμάτων;

Υπάρχει σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ του Δήμου Πειραιά και του Ινστιτούτου Βιώσιμης Κινητικότητας και Δικτύων Μεταφορών του Εθνικού Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης. Η συνεργασία των δύο φορέων αφορά στην ανάληψη κοινών δράσεων στο πλαίσιο ενός ευρύτερου στρατηγικού σχεδιασμού, για την ανάδειξη του Πειραιά ως Επιχειρηματικού, Τουριστικού, Πολιτιστικού, Ναυτιλιακού και Εμπορικού Προορισμού Διεθνούς Αναγνωρισιμότητας και Εμβέλειας, με ενεργειακή, περιβαλλοντική και κοινωνική προστιθέμενη αξία για τους κατοίκους, τους εργαζόμενους και τους επισκέπτες της πόλης.

Το 2016 υπεγράφη Σύμφωνο Συνεργασίας μεταξύ του Δήμου και του Πανεπιστημίου Πειραιώς που αφορούσε στην εκπαίδευση φοιτητών και δημοτών στον τομέα της πληροφορικής. Το Πανεπιστήμιο Πειραιά τοποθέτησε 50 υπολογιστές στη Δημοτική Βιβλιοθήκη, όπου εκπαιδεύτηκαν δωρεάν φοιτητές και δημότες.

Ο Δήμος Πειραιά συμμετέχει επίσης με το ΑΠΘ στο πλαίσιο του έργου VAI (βλ. παραπάνω).

Υπάρχει σχέδιο αξιοποίησης των νεκρών ζωνών και θυλάκων που εμφανίζονται στον πολεοδομικό ιστό του Δήμου Πειραιά, συνέπεια της αυξανόμενης αποβιομηχάνισης από το 1971 έως και σήμερα, δεδομένης της τάσης που επικρατεί για αξιοποίηση παρόμοιων χώρων παγκοσμίως (παραδείγματα: Πεκίνο, Βαρκελώνη);

Για την ανάπτυξη της περιοχής του Αγίου Διονυσίου ο Δήμος Πειραιά προχώρησε σε σύναψη Μνημονίου Συναντίληψης με την εταιρεία DIMAND Α.Ε. Η εταιρεία απέκτησε τον Ιούνιο 2016, μέσω θυγατρικών της εταιριών, την κυριότητα οικοπέδων στα οποία στεγάζονταν μέχρι το 2009 τα βιομηχανικά, εμπορικά, επαγγελματικά και αποθηκευτικά κτίρια του ιστορικού πρώην καπνεργοστασίου της ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ ΑΒΕΣ. Πρόκειται για τη δρομολόγηση μιας στρατηγικής συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα που αφορά στην Ανάπλαση, Αναβάθμιση, Αναβίωση της Βιομηχανικής Περιοχής Αγίου Διονυσίου του Δήμου Πειραιά, με μελέτες, προγράμματα, έργα και δράσεις.

Μέσα από το πρόγραμμα της εταιρείας με την ονομασία «Piraeus Port Plaza» τα εν λόγω κτίρια θα ξαναζωντανέψουν με νέες σύγχρονες χρήσεις και λειτουργίες τοπικού, υπερτοπικού και μητροπολιτικού χαρακτήρα, συμβάλλοντας ενεργά στην αναζωογόνηση όλης της περιοχής.

Οι δράσεις που πρόκειται να υλοποιήσει ο Δήμος Πειραιά στο πλαίσιο της Ο.Χ.Ε. επικεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στην επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και την ενεργειακή αναβάθμιση των υποδομών. Μπορείτε να μας μιλήσετε περισσότερο για το πλάνο σας σχετικά με αυτές τις επενδύσεις;

Οι σχετικές δράσεις βρίσκονται σε διαδικασία εξειδίκευσης και ωρίμανσης.

Θεωρείτε πως η κρουαζιέρα μπορεί να φέρει ανάπτυξη στην περιοχή του Πειραιά;

Ο Δήμος Πειραιά δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανάδειξη της πόλης σε τουριστικό προορισμό διεθνούς εμβέλειας με διακριτή φυσιογνωμία. Ο Πειραιάς έως πρόσφατα δεν προβάλλονταν ως αυτόνομος τουριστικός προορισμός αλλά περισσότερο ως σημείο εισόδου και εξόδου επισκεπτών για την πρωτεύουσα και τα νησιά. Όμως, ο Πειραιάς διαθέτει αξιοθέατα των οποίων η θεματική και λειτουργική διασύνδεση μπορεί να αποτελέσει πόλο έλξης μεγάλου αριθμού επισκεπτών από την προσδοκώμενη αύξηση αφίξεων κρουαζιερόπλοιων. Στόχος είναι η αξιοποίηση και προβολή των αξιοθέατων της πόλης ώστε να αποτελέσουν το βασικό κίνητρο για την επιμήκυνση παραμονής επισκεπτών στα όρια του Δήμου Πειραιά και σε καταλύματα που βρίσκονται εντός των ορίων του Δήμου.

Στην αναπτυξιακή στρατηγική του Δήμου αναγνωρίζεται η υψηλή δυναμική που παρουσιάζει ο κλάδος της κρουαζιέρας με συνεχή αύξηση των αφίξεων, κυρίως

διερχόμενων επιβατών, ενώ υπάρχουν δυνατότητες για την αναβάθμιση του Πειραιά ως Home port.

Στους στόχους περιλαμβάνονται:

- Η βελτίωση των υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του «home-porting» και την αναβάθμιση της εξυπηρέτησης των κρουαζιεροπλοίων
- Η συνολική αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα
- Η βελτίωση της επισκεψιμότητας του Πειραιά και η αναβάθμισή του ως τουριστικού προορισμού

Συνέντευξη με τον κ. Άγγελο Δημητρόπουλο, Αντιδήμαρχος Οικονομικών, Ηλεκτρονικής Διακυβέρνηση & Διαφάνειας.

Έχοντας ως δεδομένα την οικονομική συγκυρία και τους συγκρατημένους προϋπολογισμούς δαπανών των Ο.Τ.Α., πόσο χρήσιμες θεωρείτε πως είναι οι μορφές χρηματοδότησης μιας επένδυσης όπως οι ΣΔΙΤ και οι Χρηματοδοτικές μισθώσεις; Έχετε κάνει χρήση αυτών των εργαλείων;

Είναι πολύ χρήσιμα εργαλεία στη διάθεσή μας, αλλά θα σας παραπέμψω στην αρμόδια διεύθυνση για λεπτομέρειες, ως προς τις συνεργασίες αυτές.

Έχετε υλοποιήσει προγράμματα στον Ο.Τ.Α. σας που χρηματοδοτούνται από τον όμιλο ΕΤΕΠ ή άλλη ευρωπαϊκή πηγή χρηματοδότησης;

Ναι, έχουμε λάβει δάνειο για την βιώσιμη διαχείριση των απορριμάτων και για τις τοπικές μεταφορές. Επίσης είχαμε λάβει στο παρελθόν υποστήριξη για τον εξοπλισμό της Δημοτικής Αστυνομίας.

Έχουν συμμετάσχει οι επιχειρήσεις του Ο.Τ.Α. σας σε κάποιο ευρωπαϊκό πρόγραμμα;

Δε διαθέτουμε επιχειρήσεις που θα μπορούσαν να συμμετάσχουν.

Θεωρείτε εφικτό ο Ο.Τ.Α. σας να υλοποιήσει κάποια επένδυση από ιδίους πόρους;

Ήδη υλοποιούμε την εφαρμογή για τους πολίτες της πόλης μας, όπου μπορούν να επικοινωνούν με το Δήμο, να καταγράφουν βλάβες και παράπονα, να εγγράφονται ηλεκτρονικά σε υπηρεσίες μας. Θεωρούμε πως η Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση είναι πολύ σημαντική για την ανάπτυξη μας και αν και επιθυμούσαμε να τη χρηματοδοτήσουμε μέσα από εθνικούς και ευρωπαϊκούς πόρους, αυτό δεν είναι εφικτό, κυρίως λόγω γραφειοκρατίας. Για να είμαι συγκεκριμένος, η εφαρμογή αυτή είναι σύγχρονη με το 2017. Ορισμένες φορές η διαδικασία χρηματοδότησης καθυστερεί σε τέτοιο βαθμό, που η τεχνολογία που προτάθηκε κατά τη διάρκεια του

σχεδιασμού, είναι πλέον παρωχημένη, όπως ακριβώς συνέβη με τον εξοπλισμό της Δημοτικής Αστυνομίας, όπου το 2008 προτείναμε τον εξοπλισμό τους με PDA και εν τέλει η επένδυση υλοποιήθηκε το 2013, όταν η τεχνολογία αυτή ήταν παρωχημένη, λόγω των Smartphones.

Ποιες θεωρείτε πως είναι οι αλλαγές που θα διευκόλυναν την απορρόφηση πόρων για επενδύσεις από τους Ο.Τ.Α.

Πρώτον, είναι σημαντικό να δοθεί περισσότερη ευελιξία στους Ο.Τ.Α. Α' Βαθμού για να μπορούμε να επέμβουμε και να βελτιώσουμε τη ζωή των κατοίκων μας. Για παράδειγμα, είναι σημαντικό να μπορούμε να εκπαιδεύουμε τους μαθητές του Δήμου με προγράμματα για την ανάπτυξη τους, δεν έχουμε, ωστόσο, την αρμοδιότητα να συνεργαστούμε με τα σχολεία του Δήμου μας, χωρίς ειδική άδεια. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει με τους δρόμους.

Δεύτερον, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η ανάπτυξη τεχνολογικών υποδομών, όπως οι οπτικές ίνες, θα πρέπει να ξεκινήσει από την κεντρική διοίκηση και προς τους Ο.Τ.Α. Δε γίνεται να παρέχουμε ηλεκτρονικές υπηρεσίες με αργή ταχύτητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο. Δεν είναι εφικτό, επίσης, να παρέχουμε ηλεκτρονικές υπηρεσίες στους πολίτες μας, αν δε λειτουργούν, επίσης, ηλεκτρονικά ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες, η εφορία, το ληξιαρχείο κ.α.

Τρίτον, είναι σημαντικό να υπάρξει ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού των Ο.Τ.Α. Αν και σε όρους αριθμών έχουμε την ικανότητα να υλοποιήσουμε μεγάλα έργα, θα πρέπει να υπάρξει σημαντική και συνεχιζόμενη εκπαίδευση των στελεχών.

Συνέντευξη με τον Tio Saludo, Πρόεδρο του Barcelona Nautic Cluster

Πείτε μας λίγα λόγια για τη συστάδα επιχειρήσεων Barcelona Nautic Cluster.

Είμαστε μια συστάδα επιχειρήσεων που ασχολούνται με την ναυτιλία. Η Βαρκελώνη έχει υψηλή κίνηση σε πλοία και ιστιοπλοϊκά, ωστόσο δεν υπήρχε η κουλτούρα των θαλάσσιων δραστηριοτήτων, όπως η ιστιοπλοΐα, κυρίως επειδή αυτές οι δραστηριότητες είχαν συνδυαστεί στο μυαλό των πολιτών με την αριστοκρατία. Σκοπός της πολιτικής πρωτοβουλίας πίσω από τη σύσταση της συστάδας υπήρξε, επομένως, υπήρξε η εξοικείωση των πολιτών και των επιχειρήσεων με τις ευκαιρίες που παρέχει για την ανάπτυξη, η ενασχόληση με τη θάλασσα και η Γαλάζια Ανάπτυξη.

Υπάρχει συνεργασία και υποστήριξη από τις Τοπικές Αρχές;

Ο Δήμος της Βαρκελώνης και το Λιμενικό Σώμα έχουν υποστηρίξει την πρωτοβουλία, μέσα από τις επενδύσεις σε πέντε λιμάνια της πόλης: το εμπορικό, το ενεργειακό, το λιμάνι για την εισαγωγή και εξαγωγή οχημάτων, το λιμάνι για τις

κρουαζιέρες και το λιμάνι της πόλης. Για εμάς στόχος είναι η επικοινωνία και η υποστήριξη μεταξύ των πέντε αυτών λιμανιών.

Επίσης, η συνεργασία μας με το Δήμο στηρίζεται και στους κοινούς μας στόχους: πρώτον η ανάπτυξη του ιστιοπλοϊκού τουρισμού στη Βαρκελώνη και δεύτερον την ανάπτυξη του ενάλιου τουρισμού.

Επίσης η Ισπανική κυβέρνηση υποστήριξε τη δημιουργία της συστάδας, μέσα από την παροχή συμβουλευτικής.

Πόσο σημαντική είναι η συνεργασία για την επιτυχία σας;

Στη Βαρκελώνη συνειδητοποιήσαμε ότι στο χώρο της ναυτιλίας είχαμε 300 ενεργές επιχειρήσεις, ενώ θα μπορούσαμε να έχουμε 2.000. Για τη δημιουργία της συστάδας, θεωρήσαμε σημαντικό να υιοθετήσουμε καλές πρακτικές από άλλα λιμάνια. Προσωπικά, επισκέφθηκα το Ντουμπάι, το Μαϊάμι και τη Λισαβόνα, με σκοπό να προωθήσω αυτές τις συνεργασίες. Εμείς με τη σειρά μας θα χαρούμε να υποστηρίξουμε τον Πειραιά στη δημιουργία μιας παρόμοιας συστάδας.

Ποια είναι η σχέση των φορέων καινοτομίας, όπως οι επιχειρήσεις και τα ΑΕΙ με εσάς και με το Δήμο της Βαρκελώνης;

Υπάρχει έντονη συνεργασία μεταξύ ημών, του Δήμου της Βαρκελώνης, των επιχειρήσεων και των ΑΕΙ. Τα ΑΕΙ συχνά υποστηρίζουν τις επιχειρήσεις μέσα από την κοινή ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, τουλάχιστον στο δικό μας κλάδο, της Γαλάζιας Οικονομίας.

Παράρτημα II

Ερωτηματολόγιο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ «ΚΑΙΝΟΤΟΜΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ»

Πρόλογος

Αξιότιμη κυρία/ Αξιότιμε κύριε,

Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω εκ των προτέρων για το χρόνο που θα διαθέσετε να συμπληρώσετε το παρόν ερωτηματολόγιο. Ο αναμενόμενος χρόνος συμπλήρωσης είναι 5 (πέντε) λεπτά.

Οι απαντήσεις είναι ανώνυμες και τα προσωπικά σας στοιχεία δεν καταγράφονται.

Οι απαντήσεις σας θα χρησιμοποιηθούν για την εξαγωγή συμπερασμάτων στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας με θέμα **«Καινοτόμες Επενδύσεις για την Ανάπτυξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης»**.

Ερωτήσεις

1. Παρακαλώ προσδιορίστε την ιδιότητά σας:

- ☐ Εκλεγμένος λειτουργός Ο.Τ.Α.
- ☐ Στέλεχος Ο.Τ.Α.
- ☐ Άλλο.

1.1. Εργάζομαι/ Είμαι αιρετός σε Ο.Τ.Α. :

- ☐ Α' Βαθμού
- ☐ Β' Βαθμού

2. Παρακαλώ προσδιορίστε τη γνώση σας για τις κατωτέρω πηγές χρηματοδότησης για επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια:

Πηγή	Κακή	Σχεδόν Κακή	Ούτε κακή ούτε καλή	Καλή	Άριστη
ΕΣΠΑ 2014-2020					
Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων					
Ευρωπαϊκή Τράπεζα					

Επενδύσεων & Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων					
Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων					

3. Έχει λάβει ο Ο.Τ.Α. στον οποίο εργάζεστε χρηματοδότηση για καινοτόμες επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια την τελευταία πενταετία;

☐ Ναι

☐ Όχι

☐ Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

4. Σε περίπτωση που απαντήσατε ΝΑΙ και γνωρίζετε παρακαλώ προσδιορίστε την πηγή:

5. Παρακαλώ προσδιορίστε τη γνώση σας για τα κατωτέρω προγράμματα:

Πρόγραμμα	Κακή	Σχεδόν Κακή	Ούτε καλή ούτε κακή	Καλή	Άριστη
INTEREG					
LEADER					
JEREMIE					
JESSICA					
EUROPE FOR CITIZENS					
ERASMUS+					
CREATIVE EUROPE					
HORIZON 2020					

6. Έχει συμμετάσχει ο Ο.Τ.Α. στον οποίο εργάζεστε σε κάποιο από τα ανωτέρω προγράμματα;

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι
- ☐ Δεν ξέρω/ Δεν απαντώ

7. Σε περίπτωση που απαντήσατε ΝΑΙ και γνωρίζετε παρακαλώ προσδιορίστε:

8. Σε ποιον τομέα θεωρείτε ότι θα πρέπει να υλοποιηθούν επενδύσεις/ επενδυτικά σχέδια στον Ο.Τ.Α. στον οποίο εργάζεστε; (παρακαλώ επιλέξτε έως 3)

- ☐ Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση
- ☐ Υποδομές
- ☐ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- ☐ Περιβάλλον
- ☐ Εξυπηρέτηση πολιτών
- ☐ Ανάπτυξη περιβάλλοντος φιλικού προς τις επιχειρήσεις
- ☐ Βιώσιμη Κινητικότητα

9. Ποιοι θεωρείτε πως είναι οι ανασταλτικοί παράγοντες στην απορρόφηση πόρων για επενδύσεις/επενδυτικά σχέδια από τους ελληνικούς Ο.Τ.Α.; (παρακαλώ επιλέξτε έως 3)

- ☐ Γραφειοκρατία

- ☐ Ανεπαρκής διαχειριστική ικανότητα- Ανθρώπινο δυναμικό
- ☐ Οικονομική συγκυρία/ Κόστος
- ☐ Έλλειψη πληροφόρησης
- ☐ Έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας
- ☐ Φόβος
- ☐ Αναξιοκρατία

10. Θα θέλατε να προσθέσετε κάποιο σχόλιο;

Σας ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Παράρτημα III
Αλλαγές με βάση το Ν. 3852/2010

Παλαιό καθεστώς		Καθεστώς Προγράμματος Καλλικράτη
Δήμοι	Πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ. Συνολικά 910 δήμοι και 124 κοινότητες. Οι περισσότεροι είχαν προκύψει από συνενώσεις το 1997 με τον «Καποδίστρια». Διαιρούνταν σε δημοτικά διαμερίσματα.	Πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ. Περιορισμός σε 325 δήμους μέσω εθελοντικών ή αναγκαστικών συνενώσεων. Ανάλυση μέρους των αρμοδιοτήτων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων. Διαιρούνται σε δημοτικές ενότητες, οι οποίες αποτελούν τους δήμους που συνενώθηκαν. Αυτές με τη σειρά τους διαιρούνται σε κοινότητες, οι οποίες ταυτίζονται με τα παλαιά δημοτικά διαμερίσματα.
Νομοί Νομαρχίες Αττικής	Δευτεροβάθμιοι ΟΤΑ. Συνολικά 50 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και 19 επαρχίες (οι τελευταίες στο πλαίσιο της αποκέντρωσης εντός ορισμένων, κυρίως νησιωτικών, νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων). Ακολουθούσαν τη διαίρεση της χώρας σε νομούς και νομαρχίες (Αττική), με εξαιρέσεις στην Αττική (Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών-Πειραιώς) και την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις Έβρου-Ροδόπης και Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης).	Περιφερειακές ενότητες. Συνολικά 74. Μολονότι διοικητικά δεν αποτελούν αυτοδιοικούμενο θεσμό, ορίζεται ότι σε καθεμία από αυτές (ή ομάδα τους σε ορισμένες περιπτώσεις) θα αντιστοιχεί ένας άμεσα εκλεγμένος αντιπεριφερειάρχης, ο οποίος θα προέρχεται υποχρεωτικά από το συνδυασμό του περιφερειάρχη, θα έχει δηλωθεί ως τέτοιος στο ψηφοδέλτιο και θα έχει αυξημένες κατά τόπον αρμοδιότητες.
Περιφέρειες	Συνολικά 13. Υπεύθυνες για το συντονισμό των ΟΤΑ, τον έλεγχο νομιμότητας των πράξεών τους και την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο. Ο περιφερειάρχης διοριζόταν από την κυβέρνηση.	Παρέμειναν στα ίδια γεωγραφικά όρια, αλλά πλέον αποτελούν δευτεροβάθμιους ΟΤΑ με αιρετό περιφερειάρχη και συμβούλιο. Ανάλυση μέρους των αρμοδιοτήτων των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων.
Αποκεντρωμένες	Δεν υπήρχαν	Συνολικά 7. Ο επικεφαλής τους (γενικός γραμματέας) διορίζεται από την κυβέρνηση. Ανέλαβαν σε γενικές

Διοικήσεις		γραμμές τις αρμοδιότητες των παλαιών κρατικών περιφερειών.
Δημοτικές επιχειρήσεις	Περίπου 6.000 Νομικά Πρόσωπα και επιχειρήσεις των Δήμων.	Μειώνονται σε περίπου 1.500 μέσω συνενώσεων ή καταργήσεων.
Χρηματοδότηση ΟΤΑ	Κρατικός προϋπολογισμός, ευρωπαϊκά προγράμματα, δημοτικά τέλη, ίδιοι πόροι (π.χ. δημοτικές επιχειρήσεις, εκμίσθωση παραλιών και λατομείων κ.ά.)	Παραμένουν τα προηγούμενα. Προστίθεται μερίδιο από κρατικούς φόρους (ΦΠΑ, φορολογία εισοδήματος, φόρο ακίνητης περιουσίας)
Αυτοδιοικητικές εκλογές	Κάθε 4 χρόνια, μήνα Οκτώβριο. Εάν ο πρώτος συνδυασμός δεν συγκέντρωνε 42%, η διαδικασία επαναλαμβάνονταν την επόμενη Κυριακή μεταξύ των δύο πρωτευσάντων.	Κάθε 5 χρόνια, μήνα Ιούνιο, μαζί με τις Ευρωεκλογές (εξαιρούνται οι εκλογές του 2010). Απαιτείται απόλυτη πλειοψηφία για την ανακήρυξη συνδυασμού ως νικητή. Εάν δεν επιτευχθεί, η διαδικασία επαναλαμβάνεται την επόμενη Κυριακή μεταξύ των δύο πρωτευσάντων

Παράρτημα IV

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Πειραιά για την περίοδο 2015- 2019

ΑΞΟΝΑΣ 1 : ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	
ΜΕΤΡΟ 1.1. ΥΠΟΔΟΜΕΣ – ΔΙΚΤΥΑ – ΈΡΓΑ – ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ	Στόχοι / Δράσεις • Αναπλάσεις Περιοχών, Πλατειών ,Παιδικών Χαρών και εν γένει των κοινοχρήστων χώρων • Ανακατασκευή σε όλες τις παιδικές χαρές με βάση τις προδιαγραφές του ΕΛΟΤ. • Βελτίωση προσβασιμότητας κτιρίων, δρόμων και κοινόχρηστων χώρων για άτομα με κινητική δυσκολία • Κατασκευή και συντήρηση δικτύου όμβριων • Βελτίωση των συνθηκών φωτισμού των κοινόχρηστων χώρων και στους δρόμους για την ασφάλεια των πολιτών
ΜΕΤΡΟ 1.2. ΕΝΕΡΓΕΙΑ	Στόχοι / Δράσεις • Ενεργειακή αναβάθμιση και εξοικονόμηση ενέργειας σε σχολεία, δημόσιους χώρους και δημοτικά κτίρια / Πράσινα δώματα • Ποιοτική αναβάθμιση των συστημάτων θέρμανσης σε σχολεία και δημοτικά κτίρια • Χρήση ΑΠΕ σε σχολεία και δημοτικά κτίρια • Ευαισθητοποίηση του πληθυσμού σε θέματα εξοικονόμησης ενέργειας
ΜΕΤΡΟ 1.3. ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ - ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ – ΣΤΑΘΜΕΥΣΗ	Στόχοι / Δράσεις • Βελτίωση προσπελασιμότητας δρόμων και πεζοδρόμων - Υλοποίηση έργων οδοποιίας • Βελτίωση των συνθηκών προσβασιμότητας των ΑμεΑ στα μέσα μεταφοράς, στις δημόσιες υπηρεσίες, στους χώρους αναψυχής κλπ. • Αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και αποθάρρυνση της χρήσης ΙΧ μέσω της ανάπτυξης δικτύου πεζοδρόμων, ποδηλατοδρόμων και αναβάθμισης της Δημοτικής Συγκοινωνίας

	• Δημιουργία αναγκαίων υποδομών στάθμευσης στις εισόδους της πόλης
ΜΕΤΡΟ 1.4. ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	Στόχοι / Δράσεις • Βελτίωση της καθαριότητας της πόλης και της διαχείρισης των αιτημάτων – παραπόνων πολιτών. • Αναδιάρθρωση καθαριότητας με βάση το διαχωρισμό στην πηγή, την ανάκτηση και την ανακύκλωση • Ανανέωση και βελτίωση του εξοπλισμού καθαριότητας • Ευαισθητοποίηση των κατοίκων σε θέματα καθαριότητας και ανακύκλωσης
ΜΕΤΡΟ 1.5. ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΠΡΑΣΙΝΟ	Στόχοι / Δράσεις • Αύξηση και αναβάθμιση χώρων πρασίνου και κοινόχρηστων χώρων, επέκταση και συντήρηση αρδευτικού δικτύου και συστήματος αυτόματου ποτίσματος • Ανανέωση εξοπλισμού φροντίδας πρασίνου • Έλεγχος και αντιμετώπιση των παραγόντων που επιβαρύνουν το περιβάλλον (ατμοσφαιρική ρύπανση, ηχορύπανση, ηλεκτρομαγνητική επιβάρυνση) • Προώθηση περιβαλλοντικών δράσεων και δράσεων ευαισθητοποίησης των πολιτών
ΜΕΤΡΟ 1.6. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ – ΑΣΤΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	Στόχοι / Δράσεις • Εφαρμογές πολεοδομικού σχεδιασμού (απαλλοτριώσεις, αγορές, πράξεις εφαρμογής, πράξεις αναλογισμού) • Διευθέτηση χρήσεων γης
ΜΕΤΡΟ 1.7. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ	Στόχοι / Δράσεις • Προληπτικός έλεγχος της στατικότητας των δημοσίων κτιρίων. • Σχεδιασμός και υλοποίηση προγράμματος πολιτικής προστασίας με τη συμμετοχή των πολιτών

ΑΞΟΝΑΣ 2 : ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΠΑΙΔΕΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

ΜΕΤΡΟ 2.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ	Στόχοι / Δράσεις • Ανάπτυξη δομών - υπηρεσιών – δράσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού • Ανάπτυξη ειδικών δράσεων για άστεγους, θύματα trafficking, θύματα ενδοοικογενειακής βίας. • Ενίσχυση κοινωνικής αλληλεγγύης και προώθηση δράσεων ευαισθητοποίησης δημοτών • Δημιουργία δικτύων και ανάπτυξη συνεργασιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο
ΜΕΤΡΟ 2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ	Στόχοι / Δράσεις • Ενίσχυση της Κοινωνικής Υπηρεσίας του Δήμου και των δομών της, ολοκλήρωση υποδομών και βελτίωση του επιπέδου παροχής υπηρεσιών πρόνοιας • Αναβάθμιση των βρεφικών και παιδικών δομών • Αναβάθμιση δομών και υποδομών για ΑμεΑ • Δημιουργία υπηρεσιών υποστήριξης γονέων • Αναβάθμιση δομών και υποδομών για άτομα τρίτης ηλικίας • Ενίσχυση προγραμμάτων προληπτικής ιατρικής • Ανάπτυξη διαδημοτικών και κοινωνικών συνεργασιών για την αναβάθμιση των υποδομών υγείας και πρόνοιας.
ΜΕΤΡΟ 2.3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	Στόχοι / Δράσεις • Ανάπτυξη συνεργασιών με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Πειραιά για την ενεργή συμμετοχή των φοιτητών στα δρώμενα της πόλης • Διεκδίκηση κονδυλίων για συντηρήσεις, επισκευές και ενεργειακή αναβάθμιση των κτιριακών εγκαταστάσεων. • Προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής

	απασχόλησης • Ενίσχυση των αθλητικών δραστηριοτήτων στα σχολεία • Ενίσχυση των προγραμμάτων Δια βίου μάθησης.
METPO 2.4. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	Στόχοι / Δράσεις • Δημιουργία υποδομών μαζικού αθλητισμού • Βελτίωση και επέκταση των αθλητικών δομών και υπηρεσιών • Βελτίωση καθαριότητας και συντήρησης αθλητικών εγκαταστάσεων • Ενίσχυση δράσεων αθλητικών φορέων
METPO 2.5. ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	Στόχοι / Δράσεις • Κατασκευή και αναβάθμιση πολιτιστικών υποδομών • Υποστήριξη των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και της ερασιτεχνικής δημιουργίας • Ενίσχυση πολιτιστικών προγραμμάτων και δράσεων • Ενίσχυση δράσεων πολιτιστικών φορέων
METPO 2.6. ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ – ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	Στόχοι / Δράσεις • Συνέχιση και επέκταση των δράσεων υποστήριξης κακοποιημένων γυναικών. Επέκταση των δράσεων για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας • Δράσεις ευαισθητοποίησης των πολιτών για θέματα bullying, ρατσισμού, φασισμού, ισότητας των φύλων με ιδιαίτερη στόχευση στη νεολαία • Ανάπτυξη διαδημοτικών συνεργασιών

ΑΞΟΝΑΣ 3 : ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

METPO 3.1. ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	Στόχοι / Δράσεις • Απόκτηση των υπόλοιπων χαρακτηρισμένων χώρων,

	μέσω των αναγκαστικών απαλλοτριώσεων και αξιοποίηση του «Πράσινου Ταμείου»
ΜΕΤΡΟ 3.2. ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	Στόχοι / Δράσεις • Δημιουργία δημοτικής δομής συμβουλευτικής ανέργων σε συνεργασία με ΟΑΕΔ και τοπικές επιχειρήσεις. • Εκπόνηση τοπικού σχεδίου δράσης για την απασχόληση, σε συνεργασία με τους τοπικούς κοινωνικούς, επαγγελματικούς και επιχειρηματικούς φορείς. • Σχεδιασμός προγραμμάτων αυτεπιστασίας για τα αναγκαία μικρά έργα και παρεμβάσεις. • Συμβουλευτική στήριξη επιχειρήσεων και προώθηση και προβολή των τοπικών επιχειρήσεων με την χρήση των νέων τεχνολογιών • Ενίσχυση της δικτύωσης και της συνεργασίας των τοπικών επιχειρήσεων • Συνεργασίες με τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Πειραιά για την εισαγωγή τεχνογνωσίας στους επιχειρηματίες της περιοχής. • Προώθηση της καινοτομίας Στρατηγική του Δήμου Πειραιά και Αναπτυξιακές Προτεραιότητες • Στήριξη του επαγγελματικού κόσμου με κοινωνικά δίκαιη πολιτική τελών και αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών (καθαριότητας κ.λ.π.) • Προώθηση της Κοινωνικής Εταιρικής Ευθύνης

ΑΞΟΝΑΣ 4 : ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

ΜΕΤΡΟ 4.1. ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	Στόχοι / Δράσεις • Επαρκής στελέχωση των υπηρεσιών με προσωπικό • Βελτίωση των συνθηκών εργασίας • Αναβάθμιση των συστημάτων διοίκησης και

	αναδιοργάνωση των υπηρεσιών με ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών • Ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού • Δημιουργία και αναβάθμιση υπηρεσιών εξυπηρέτησης δημοτών και Λειτουργία γραφείου πληροφόρησης και εξυπηρέτησης δημοτών • Συντήρηση και αναβάθμιση οχημάτων, μηχανολογικού εξοπλισμού και λοιπού εξοπλισμού
ΜΕΤΡΟ 4.2. ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ – ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΔΗΜΟΣ	Στόχοι / Δράσεις • Ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο σε δημόσιους χώρους και δημοτικά κτίρια • Εμπλουτισμός και αναβάθμιση υλικού, λογισμικού και τηλεπικοινωνιακού εξοπλισμού • Πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων του εθνικού συστήματος ΣΥΖΕΥΞΙΣ • Ανάπτυξη διαλειτουργικότητας και διασύνδεσης των υφιστάμενων συστημάτων δήμου • Αξιοποίηση και αναβάθμιση των συστημάτων γεωπληροφορικής
ΜΕΤΡΟ 4.3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ	Στόχοι / Δράσεις • Προώθηση διαδημοτικών και διαβαθμικών συνεργασιών • Επανασχεδιασμός δομών και διοικητικών πρακτικών και απλούστευση των διαδικασιών λειτουργίας του Δήμου.
ΜΕΤΡΟ 4.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ	Στόχοι / Δράσεις • Διεύρυνση πηγών χρηματοδότησης για την αξιοποίηση χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων (ευρωπαϊκών, περιφερειακών, εθνικών) • Αναδιάρθρωση των τοπικών εσόδων με κοινωνικά κριτήρια και ζώνες. • Σταδιακή μείωση των δημοτικών τελών

	• Αύξηση και αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας